IDEALISM PRACTIC

De Coudenhove Richard Kalergi

Tradus de Vlașca Marius

PREFAȚĂ

Idealismul practic este eroism; materialismul practic este eudemonism. Oricine nu crede în idealuri nu are temeiuri să acționeze idealist, sau să lupte și să sufere pentru idealuri.
Căci el cunoaște și recunoaște o singură valoare: dorința, și recunoaște un singur rău: durerea.
Eroismul cere credință și angajament față de un ideal: convingerea că există valori mai înalte decât plăcerea și rele mai mari decât durerea.

Această contradicție străbate întreaga istorie a omenirii; ea este antiteza epicurienilor și a stoicilor.

Acest contrast este mult mai profund decât cel dintre teiști și atei: căci au existat epicurieni care credeau în zei, așa cum Epicur însuși a făcut, și au existat idealiști care au fost atei precum Buddha. Așadar aceasta nu este o chestiune de credință în zei — ci credința în valori.

Materialismul este lipsit de presupoziții — dar este neimaginativ și steril.Idealismul este întotdeauna problematic și adesea se încurcă în nonsens și nebunie; totuși oamenii îi sunt îndatorați pentru cele mai mari opere și fapte ale omenirii.

Eroismul este aristocrația minții. Eroismul este legat de idealul aristocratic, așa cum materialismul este legat de idealul democratic. Democrația crede mai mult în numere decât în valori, și crede mai mult în fericire decât în măreție. Prin urmare democrația politică poate fi doar roditoare și creatoare atunci când a zdrobit pseudo-aristocrația nașterii și a aurului, pentru a o înlocui cu o nouă aristocrație a spiritului și a minții.

Sensul ultim al democrației politice este acesta: aristocrația spirituală; ea vrea să creeze plăcere pentru materialiști și putere pentru idealiști. Liderul este menit să ia locul conducătorului — mintea nobilă în locul numelui nobil — inima bogată în locul buzunarului bogat. Acesta este sensul oricărei dezvoltări democratice. Orice alt sens ar fi sinucidere culturală.

Nu este prin urmare o coincidență că Platon a fost de asemenea profetul aristocrației spirituale și al economiei socialiste, și de asemenea tatăl viziunii idealiste asupra lumii.

Pentru că aristocrație și socialism sunt acestea: idealism practic.

Idealismul ascetic al Sudului s-a revelat ca religie; idealismul eroic al Nordului ca tehnologie. Căci mediul Nordului a fost o provocare pentru oameni. Alte popoare au cedat; Europeanul a preluat provocarea și a luptat. El a luptat până când a fost suficient de puternic pentru a supune pământul; a luptat până când a forțat natura însăși, care îl provocase, în slujba sa.

Această luptă a cerut eroism și a născut eroism. Astfel eroul a fost pentru Europa ceea ce sfântul a fost pentru Asia; iar cultul eroilor completează venerarea sfinților.

Idealul practic a luat locul idealului contemplativ, și a fost considerat mai măreț să lupți pentru un ideal, decât să suferi. Scopul acestei misiuni eroice globale a prins pe deplin contur în Europa abia din epoca modernă; pentru că epoca tehnologică a Europei, războiul ei de eliberare împotriva iernii, începe doar cu epoca modernă. Această epocă tehnologică este și epoca muncii.

Muncitorul este eroul timpului nostru; opusul muncitorului nu este burghezul — ci parazitul. Scopul muncitorului este munca, scopul parazitului este plăcerea. Prin urmare tehnologia este eroism modern și muncitorul un idealist practic.

Problema politică și socială a secolului XX este aceasta: recuperarea progresului tehnologic al secolului al XIX-lea. Această cerință a timpului devine cu atât mai dificilă cu cât dezvoltarea tehnologiei înaintează neîncetat într-un ritm mai rapid decât dezvoltarea omului și a omenirii.

Acest pericol poate fi evitat fie prin încetinirea progresului tehnologic de către omenire, fie prin accelerarea progresului social. În caz contrar, omenirea își va pierde echilibrul și se va prăbuși cu capul înainte.

Războiul Mondial a fost un avertisment. Astfel, tehnologia le pune oamenilor în față opțiunile: sinucidere sau înțelegere reciprocă! De aceea dezvoltarea lumii va fi fără precedent în deceniile următoare. Discrepanța modernă dintre organizarea

tehnologică și cea socială va conduce fie la dezastre devastatoare — fie la un progres politic care lasă în urmă toate modelele istorice, prin rapiditate și amploare, și întoarce o nouă pagină în istoria omenirii.

Întrucât tehnologia deschide noi căi către eroism și către impulsul uman, războiul începe să-și epuizeze rolul său istoric în conștiința omenirii. Moștenirea lui este munca. Omenirea se va organiza într-o zi în mod unanim pentru a smulge Pământului tot ceea ce acesta încă le refuză astăzi.

De îndată ce această idee va prevala, orice război va fi un război civil, iar orice omor va fi un omor. Epoca războiului va părea atunci la fel de barbară precum pare astăzi epoca canibalismului.

Această dezvoltare va veni atunci când vom crede în ea și vom lupta pentru ea; când nu vom fi nici atât de miopi încât să pierdem din vedere principiile generale ale dezvoltării, nici atât de vizionari încât să ignorăm căile și obstacolele practice care se află între noi și scopurile noastre; când claritatea viziunii și cunoașterea limpede a luptelor și dificultăților iminente se vor uni cu voința eroică de a le depăși.

Numai acest optimism al voinței va completa și va învinge pesimismul cunoașterii. În loc să rămânem încătușați în prezentul perimat și să visăm leneș la oportunități mai bune, vrem să luăm parte activ la dezvoltarea lumii prin idealism practic.

Viena, Noiembrie 1925.

NOBILIME

1920
În memoria tatălui meu
Dr. Heinrich Graf Coudenhove-Kalergi
cu venerație și recunoștință.

1. DESPRE OMUL RURAL ȘI OMUL URBAN

Satul și orașul sunt cei doi poli ai existenței umane. Satul și orașul își manifestă fiecare tipurile lor particulare de oameni: popoare rurale și popoare urbane.

Omul rural și omul urban sunt opuși psihologici. Țăranii din regiuni diferite se aseamănă adesea psihologic mai mult între ei decât cu locuitorii orașului vecin.

Între sat și sat, între oraș și oraș, există spațiu — între oraș și sat, există timp. Printre oamenii rurali Europeni trăiesc reprezentanți ai tuturor epocilor: de la Epoca de Piatră până la Evul Mediu; în timp ce numai orașele cosmopolite ale Occidentului au dat naștere tipului urban extrem, reprezentant al civilizației moderne.

Astfel, secole, adesea milenii, separă un mare oraș de câmpia plată care îl înconjoară. Omul urban gândește diferit, judecă diferit, simte diferit și acționează diferit față de omul rural.

Viața urbană este abstractă, mecanică, rațională — viața de la țară este concretă, organică, irațională.

Locuitorul orașului este rațional, sceptic, neîncrezător — țăranul este emoțional, încrezător, superstițios. Fiecare gând și fiecare sentiment al omului rural cristalizează în jurul naturii; el trăiește în simbioză cu animalul, creația vie a lui Dumnezeu, este adânc înrădăcinat în peisajul său, dependent de vreme și anotimp.

Punctul de cristalizare al sufletului urban este însă societatea; el trăiește în simbioză cu mașina, creația moartă a omului; prin intermediul mașinii, omul urban se face cât mai independent posibil de timp și spațiu, de anotimp și climă.

Omul rural crede în puterea naturii asupra omului — omul urban crede în puterea omului asupra naturii. Omul rural este un produs natural, omul urban un produs național brut, ca o extensie a naturalității; unul vede scopul, întinderea și apogeul lumii în cosmos, celălalt în umanitate.

Omul rural este conservator precum natura — omul urban progresist precum societatea. Tot progresul izvorăște din orașe și din locuitorii lor. Omul urban însuși este de cele mai multe ori produsul unei revoluții petrecute în interiorul unui neam rural, care a rupt cu tradiția rustică, s-a mutat în marele oraș și a început acolo o viață pe baze noi.

Orașul le-a răpit locuitorilor săi bucuria frumuseții naturale; ca despăgubire le oferă arta. Teatrele, concertele, galeriile sunt surogate pentru frumusețea eternă și mereu schimbătoare a peisajului. După o zi de muncă plină de urâțenie, aceste instituții artistice oferă orășenilor frumusețea în formă concentrată.

La țară ele sunt ușor dispensabile.

— Natura este manifestarea extensivă a frumuseții, arta este manifestarea ei intensivă. Relația oamenilor urbani cu natura, de care ei duc lipsă, este guvernată de dor; în timp ce relația oamenilor rurali cu natura este una a împlinirii constante.

De aceea locuitorul orașului vede natura în mod predominant romantic, iar omul rural o vede clasic. Moralitatea socială (creștină) este un fenomen urban, deoarece este o funcție a conviețuirii oamenilor, a societății.

Urbanul tipic combină moralitatea creștină cu scepticism ireligios, materialism raționalist și ateism mecanicist. Viziunea asupra lumii care rezultă din aceasta este cea a socialismului: religia metropolei moderne.

Pentru barbarii rurali ai Europei, creștinismul nu este mult mai mult decât o reluare a păgânismului cu o mitologie diferită și superstiții noi; — adevărata lor religie este credința în natură, în forță, în destin.

Oamenii urbani și cei rurali nu se cunosc unii pe alții; se suspectează, se neînțeleg și trăiesc într-o ostilitate voalată sau deschisă. Există numeroase lozinci sub care se ascunde acest antagonism elementar: Internaționala Roșie și Internaționala Verde; industrialism și agrarianism; progres și reacțiune; iudaism și antisemitism.

Toate orașele își trag puterea din pământ; tot satul își trage cultura din oraș. Satul este solul din care orașele se reînnoiesc; este izvorul care le hrănește; rădăcina din care ele înfloresc. Orașele cresc și mor: pământul este etern.

2. NOBILUL — OMUL DE LITERE

Floarea omului rural este nobilimea funciară, omul nobil. Floarea omului urban este intelectualul, omul de litere. Satul și orașul au produs fiecare propriile tipuri nobile specifice: nobilimea voinței se opune nobilimii intelectului, nobilimea sângelui nobilimii creierului.

Nobilul tipic combină un maxim de caracter cu un minim de intelect — omul de litere tipic combină un maxim de intelect cu un minim de caracter. Nu întotdeauna și pretutindeni nobilimea funciară a dus lipsă de intelect sau nobilimea urbană de caracter; astfel, în Anglia modernă, iar în Germania epocii menestrelilor, nobilimea ereditară a constituit un element cultural remarcabil; în alte părți, nobilimea spirituală catolică a iezuiților și nobilimea spirituală chineză a mandarinilor, în epoca lor de apogeu, au demonstrat la fel de mult caracter ca și intelect.

În nobil și în omul de litere culminează opozițiile dintre omul rural și omul urban. Profesia tipică a casteii nobiliare este cea de ofițer; profesia tipică a casteii oamenilor de litere este cea de jurnalist.

Nobilul-ofițer a rămas, mental și spiritual, la stadiul cavalerului. Aspru cu sine și cu alții, conștiincios, energic, statornic, conservator și îngust la minte, el trăiește într-o lume a prejudecăților dinastice, militariste, naționale și sociale.

El combină o profundă neîncredere față de tot ce este modern — orașul, democrația, socialismul și internaționalismul — cu o credință la fel de profundă în sângele său, onoarea sa și viziunea asupra lumii a strămoșilor săi. El disprețuiește orășenii, în special scriitorii și jurnaliștii jidani.

Omul de litere aleargă înaintea timpului său; lipsit de prejudecăți, el reprezintă ideile moderne în politică, artă și economie. El este progresist, sceptic, spiritual, versatil, schimbător; este eudaimonist, raționalist, socialist, materialist.

El supraevaluează mintea, subevaluează corpul și caracterul și, prin urmare, îl disprețuiește pe nobil ca pe un barbar înapoiat. Esența nobilului este rigiditatea voinței — esența omului de litere este flexibilitatea minții.

Nobilul și omul de litere sunt rivali și adversari născuți. Oriunde domnește casta nobililor, mintea trebuie să cedeze în fața forței; în asemenea vremuri reacționare influența politică a intelectualilor lipsește sau este cel puțin limitată.

Acolo unde domnește casta oamenilor de litere, forța trebuie să cedeze în fața minții: democrația triumfă asupra feudalismului, iar socialismul triumfă asupra militarismului.

Ura aristocrației Germane a voinței și a aristocrației minții una față de cealaltă își are rădăcina în neînțelegere. Fiecare vede doar latura întunecată a celeilalte și este oarbă față de meritele ei.

Psihicul nobilului, al omului rural, rămâne pentru totdeauna închis față de omul de litere superior; în timp ce sufletul intelectualului, al omului urban, rămâne străin nobilului. În loc să-i cunoască pe ceilalți, cel mai tânăr locotenent privește cu dispreț marile minți ale literaturii moderne, în timp ce jurnalistul de mâna a doua nu simte decât cel mai profund dispreț față de ofițerii de prim rang.

Prin această dublă neînțelegere a mentalităților străine, Germania militaristă a subestimat mai întâi forțele de rezistență ale maselor urbane împotriva războiului, apoi Germania revoluționară a subestimat forțele de rezistență ale maselor rurale împotriva revoluției.

Conducătorii satului au judecat greșit psihicul orașului și înclinația lui către pacifism — conducătorii orașelor au judecat greșit psihicul oamenilor de la țară și tendința lor spre reacțiune; și astfel Germania a pierdut mai întâi războiul, apoi revoluția.[1]

[1] Revoluția Germană din 1918–1919, cunoscută și ca Revoluția din Noiembrie, care a dus la instaurarea Republicii de la Weimar.

Antagonismul dintre nobil și omul de litere își are fundamentul în faptul că aceste două tipuri nu reprezintă culminațiile nobilimii ereditare și ale nobilimii spirituale, ci extreme. Cea mai înaltă manifestare a nobilimii ereditare este grand seigneur-ul[2], iar cea mai înaltă manifestare a nobilimii spirituale este geniul.

Acești doi aristocrați nu sunt doar compatibili: ei sunt înrudiți. Cezar, perfecțiunea grand seigneur-ului, a fost cel mai strălucit Roman; Goethe, apogeul geniului, a fost cel mai mare grand seigneur dintre toți poeții Germani. Aici, ca pretutindeni, treptele intermediare se îndepărtează cel mai mult unele de altele, în timp ce vârfurile se ating.

Aristocratul desăvârșit este deopotrivă aristocrat al voinței și al minții, dar nu este nici nobil, nici om de litere. El îmbină viziunea cu forța voinței, capacitatea de discernământ cu ingeniozitatea, intelectul cu caracterul.

În lipsa unor asemenea personalități sintetice, aristocrațiile divergente ale voinței și ale minții ar trebui să se completeze una pe cealaltă, nu să se combată.

În Egipt, India și Caldeea, preoții și regii (intelectualii și războinicii) au domnit odinioară împreună. Preoții se plecau în fața puterii voinței, regii în fața puterii minții: creierele indicau destinația, brațele deschideau drumul.

[2] Mare nobil, mare Domn.

3. GENTLEMAN — BOEM

Nobilimea ereditară și nobilimea spirituală ale Europei au creat tipurile lor specifice: nobilimea ereditară a Angliei a creat gentleman-ul, nobilimea spirituală a Franței a creat boemul. Gentleman-ul și boemul se întâlnesc în strădania de a scăpa de urâțenia cenușie a existenței mic-burgheze: gentleman-ul o depășește prin stil, boemul prin temperament.

Gentleman-ul dă formă lipsei de formă a vieții — în contrast cu boemul, care dă culoare lipsei de culoare a vieții. Gentleman-ul aduce ordine în dezordinea relațiilor umane — boemul aduce libertate în constrângerile acestor relații.

Frumusețea idealului gentleman-ului se întemeiază pe formă, stil și armonie: ea este statică, clasică, apolinică. Frumusețea idealului boem se întemeiază pe temperament, libertate și vitalitate: ea este dinamică, romantică, dionisiacă.

Gentleman-ul își idealizează și stilizează bogăția — boemul își idealizează și stilizează sărăcia.Gentleman-ul este orientat spre tradiție, boemul spre protest: esența gentleman-ului este conservatoare — esența boemului este revoluționară.

Mama idealului gentleman-ului este Anglia, cea mai conservatoare țară din Europa — leagănul boemului este Franța, cea mai revoluționară țară din Europa.

Idealul gentleman-ului este un mod de viață al unei caste — idealul boemului este un mod de viață al indivizilor. Idealul gentleman-ului trimite dincolo de Anglia înapoi la stoa Romană — idealul boemului trimite dincolo de Franța înapoi la agora Greacă.

Oamenii de stat Romani s-au apropiat de tipul gentleman-ului, filozofii Greci s-au apropiat de tipul boemului: Socrate și Diogene au fost boemi, Cezar și Seneca au fost gentlemeni. Accentul gentleman-ului cade pe fizic și psihologic — cel al boemului pe intelectual: gentleman-ul poate fi un idiot, iar boemul poate fi un criminal.

Ambele idealuri sunt fenomene de cristalizare umană: așa cum cristalul se poate forma doar într-un mediu nerigid, tot astfel aceste două idealuri își datorează existența libertății Engleze și Franceze.

În Germania imperială atmosfera necesară cristalizării personalității a lipsit; de aceea Germania nu a putut dezvolta un ideal de rang egal. Germanului i-a lipsit stilul pentru a fi gentleman, temperamentul pentru a fi boem, și grația și suplețea pentru a fi oricare dintre ele.

Neputând găsi în realitatea sa un mod de viață adecvat, Germanul a căutat în literatura sa întruchipări ideale ale caracterului German și a găsit un ideal fizic și psihologic în tânărul Siegfried și un ideal intelectual în bătrânul Faust.

Ambele idealuri erau romantic învechite: în această distorsionare a realității idealul romantic al lui Siegfried s-a solidificat în ofițerul Prusac, locotenentul — iar idealul romantic al lui Faust s-a solidificat în savantul German, profesorul.

Idealurile mecanice au luat locul idealurilor organice: ofițerul reprezintă mecanizarea psihologicului, Siegfried-ul solidificat; profesorul reprezintă mecanizarea intelectualului, Faust-ul solidificat.

Nu au existat clase de care Germania Wilhelmină să fie mai mândră decât de ofițerii și profesorii săi. În ei Germania vedea înflorirea națiunii, așa cum Anglia o vedea în liderii săi politici și popoarele Latine în artiștii lor.

Dacă poporul German dorește o dezvoltare superioară, trebuie să-și revizuiască idealurile: energia sa trebuie să depășească unilateralitatea militaristă și să se lărgească spre o multiplicitate politică și umană; spiritul German trebuie să depășească îngustimea pur științifică și să se lărgească spre sinteza poetului-gânditor.

Secolul al XIX-lea a dăruit poporului German doi oameni de cel mai înalt stil, care au întruchipat aceste cerințe ale unei Germani superioare: Bismarck, eroul acțiunii, și Goethe, eroul intelectului. Bismarck a reînnoit, adâncit și revitalizat idealul kitsch al lui Siegfried — Goethe a reînnoit, adâncit și revitalizat idealul învechit al lui Faust.

Bismarck a avut calitățile bune ale ofițerului German — fără defectele acestuia; Goethe a avut calitățile bune ale savantului German — fără defectele acestuia. În Bismarck, superioritatea omului de stat depășește limitările ofițerului — în Goethe, superioritatea poetului-gânditor depășește limitările savantului; în amândoi idealul organic al personalității îl învinge pe cel mecanic, iar omul îl învinge pe manechin.

Prin personalitatea sa exemplară, Bismarck a făcut mai mult pentru dezvoltarea Germanilor decât prin întemeierea Imperiului German; prin existența sa olimpiană, Goethe a dăruit poporului German daruri mai bogate decât prin Faust, deoarece Faust este, asemenea lui Goetz, Werther, Meister și Tasso, doar un fragment al umanității lui Goethe. Dar Germania ar trebui să fie atentă să nu-și sentimentalizeze și să-și tragă în jos cele două modele vii: transformându-l pe Bismarck într-un sergent și pe Goethe într-un învățător de școală.

Prin imitarea acestor două vârfuri ale umanității Germane, Germania ar putea crește și se putea reface; de la ele poate învăța dimensiunile activă și contemplativă, impulsul și înțelepciunea, deoarece Bismarck și Goethe sunt cele două puncte focale în jurul cărora s-ar putea forma un nou stil de viață German, aflat la nivelul idealurilor Occidentale.

4. CONSANGVINIZARE — METIZARE

Omul rural este, în cea mai mare parte, un produs al consangvinizării[3], omul urban un produs al metizării[4]. Părinții și strămoșii țăranului provin de obicei din aceeași regiune slab populată; cei ai nobilului din aceeași mică clasă superioară. În ambele cazuri, strămoșii sunt înrudiți între ei prin sânge și sunt prin urmare, în mare măsură, asemănători fizic, mental și spiritual.

Ca rezultat, ei transmit copiilor și urmașilor lor, în grade sporite, trăsăturile comune, tendințele voinței, pasiunile, prejudecățile și inhibițiile. Trăsăturile care rezultă din această consangvinizare sunt: loialitatea, pietatea, simțul familiei, mentalitatea de castă, perseverența, încăpățânarea, energia și simplitatea minții; puterea prejudecății, lipsa de obiectivitate, îngustimea gândirii. Aici o generație nu este o variație a celei precedente, ci pur și simplu repetarea ei: conservarea ia locul dezvoltării.

[3] Nu se referă la membrii ai aceleiași familii (inbreeding), ci la ai aceleiași etnii.

[4] În germană cuvântul are mai multe semnificații: hibrid, corcire, metizarea mai multor etnii din aceiași rasă sau rase diferite, etc.

În marele oraș se întâlnesc popoare, rase și clase diferite. De regulă, omul urban este un amestec de elemente sociale și naționale diferite. În el, trăsăturile de personalitate opuse, prejudecățile, inhibițiile, tendințele voinței și viziunile asupra lumii se anulează sau, cel puțin, se atenuează reciproc.

Rezultatul este că metizații afișează frecvent lipsa de caracter, nerușinarea, o voință slabă, instabilitatea, lipsa de reverență și neloialitatea cu obiectivitatea, versatilitatea, agilitatea mentală, lipsa prejudecății și o privire de ansamblu mai largă. Metizații diferă întotdeauna de părinții și strămoșii lor; fiecare generație este o variație a celei precedente, fie în sensul evoluției, fie al degenerării.

Omul consangvinizat este un om al unei singure minți — metizatul este un om al mai multor minți. În orice individ, înaintașii săi trăiesc mai departe ca elemente ale minții sale: dacă ei se aseamănă între ei, atunci mintea este uniformă, monotonă; dacă diferă, atunci omul este variat, complicat, diferențiat. Măreția unei minți constă în extensivitatea sa, adică în capacitatea de a cuprinde și îmbrățișa totul; măreția unei personalități constă în intensitatea sa, adică în capacitatea de a fi puternică, concentrată și perseverentă. Astfel, într-un anumit sens, înțelepciunea și voința sunt contradicții.

Cu cât este mai puternică abilitatea și înclinația unui om de a privi lucrurile din toate unghiurile posibile, ca un om înțelept, și de a vizualiza cu o lipsă de prejudecată, cu atât mai slab este impulsul său de a acționa într-o anumită direcție fără ezitare. Căci fiecare motiv este opus de un contra-motiv, fiecare convingere opus de scepticism, iar fiecărei acțiuni i se opune înțelegerea lipsei sale de sens cosmic.

Numai omul îngust la minte, unilateral, poate fi activ. Există însă nu doar o îngustime inconștientă, naivă, ci și o îngustime conștientă, eroică. Omul eroic îngust la minte — iar acestui tip îi aparțin toți oamenii cu adevărat mari ai acțiunii — își închide în mod voluntar, din când în când, toate laturile ființei sale, cu excepția celei care îi determină acțiunile.

El poate fi obiectiv, critic, sceptic sau superior înainte sau după acțiune: în timpul acțiunii el este subiectiv, credincios, părtinitor, nedrept. Înțelepciunea inhibă voința — voința neagă înțelepciunea. Cea mai puternică voință este ineficientă dacă este lipsită de direcție; o voință slabă produce efectul cel mai puternic dacă este unilaterală.

Nu există viață de acțiune fără nedreptate, eroare și vină: cel care ezită să poarte acest oprobriu rămâne în domeniul gândirii, al contemplației, al pasivității. Oamenii veridici sunt întotdeauna tăcuți, deoarece orice afirmație este, într-un anumit sens, o minciună; oamenii cu inima curată sunt întotdeauna inactivi, deoarece orice faptă este, într-un anumit sens, nedreaptă. Dar este mai curajos să vorbești cu riscul de a minți și să acționezi cu riscul de a face rău.

Consangvinizarea întărește caracterul și slăbește mintea — matizarea slăbește caracterul și întărește mintea. Acolo unde consangvinizarea și matizarea se întâlnesc sub auspicii favorabile, ele produc cel mai înalt tip de ființă umană, care combină caracterul cel mai puternic cu mintea cea mai ascuțită. Acolo unde ele se întâlnesc sub auspicii nefavorabile, creează tipuri degenerative, cu caracter slab și minte obtuză.

Omul viitorului îndepărtat va fi matizat. Rasele și castele de astăzi vor cădea victimă înfrângerii crescânde a spațiului, timpului și prejudecății. Rasa eurasiatic-negroidă a viitorului, asemănătoare exterior cu Egipteanul antic, va înlocui diversitatea popoarelor cu o diversitate a personalităților.

Căci, potrivit legilor eredității, diferența crește odată cu disimilaritatea strămoșilor, iar monotonia descendenților crește odată cu uniformitatea strămoșilor. În familiile consangvinizate, un copil este ca altul, deoarece toți reprezintă un tip familial comun. În familiile mixte, copiii diferă puternic între ei, fiecare formând un nou tip de variație al elementelor parentale și ancestrale divergente.

Consangvinizarea creează tipuri caracteristice — matizarea creează personalități originale.

Precursorul omului planetar al viitorului în Europa modernă este Rusul, ca hibrid slavo-tătaro-finic, deoarece el, dintre toate popoarele Europei, are cel mai mic nivel de puritate rasială și este tipul omului cu mai multe suflete, cu un suflet larg, bogat, atotcuprinzător. Antipodul său cel mai puternic este Britanicul insular, omul de rasă pură, al unui singur suflet, a cărui forță constă în caracter, în voință, în unilateralitate, în tipicitate. Europa modernă îi este datoare pentru producerea celui mai coerent, mai perfect tip: gentlemanul.

5. MENTALITATE PĂGÂNĂ ȘI CREȘTINĂ

Două tipuri de suflet luptă pentru dominația lumii: păgânismul și creștinismul. Aceste tipuri de suflet au doar relații superficiale cu confesiunile care poartă aceste nume. Dacă atenția se mută de la dogmatic la etic, de la mitologic la psihologic, atunci budismul se transformă într-un ultra-Creștinism, iar americanismul apare ca un păgânism modernizat. Orientul este principalul purtător al mentalității Creștine, occidentul principalul purtător al mentalității păgâne: Chinezii „păgâni" sunt creștini mai buni decât Germanii „creștini".

Păgânismul plasează vigoarea în fruntea scării valorilor etice, Creștinismul plasează iubirea. Idealul Creștin este sfântul iubitor, idealul păgân eroul cuceritor. Creștinismul vrea să transforme Homo ferus, omul sălbatic, în Homo domesticus, omul domesticit, în timp ce păgânismul vrea să-l transforme pe om într-un super-om. Creștinismul vrea să îmblânzească tigrii în pisici — păgânismul vrea să ridice pisicile la rangul de tigri. Principalul vestitor al creștinismului modern a fost Tolstoi; principalul vestitor al păgânismului modern a fost Nietzsche.

Religia germanică-Edda a fost un păgânism pur. Sub o mască creștină, ea a continuat să trăiască: în Evul Mediu ca viziune cavalerească asupra lumii, iar în epoca modernă ca viziune imperialistă și militaristă. Ofițerii, nobilii, colonizatorii și căpitanii industriei sunt principalii reprezentanți ai păgânismului modern. Vigoarea, curajul, măreția, libertatea, puterea, gloria și onoarea sunt idealurile păgânismului; iubirea, blândețea, umilința, compasiunea și abnegația sunt idealuri creștine.

Antiteza păgânismului și a creștinismului nu corespunde nici antitezei dintre omul rural și omul urban, nici celei dintre consangvinizare și matizare. Fără îndoială însă, barbaria rurală și consangvinizarea favorizează dezvoltarea unei mentalități păgâne, în timp ce civilizația urbană și amestecul favorizează dezvoltarea unei mentalități creștine.

Individualismul păgân general acceptat este posibil doar în regiuni slab populate ale Pământului, unde individul se poate afirma și dezvolta fără grijă, fără a intra imediat în opoziție cu semenul său. În regiunile dens populate, unde omul se lovește de om, principiul socialist al sprijinului reciproc trebuie să completeze principiul individualist al luptei pentru existență și, în parte, să-l înlocuiască.

Creștinismul și socialismul sunt produse internaționale ale orașului. Creștinismul, ca religie mondială, a luat naștere în metropola fără rasă a Romei; socialismul a apărut în orașele industriale amestecate național ale Occidentului. Ambele expresii ale

mentalității Creștine sunt construite pe internaționalism. Opoziția față de Creștinism a venit din partea populației rurale; la fel cum și astăzi, populația rurală opune cea mai puternică rezistență realizării unui mod de viață socialist.

Zonele nordice slab populate au fost întotdeauna centre ale voinței păgâne, în timp ce zonele sudice dens populate au fost focare ale sentimentului Creștin. Oriunde contrastul dintre viața spirituală orientală și cea occidentală este discutat astăzi, el este de obicei înțeles ca nimic mai mult decât contrastul dintre popoarele Sudului și cele ale Nordului. Japonezul, ca cel mai nordic oriental cultural, se apropie frecvent de Occidentali; în timp ce mentalitatea Italienilor sudici și a Sud-Americanilor este orientală. Pentru condițiile sufletului, latitudinea pare a fi mai decisivă decât longitudinea.

Nu numai poziția geografică, ci și dezvoltarea istorică are un efect determinant asupra sufletului unui popor. Chinezii, asemenea poporului jidovesc, se simt de aceea mai creștini decât popoarele Germanice, deoarece trecutul lor cultural este mai vechi. Teutonul este mai apropiat în timp de sălbatici decât Chinezul sau jidovul; aceste două popoare civilizate străvechi au putut să se emancipeze temeinic de viziunea păgână și naturală asupra vieții, deoarece au avut la dispoziție cel puțin trei milenii în plus pentru aceasta. Păgânismul este un simptom al tinereții culturale, creștinismul un simptom al bătrâneții culturale.

Trei popoare: Grecii, Romanii și jidanii — au cucerit fiecare, în felul său, lumea civilizată antică. Mai întâi poporul estetic și filosofic al Grecilor, prin elenism; apoi poporul practic și politic al Romanilor, prin Imperium Romanum; în cele din urmă poporul etic și religios al jidovilor, prin creștinism. Creștinismul, pregătit etic de Esenienii jidovi (Ioan Botezătorul) și spiritual de Alexandrinii jidovi (Filon din Alexandria), a fost un iudaism regenerat.

În măsura în care Europa este Creștină, ea este (în sens etic și spiritual) jidovească; în măsura în care Europa este morală, ea este jidovească[5]. Aproape întreaga etică europeană își are rădăcinile în iudaism. Toți campionii unei morale creștine religioase sau nereligioase, de la Augustin la Rousseau, Kant și Tolstoi, au fost jidovi

[5] Aceste afirmații sunt complet false. Jidanii nu au aderat și nu au vrut niciodată să adere la codul moral și etic Creștin, ei respectând Talmudul. Ei au persecutat și omorât ritualic Creștini peste tot pe unde au hoinărit, tocmai din ură față de Hristos și Creștini. Ei fiind expulzați din peste 109 țări și de peste 1050 de ori în întreaga lor istorie. În schimb este adevărat că jidanii au infiltrat bisericile și au mituit preoți unde n-au putut, pentru a predica iubirea și toleranța față de jidani tocmai pentru a abuza de acest lucru și prezentarea lor maselor Creștine ca fiind "evreii din biblie".

prin alegere în sens spiritual; Nietzsche este singurul ne-jidov, singurul etician păgân al Europei.

Cei mai proeminenți și cei mai convingători reprezentanți ai ideilor Creștine care, în întruparea lor modernă, se numesc pacifism și socialism — sunt jidanii. În Răsărit, Chinezii sunt poporul etic prin excelență (în opoziție cu Japonezii estetici și eroici și cu Indienii religioși și speculativi), iar jidovii sunt poporul etic prin excelență în Apus. Dumnezeu a fost suveranul jidovilor antici, legea lor morală a fost codul lor civil, iar păcatul a fost o crimă.

De-a lungul mileniilor, iudaismul a rămas fidel ideii teocratice a identificării politicii cu etica: creștinismul și socialismul sunt ambele încercări de a construi un regat al lui Dumnezeu. Acum două mii de ani, creștinii timpurii, nu Fariseii și Saducheii, au fost moștenitorii și renovatorii tradiției mozaice; astăzi nu sunt nici Sioniștii, nici Creștinii, ci liderii jidovi ai socialismului, deoarece și ei vor, cu cea mai înaltă abnegație, să șteargă păcatul originar al capitalismului, să salveze oamenii de nedreptate, violență și sclavie și să transforme lumea ispășită într-un paradis pământesc.

Pentru acești profeți jidovi ai prezentului, care pregătesc o nouă eră a lumii, eticul este primordial în toate: în politică, religie, filosofie și artă. De la Moise la Weininger[6], etica a fost problema principală a filosofiei jidovești. În această atitudine etică fundamentală față de lume se află o rădăcină a măreției fără egal a poporului jidov; în același timp, însă, există pericolul ca jidovii care își pierd credința în etică să decadă în egoiști cinici, în timp ce oamenii de altă mentalitate, chiar și după pierderea atitudinii lor etice (om de onoare, gentleman, cavaler etc.), mai păstrează o bogăție de valori și prejudecăți cavalerești care îi protejează de prăbușirea într-un haos valoric.

Ceea ce îi separă în primul rând pe jidani de locuitorul urban mediu este faptul că ei sunt un popor consangvinizat. Forța caracterului combinată cu acuitatea mentală îi predestinează pe jidovi, în cele mai remarcabile exemplare ale lor, să fie conducătorii umanității urbane, aristocrați spirituali falși sau autentici și protagoniști atât ai capitalismului, cât și ai revoluției.

[6] Otto Weininger (3 April 1880 — 4 October 1903), filozof Austriac.

CRIZA NOBILIMII

6. DOMNIA MINȚII ÎN LOCUL DOMNIEI SABIEI

Epoca noastră democratică este un interludiu jalnic între două mari epoci aristocratice: aristocrația feudală a sabiei și aristocrația socială a minții. Aristocrația feudală este în declin, aristocrația spirituală este în formare. Perioada intermediară se numește pe sine democratică, dar în realitate este dominată de pseudo-aristocrația banului.

În Europa Evului Mediu, cavalerul rural domnea asupra cetățenilor urbani, mentalitatea păgână domnea asupra mentalității Creștine, iar nobilimea ereditară asupra nobilimii intelectuale. Superioritatea cavalerului față de cetățeni se baza pe forța fizică și pe forța caracterului, pe putere și curaj.

Două invenții au cucerit Evul Mediu și au inaugurat epoca modernă: inventarea prafului de pușcă a însemnat sfârșitul domniei cavalerului, iar inventarea presei tipărite a însemnat începutul domniei intelectului. Odată cu introducerea armelor de foc, forța fizică și curajul și-au pierdut importanța decisivă în lupta pentru existență: intelectul a devenit arma decisivă în lupta pentru putere și libertate.

Presa tipărită a oferit intelectului un instrument de impunere a puterii cu o rază nelimitată; l-a plasat pe omul care scrie în centrul lumii omului care citește și l-a ridicat astfel pe scriitor la poziția de conducător intelectual al maselor. Penele de scris ale lui Gutenberg[7] au luat puterea, pe care Schwarz[8] a luat-o de la săbii. Cu ajutorul cernelii tipografice, Luther[9] a cucerit un imperiu mai mare decât oricare împărat German.

---

[7] Johannes Gutenberg (aprox. 1400 — 3 februarie 1468), inventatorul presei tipărite.

[8] Berthold Schwarz, un alchimist german legendar din secolul al XIV-lea, căruia i se atribuie inventarea prafului de pușcă.

[9] Martin Luther (10 noiembrie 1483 — 18 februarie 1546), teolog german și figura principală a Reformei Protestante.

În epoca despotismului luminat, conducătorii și oamenii de stat ascultau de ideile venite de la gânditori. Scriitorii acelui timp formau o aristocrație spirituală a Europei. Victoria absolutismului asupra feudalismului a însemnat prima victorie a orașului asupra satului și totodată prima etapă a înaintării victorioase a nobilimii spirituale și prima etapă a căderii nobilimii sabiei.

În locul dictaturii medievale a satului asupra orașului a apărut dictatura modernă a orașului asupra satului. Odată cu Revoluția Franceză, care a rupt privilegiile nobilimii ereditare, a început a doua epocă a emancipării intelectuale. Democrația se bazează pe presupunerea optimistă că o nobilime spirituală poate fi recunoscută și aleasă de majoritatea poporului.

Astăzi ne aflăm pe pragul celei de-a treia epoci a timpurilor moderne: epoca socialismului. Și aceasta se sprijină pe clasa urbană a muncitorilor industriali, condusă de aristocrația intelectuală urbană a scriitorilor revoluționari.

Influența nobilimii ereditare scade, influența nobilimii spirituale crește. Această dezvoltare, și odată cu ea haosul politicii moderne, va lua sfârșit abia atunci când o aristocrație intelectuală va pune mâna pe mijloacele de putere din societate — praful de pușcă, aurul sau cerneala tipografică — și le va folosi în beneficiul interesului general.

Un pas decisiv în această direcție a avut loc sub forma bolșevismului Rus, unde un mic grup de aristocrați spirituali comuniști a condus țara și s-a desprins în mod conștient de democrația plutocratică ce domină astăzi restul lumii. Lupta dintre capitalism și comunism pentru moștenirea nobilimii ereditare înfrânte este un război fratricid în interiorul nobilimii intelectuale victorioase, o confruntare între spiritul individualist și cel socialist, între egoist și altruist, între păgân și creștin.

Statul-major al ambelor tabere este recrutat din rasa conducătoare intelectuală a Europei: jidanii.

Capitalismul și comunismul sunt ambele raționaliste, ambele mecaniciste, ambele abstracte, ambele urbane. Nobilimea sabiei și-a jucat definitiv rolul. Efectul intelectului, puterea intelectului, credința în intelect, speranța în intelect cresc — și odată cu ele o nobilime nouă.

7. AMURGUL NOBILIMII

În cursul epocii moderne, nobilimea ereditară a fost otrăvită de atmosfera moșiei, iar nobilimea spirituală a fost otrăvită de capitalism. De la sfârșitul epocii cavalerești, nobilimea superioară a Europei continentale se află, cu rare excepții, într-o stare de decadență progresivă. Prin urbanizarea sa, nobilimea superioară și-a pierdut avantajele fizice și mentale.

În epoca feudalismului, nobilimea ereditară era chemată să-și apere țara împotriva atacurilor inamice și a incursiunilor altor conducători. Nobilul era liber și sigur pe sine față de subordonați, egali și superiori; rege pe propriul său pământ, el își putea dezvolta liber personalitatea după principiile cavalerești.

Absolutismul a schimbat această situație: nobilimea de opoziție, care își susținea liber, mândru și curajos drepturile istorice, a fost, pe cât posibil, smulsă din rădăcini; restul a fost târât la curte și acolo presat într-o servitute strălucitoare. Această nobilime de curte nu era liberă și depindea de capriciile conducătorului și ale camarilei sale; astfel, nobilimea de curte a trebuit să-și piardă cele mai bune trăsături: caracterul, dorința de libertate, mândria, capacitatea de conducere.

Pentru a frânge caracterul și, astfel, rezistența nobilimii franceze, Ludovic al XIV-lea a ademenit-o la Versailles; desăvârșirea operei sale a fost rezervată marii revoluții: aceasta a lipsit nobilimea, care capitulase și își pierduse privilegiile, de privilegiile ei perimate. Numai în acele țări ale Europei unde nobilimea, fidelă misiunii sale cavalerești, a rămas conducător și campion al opoziției naționale împotriva despotismului monarhic și a dominației străine, a supraviețuit un tip nobil de lider: în Anglia, Ungaria, Polonia și Italia.

De la transformarea culturii europene dintr-una cavalerească-rurală într-una burgheză-urbană, nobilimea ereditară a rămas în urma burgheziei din punct de vedere intelectual și cultural. Războiul, politica și administrarea domeniilor nobiliare i-au ținut atât de ocupați, încât capacitățile și interesele lor intelectuale s-au veștejit adesea.

Aceste cauze istorice ale amurgului modern al nobilimii au fost întărite de unele fiziologice. În locul asprului serviciu militar medieval, epoca modernă a adus nobilimii, în cea mai mare parte, o viață de lux lipsită de muncă; nobilimea a trecut treptat, prin moștenire, de la starea cea mai amenințată la cea mai sigură; la acestea

s-au adăugat efectele degenerative ale consangvinizării excesive, de care nobilimea engleză a scăpat prin amestecarea frecventă cu sânge comun.

Prin interacțiunea acestor circumstanțe, tipul fizic, psihologic și spiritual al nobilimii de odinioară a decăzut. Nobilimea intelectuală nu a putut înlocui nobilimea ereditară, deoarece și ea se afla într-o criză, într-o stare de descompunere. Democrația a apărut din jenă: nu pentru că oamenii nu ar fi vrut nobilimea, ci pentru că nu au mai găsit nicio nobilime. Odată ce se va constitui o nobilime nouă, autentică, democrația va dispărea de la sine. Pentru că Anglia are o nobilime autentică, ea a rămas aristocratică, în pofida constituției sale democratice.

Nobilimea intelectuală academică a Germaniei — cu un secol în urmă conducători ai opoziției împotriva absolutismului și feudalismului, pionieri ai ideilor moderne și liberale — a coborât astăzi până la a deveni sprijinul reacțiunii, principalii adversari ai reînnoirii intelectuale și politice.

Această pseudo-nobilime spirituală a Germaniei a fost apărătoare a militarismului în timpul războiului și apărătoare a capitalismului în timpul revoluției. Devizele ei — naționalismul, militarismul, antisemitismul și alcoolismul — toate acestea sunt parolele luptei împotriva intelectului. Responsabilitatea și misiunea ei: să înlocuiască nobilimea feudală și să pregătească nobilimea spirituală, care a fost greșit judecată, negată și trădată de inteligența academică.

Inteligența jurnalistică și-a trădat, de asemenea, misiunea de călăuzire. Marea majoritate a inteligenței — chemată să devină conducători spirituali și învățători ai maselor, să completeze și să îmbunătățească ceea ce un sistem școlar înapoiat a neglijat și nu a reușit să transmită — s-a degradat până la a deveni sclavii capitalului, deformatorii gustului politic și artistic.

Caracterul lor s-a frânt sub presiunea de a reprezenta și apăra convingerile altora în locul propriilor convingeri; mințile lor au degenerat prin supraproducția pe care profesia le-a impus-o. Așa cum oratorul Antichității, tot astfel jurnalistul modern este punctul focal al mașinăriei statului. Jurnalistul mișcă alegătorii, alegătorii mișcă reprezentanții, iar reprezentanții mișcă miniștrii. Astfel, cea mai mare responsabilitate pentru toate evenimentele politice revine jurnalistului; iar el, ca reprezentant tipic al lipsei urbane de caracter, se simte, în cea mai mare parte, liber de orice obligație și responsabilitate.

Școala și presa sunt cele două puncte din care lumea ar putea fi reînnoită și înnobilată fără vărsare de sânge, fără violență. Școala hrănește sau otrăvește sufletul copilului; presa hrănește sau otrăvește sufletul adultului. Astăzi, amândouă se află în mâinile unei inteligheții lipsite de spirit; a le reda spiritului ar fi cea mai înaltă datorie a oricărei politici ideale, a oricărei revoluții ideale.

Dinastiile conducătoare ale Europei au căzut din cauza consangvinizării; dinastiile plutocratice au căzut din cauza vieții luxoase. Nobilimea ereditară a degenerat pentru că a devenit servitoarea monarhiei; nobilimea spirituală a degenerat pentru că a devenit servitoarea capitalului. Ambele aristocrații au uitat că responsabilitatea este legată de orice privilegiu, de orice distincție și de orice poziție. Au uitat deviza oricărei nobilimi adevărate: „Noblesse oblige!”. Au vrut să se bucure de roadele poziției lor privilegiate fără obligații; s-au văzut ca stăpâni și superiori, nu ca lideri și modele pentru semenii lor.

În loc să îndrume poporul spre țeluri noi, să deschidă drumuri noi, s-au lăsat folosiți de conducători și capitaliști ca instrumente ale intereselor acestora. Și-au vândut sufletele, sângele și creierele pentru o viață de lux, funcții onorifice și bani. Vechea nobilime ereditară și vechea nobilime spirituală au pierdut, în continuare, pretenția de a mai fi considerate aristocrație, deoarece le lipsesc semnele oricărei nobilimi adevărate: caracterul, libertatea și responsabilitatea. Au tăiat firele care le legau de popoarele lor: prin snobism, pe de o parte, prin aroganță intelectuală, pe de alta.

În spiritul nemesisului istoric, marele potop, care își are originea în Rusia, va curăța lumea, într-un mod sângeros sau nesângeros, de uzurpatorii care vor să-și mențină pozițiile privilegiate mult timp după ce au pierdut condițiile prealabile pentru aceste poziții.

8. PLUTOCRAȚIE

Având în vedere punctul scăzut al nobilimii ereditare și spirituale, nu era surprinzător că o a treia clasă de oameni a acaparat temporar puterea: plutocrația. Forma constituțională care a înlocuit feudalismul și absolutismul a fost democrația; sistemul plutocratic de guvernare.

Astăzi democrația este fațada plutocrației: deoarece poporul nu ar tolera plutocrația dezgolită, puterea nominală le este lăsată lor, în timp ce puterea efectivă se află în mâinile plutocraților. În democrațiile republicane ca și în cele monarhice, oamenii de stat sunt marionete, capitaliștii sunt mințile conducătoare: ei dictează direcția politicii, controlează alegătorii prin cumpărarea și influențarea opiniei publice și controlează miniștrii prin relații de afaceri și sociale.

Structura socială feudală a fost înlocuită de una plutocratică: nu mai este nașterea cea care determină poziția socială, ci venitul. Plutocrația de astăzi este mai puternică decât aristocrația de ieri: căci nu există nimic deasupra ei decât statul, care este instrumentul și complicele ei. Când a existat o adevărată nobilime ereditară, sistemul aristocrației prin naștere era mai drept decât cel al aristocrației banului de astăzi: căci atunci casta conducătoare avea un simț al responsabilității, culturii și tradiției — în timp ce clasa care conduce astăzi este lipsită de orice simț al responsabilității, culturii și tradiției. Câteva excepții nu schimbă acest fapt.

În timp ce ideologia feudalismului era eroică și religioasă, societatea plutocratică nu cunoaște valori mai înalte decât banii și traiul bun: valoarea unui om este judecată după ceea ce are, nu după ceea ce este. Cu toate acestea, conducătorii plutocrației sunt, într-un sens, o aristocrație, o elită: căci pentru a dobândi o mare avere sunt necesare o serie de calități excelente: vigoare, prudență, înțelepciune, stăpânire de sine, prezență de spirit, inițiativă, îndrăzneală și generozitate. Prin aceste merite, marii oameni de afaceri de succes se dovedesc a fi cuceritori moderni ale căror voință superioară și forță mentală le-au adus victoria asupra masei competitorilor inferiori.

Această superioritate a plutocraților, însă, se aplică numai în interiorul clasei celor care câștigă bani — ea dispare imediat când acești excepționali făuritori de avere sunt măsurați în raport cu reprezentanții excepționali ai profesiunilor ideale. De aceea este drept ca un industriaș sau om de afaceri competent să se ridice mai sus, material și social, decât colegii săi inepți — dar este nedrept ca puterea și prestigiul său social să fie mai mari decât ale unui artist, savant, politician, scriitor, profesor,

judecător sau medic, care este la fel de capabil în profesiunea sa ca aceia ale căror aptitudini, însă, servesc scopuri mai ideale și sociale: astfel încât sistemul social prezent răsplătește mentalitatea egoistă și materialistă în detrimentul celei altruiste și idealiste.

Răul fundamental al structurii sociale capitaliste constă în această preferință pentru eficiența egoistă în locul celei altruiste, pentru materialism în locul idealismului; în timp ce adevărații aristocrați ai inimii și minții — cei buni și cei înțelepți — trăiesc în sărăcie și lipsă de putere, oameni violenți și egoiști uzurpă poziția de conducere la care au fost chemați. Astfel, plutocrația este, în sens energetic și intelectual: aristocrație, dar din punct de vedere etic și spiritual, ea este pseudo-aristocrație; în cadrul claselor câștigătoare de bani este aristocrație. Măsurată față de profesiunile mai ideale, este pseudo-aristocrație.

Asemenea aristocrației ereditare și spirituale, aristocrația banului se află în prezent într-o perioadă de declin. Fiii și nepoții acelor mari întreprinzători, a căror voință, călită prin greutăți și muncă, i-a ridicat din nimic la putere, lâncezesc în cea mai mare parte într-o viață de lux și inactivitate. Rareori competența paternă este moștenită sau sublimată într-o activitate mai spirituală și ideală. Dinastiile plutocratice duc lipsă de acea tradiție și concepție despre lume, de acel spirit rural conservator, care odinioară protejase familiile nobile de degenerare timp de secole. Imitatori inferiori moștenesc puterea taților lor fără darurile voinței și înțelegerii prin care aceasta a fost acumulată. Puterea și capacitatea intră în contradicție: și astfel subminează legitimitatea interioară a capitalismului.

Dezvoltarea istorică a accelerat acest declin natural. Susținută de boom-ul războiului, o nouă plutocrație a profitorilor începe să se dezintegreze și să o înlocuiască pe vechea plutocrație antreprenorială. În timp ce bogăția națională crește odată cu îmbogățirea anteprenorului, ea scade odată cu îmbogățirea profitorului. Antreprenorii sunt conducătorii economiei — profitorii sunt paraziții ei: antreprenoriatul este capitalism productiv — specula este capitalism neproductiv. Boom-ul economic actual facilitează câștigul de bani pentru persoane lipsite de scrupule, neînfrânate și iresponsabile.

Norocul și lipsa de scrupule sunt mai indispensabile pentru câștigurile speculative și pentru profitarea de conjunctură decât darurile excelente ale voinței și înțelegerii. Astfel, plutocrația modernă a profitorilor reprezintă o kakistocrație[10] a caracterului mai degrabă decât o aristocrație a capacității. Pe măsură ce liniile dintre antreprenoriat și speculă continuă să se estompeze, capitalismul este compromis și târât în jos înaintea forumului intelectual și public.

Nicio aristocrație nu se poate afirma continuu fără autoritate morală. Odată ce clasa conducătoare încetează să mai fie un simbol al valorilor etice și estetice, prăbușirea ei devine inevitabilă. Comparată cu alte aristocrații, plutocrația este săracă în valori estetice. Ea îndeplinește funcțiile politice ale unei aristocrații fără a oferi valorile culturale ale unei nobilimi. Bogăția, însă, este tolerabilă numai sub înfățișarea frumuseții, justificată doar ca purtătoare a unei culturi estetice. Între timp, noua plutocrație se învelește într-o lipsă de gust ternă și într-o urâțenie intruzivă: bogăția ei devine sterilă și respingătoare.

Plutocrația Europeană — în contrast cu plutocrația Americană — își neglijează misiunea etică la fel de mult ca pe cea estetică: marii binefăcători sociali sunt la fel de puțini ca și patronii. În loc să-și vadă raison d'être în capitalismul social, în amalgamarea bogăției naționale risipite în opere generoase de umanitate creatoare — majoritatea covârșitoare a plutocraților se consideră îndreptățiți să-și construiască prosperitatea în mod iresponsabil pe mizeria maselor. În loc de administratori ai omenirii, ei sunt exploatatori. În loc de conducători, ei sunt înșelători.

Prin această lipsă de cultură estetică și etică, plutocrația atrage nu doar ura, ci și disprețul opiniei publice și al conducătorilor ei spirituali: pentru că nu știe să fie aristocratică, trebuie să cadă. Revoluția Rusă a însemnat începutul sfârșitului pentru perioada plutocratică a istoriei. Chiar dacă Lenin este învins, umbra lui va domina secolul al XX-lea așa cum Revoluția Franceză, în ciuda prăbușirii ei, a determinat dezvoltarea secolului al XIX-lea: feudalismul și absolutismul nu ar fi abdicat niciodată de bunăvoie în Europa continentală — dacă nu din teama repetării terorii iacobine, apoi din teama sfârșitului nobilimii și regilor Francezi. Astfel, sabia lui Damocles a terorii bolșevice va reuși să înmoaie inimile plutocraților și va face ca solicitările sociale să fie mai rapid accesibile, decât în două mii de ani ai Evangheliei lui Hristos.

[10] O kakistocrație este un guvern condus de cei mai puțin calificați oameni sau de cei mai lipsiți de scrupule. Este opusul unei aristocrații, aristocrația însemnând guvernare de către cei mai bine calificați oameni.

9. NOBILIMEA EREDITARĂ ȘI NOBILIMEA VIITORULUI

Nobilimea este bazată pe frumusețe fizică, mentală și spirituală; frumusețe în armonie perfectă și vitalitate sporită: oricine se înalță deasupra contemporanilor săi este un aristocrat.Vechiul tip aristocratic se stinge; cel nou nu este încă constituit. Până la venirea noii aristocrații, timpul este disperat lipsit de mari personalități: de oameni frumoși, de oameni nobili, de oameni înțelepți.

Între timp, imitatori inferiori ai nobilimii dispărute uzurpă formele moarte ale aristocrației de altădată și le umplu cu conținuturile mentalității lor burgheze mizerabile. Vitalitatea puternică a nobilimii de odinioară a trecut la amatori, dar le lipseste forma, distincția ei si frumusețea ei. Cu toate acestea, timpul nu trebuie să deznădăjduiască de ideea nobilimii sau de viitorul unui nobil. Dacă omenirea vrea să avanseze, ea are nevoie de conducători, de profesori, de ghizi; împliniri a ceea ce vrea să devină; premergători ai înălțării sale viitoare către sfere mai înalte. Fără nobilime nu există evoluție. Politica eudaimonistă poate fi democratică — politica evoluționară trebuie să fie aristocratică. Pentru a urca, pentru a înainta, sunt necesare scopuri; pentru a atinge scopuri sunt necesari oameni care stabilesc scopuri, care conduc către scopuri: aristocrați.

Aristocratul ca lider este un concept politic; nobilul ca exemplu este un ideal estetic. Cea mai înaltă necesitate este ca aristocrația să coincidă cu nobilimea, liderul cu exemplul: conducerea să revină oamenilor perfecționați.

Din cantitățile umanității europene, care crede doar în numere și în mase, două rase de calitate ies în evidență: nobilimea ereditară și jidănimea. Separate una de cealaltă, amândouă se țin ferm de credința în misiunea lor superioară, în sângele lor mai bun, în diferențele de rang între oameni. Nucleul viitoarei nobilimi europene se află în aceste două rase eterogene: în nobilimea ereditară feudală, în măsura în care nu se lasă coruptă de curte, și în nobilimea spirituală jidănească, în măsura în care nu se lasă coruptă de capital. Ca garanție a unui viitor mai bun rămâne o mică rămășiță de nobilime rurală moral superioară și un mic grup de luptă de inteligență revoluționară. Aici comuniunea dintre Lenin, omul provenit din mica nobilime rurală, și Trotsky, omul de litere jidan, crește într-un simbol: aici contrastele de caracter și intelect, de nobil și om de litere, de rural și urban, de oameni păgâni și creștini, sunt împăcate în sinteza creatoare a aristocrației revoluționare.

Un pas înainte către intelect ar fi suficient pentru a pune cele mai bune elemente ale nobilimii ereditare, care își păstraseră sănătatea fizică și morală în mediul rural de influențele degradante ale aerului de curte, în serviciul noii eliberări umane. Căci ele sunt predestinate să ocupe această poziție prin curajul lor tradițional, mentalitatea lor anti-burgheză și anti-capitalistă, simțul lor de responsabilitate, disprețul lor pentru câștigul material, disciplina stoică a voinței lor, integritatea lor și idealismul lor.

Canalizate pe căi mai spirituale și mai libere, energiile nobile puternice, care până acum erau stâlpii reacțiunii, ar putea regenera în noi înfloriri și ar putea da naștere conducătorilor naturali care combină inflexibilitatea voinței cu măreția sufletului și altruismul; și, în loc să servească interesele capitaliste ca exponenți ai burgheziei (care le este fundamental opusă), să se alinieze cu reprezentanții tinerei nobilimi spirituale pentru eliberarea și înnobilarea omenirii.

Timp de secole, politica în Europa a fost privilegiul nobilimii. Nobilimea a format o castă politică internațională în care talentele diplomatice erau cultivate. Pentru multe generații, nobilimea ereditară europeană trăise într-o atmosferă politică din care burghezia era ținută deliberat departe. Pe moșiile sale nobilimea învăța arta guvernării și a conducerii oamenilor — în posturile de conducere ale statului din țară și din străinătate nobilimea învăța arta de a conduce națiuni. Politica este artă, nu știință; centrul ei este mai mult instinctul decât intelectul, mai mult subconștientul decât conștientul.

Talentul politic poate fi trezit și antrenat, niciodată învățat. Geniul rupe toate regulile: dar nobilimea este mai bogată în talent politic decât burghezia. Pentru că, pentru a dobândi cunoaștere, este suficientă o singură viață: pentru a forma instincte este necesară cooperarea multor generații. În științe și în artele frumoase burghezia depășește nobilimea în talent: în politică raportul este invers. De aceea democrațiile Europei își încredințează adesea politica externă descendenților marii lor nobilimi, deoarece este în interesul statului să pună la dispoziția publicului larg moștenirea talentului politic pe care nobilimea l-a acumulat de-a lungul secolelor. Abilitățile politice ale înaltei nobilimi nu se explică prin amestecul lor genetic puternic. Căci acest amestec național de rase își lărgește adesea orizonturile și paralizează astfel consecințele rele ale consangvinizării de castă simultane.

Marea majoritate a aristocraților inferiori combină dezavantajele încrucișării cu cele ale consangvinizării: lipsă de caracter cu sărăcie de intelect; în timp ce în rarele vârfuri ale aristocrației moderne avantajele ambelor se întâlnesc: caracter cu intelect. Intelectual, există astăzi o diferență enormă de nivel între extrema dreaptă (nobilimea ereditară conservatoare) și extrema stângă (nobilimea spirituală revoluționară), în timp ce în caracter aceste extreme aparente se întâlnesc.

Dar tot ceea ce este intelectual, conștient, se află la suprafață — tot ceea ce este caracteristic, inconștient, se află în adâncurile personalității. Perspectivele și opiniile sunt mai ușor de format și de transformat decât trăsăturile de caracter și tendințele voinței. Lenin și Ludendorff[11] sunt antagonici în idealurile lor politice: frați în atitudinea lor față de voință. Dacă Ludendorff ar fi crescut în mediul revoluționar al studențimii ruse; dacă ar fi văzut, ca Lenin, spânzurarea fratelui său de către călăii imperiali în tinerețea sa timpurie: probabil l-am vedea în fruntea Rusiei Roșii.

În timp ce Lenin, educat într-o școală de cadeți prusacă, ar fi putut deveni un super-Ludendorff. Ceea ce separă aceste două naturi înrudite este nivelul lor intelectual. Limitările lui Lenin par eroic conștiente, limitările lui Ludendorff par naiv inconștiente. Lenin nu este doar un lider — el este și un intelectual; un Ludendorff cerebral, ca să spunem așa.

Același paralelism poate fi tras între alți doi reprezentanți ai extremei stângi și drepte: Friedrich Adler[12] și Contele Arco[13]. Amândoi au fost ucigași din idealism, martiri pentru convingerile lor. Dacă Adler ar fi crescut în mediul reacționar militarist al nobilimii ereditare Germane, iar Arco în mediul socialist revoluționar al nobilimii spirituale Austriece — glonțul lui Arco l-ar fi lovit probabil pe Prim-ministrul Stürgkh, iar glonțul lui Adler l-ar fi lovit pe Prim-ministrul Eisner.

---

[11] Erich Ludendorff (9 aprilie 1865 — 20 decembrie 1937), general și politician german care a devenit principalul factor de decizie politică în Germania în timpul Primului Război Mondial. Dictatura militară de facto a lui Ludendorff i-a ajutat pe bolșevici și i-a permis lui Lenin să treacă în siguranță în Rusia, probabil sperând că Lenin va stârni tulburări și astfel va slăbi Rusia.

[12] Friedrich Wolfgang „Fritz" Adler (9 iulie 1879 — 2 ianuarie 1960), politician socialist austriac care l-a asasinat pe ministrul-președinte Karl von Stürgkh în 1916.

[13] Anton Graf von Arco auf Valley (5 februarie 1897 — 29 iunie 1945), activist de extremă dreapta german, naționalist bavarez și nobil, cunoscut pentru asasinarea prim-ministrului bavarez Kurt Eisner în 1919.

Pentru că și ei sunt frați, separați de diferențele de prejudecăți cu care au fost crescuți, legați de un caracter comun eroic și altruist. Și aici diferența stă în nivelul intelectual (Adler este o persoană intelectuală), nu în puritatea etosului.

Cine laudă caracterul unuia nu trebuie să-l disprețuiască pe al celuilalt — așa cum se întâmplă zilnic de ambele părți. Acolo unde există vitalitate sporită, acolo este viitorul. Înflorirea țărănimii, a micii nobilimi rurale (atât timp cât au rămas sănătoase) a adunat și a depozitat o abundență de forțe vitale într-o simbioză de o mie de ani cu natura vie și dătătoare de viață. Dacă educația modernă reușește să sublimeze o parte din această energie sporită a vieții în intelectual, atunci poate nobilimea trecutului ar putea lua parte decisivă la construirea nobilimii viitorului.

10. JIDĂNIMEA ȘI NOBILIMEA VIITORULUI

Principalii stâlpi de susținere ai nobilimii intelectuale corupte, cât și ale celei drepte — ale capitalismului, jurnalismului și profesiunii literare — sunt jidanii. Superioritatea spiritului lor îi predestinează să devină un factor major în nobilimea viitorului.

O privire asupra istoriei poporului jidov explică avansul lor în lupta pentru conducerea omenirii. Cu două milenii în urmă, jidanii constituiau o comunitate religioasă alcătuită din indivizi înclinați etic și religios din toate națiunile lumii culturale antice, având un centru național-ebraic în Palestina. În acea epocă, ceea ce era comun, unificator și primordial nu era națiunea, ci religia. În cursul primului mileniu al erei noastre, prozeliți din toate popoarele au intrat în această comunitate religioasă, cel mai recent regele, nobilimea și poporul Khazarilor mongolici, stăpânii Rusiei de Sud. Abia de atunci comunitatea religioasă jidănească s-a transformat într-o comunitate națională artificială și s-a izolat de toate celelalte popoare[14].

[14] Vezi: „Das Wesen des Antisemitismus” de Dr. Heinrich Conte Coudenhove-Kalergi (ediția a II-a, Paneuropa Verlag, Viena).
T/n: Titlul acestei cărți, scrisă de tatăl lui Coudenhove-Kalergi, se traduce în engleză prin „The Essence of Antisemitism” („Esența antisemitismului”).

Timp de o mie de ani, Europa Creștină a încercat să distrugă poporul jidov prin persecuții de nedescris. Rezultatul a fost că toți jidanii slabi de voință, lipsiți de scrupule, oportuniști sau sceptici s-au botezat, scăpând astfel de chinurile persecuției fără sfârșit. Pe de altă parte, toți acei jidani care nu erau suficient de iscusiți, inteligenți și inventivi pentru a supraviețui luptei pentru existență în această formă extrem de dificilă au pierit sub aceste condiții de viață adesea cumplite.

Astfel, în cele din urmă, din toate aceste persecuții a ieșit o mică comunitate călită printr-un martiriu eroic pentru o idee și purificată de toate elementele slabe de voință și slabe de spirit. În loc să distrugă jidanii, Europa i-a rafinat prin acest proces artificial de selecție și i-a educat într-o națiune conducătoare a viitorului. Nu este de mirare, așadar, că acest popor, ieșit din închisoarea ghetoului, s-a dezvoltat într-o nobilime spirituală a Europei. Astfel, pe măsură ce nobilimea feudală intra în declin, o providență binevoitoare a dăruit Europei, prin emanciparea jidovilor, o nouă rasă nobilă a grației spirituale[15].

Primul reprezentant tipic al acestei nobilimi viitoare în devenire a fost jidanul revoluționar nobil Lassalle[16], care a unit într-un grad înalt frumusețea trupului cu galanteria caracterului și ascuțimea minții: aristocrat în sensul cel mai înalt și mai autentic al cuvântului, el a fost un conducător și călăuză înnăscut al epocii sale.

Jidanii nu sunt noua nobilime; mai degrabă, jidănimea este pântecele din care va ieși o nouă nobilime spirituală a Europei, nucleul în jurul căruia se va grupa o nouă aristocrație spirituală.

Se formează o rasă intelectuală urbană dominantă: idealiști, spirituali și sensibili, drepți și fideli convingerilor lor, curajoși precum nobilimea feudală în zilele ei cele mai bune, oameni care primesc cu bucurie moartea și persecuția, ura și disprețul, pentru a face omenirea mai morală, mai spirituală și mai fericită.

Eroii și martirii jidani ai revoluției din Europa de Est și Centrală nu sunt cu nimic inferiori eroilor ne-jidani ai Războiului Mondial în ceea ce privește curajul, perseverența și idealismul — în timp ce adesea îi depășesc prin spirit.

---

[15] Aici cuvântul german are două semnificații: spirituală sau intelectuală.

[16] Ferdinand Lassalle (11 Aprilie 1825 — 31 August 1864), un jurist și socialist prusac-german de origine evreiască.

Natura acestor bărbați și femei care caută să răscumpere și să regenereze omenirea este o sinteză particulară de elemente religioase și politice: de martiriu eroic și propagandă spirituală, de energie revoluționară și iubire socială, de dreptate și compasiune. Aceste trăsături, care odinioară i-au făcut creatorii mișcării mondiale creștine, îi plasează acum în fruntea mișcării socialiste.

Prin aceste două încercări de mântuire de origine spirituală și morală, jidanii au dăruit maselor dezmoștenite ale Europei mai mult decât orice alt popor. Astfel se explică de ce jidănimea modernă depășește toate celelalte popoare prin procentul oamenilor importanți: la abia un secol după emanciparea sa, acest mic popor se află astăzi cu Einstein[17] în fruntea științei moderne; cu Gustav Mahler în fruntea muzicii moderne; cu Henri-Louis Bergson în fruntea filosofiei moderne; cu Trotsky în fruntea politicii moderne. Poziția proeminentă pe care jidanii o ocupă astăzi se datorează exclusiv superiorității lor intelectuale, care le permite să triumfe în competiția intelectuală asupra unei enorme superiorități numerice de rivali privilegiați, ostili și invidioși.

Antisemitismul modern este una dintre numeroasele manifestări ale reacției mediocrității împotriva excelenței; este o formă modernă de ostracism exercitat împotriva unui întreg popor. Ca popor, jidanii trăiesc lupta eternă a cantității împotriva calității, a grupurilor inferioare împotriva indivizilor superiori, a majorităților inferioare împotriva minorităților superioare.

Principalele rădăcini ale antisemitismului sunt îngustimea de spirit și invidia: îngustimea de spirit în domeniul religios sau în cel științific; invidia în domeniul intelectual sau în cel economic. Provenind dintr-o comunitate religioasă internațională, nu dintr-o rasă locală, jidanii sunt poporul cu cea mai puternică metizare; deoarece s-au izolat de celelalte popoare timp de o mie de ani, sunt totodată poporul cu cea mai puternică consangvinizare. Astfel, asemenea înaltei nobilimi, cei aleși dintre ei combină forța voinței cu ascuțimea minții, în timp ce o altă parte a jidanilor combină defectele consangvinizării cu defectele metizării: lipsa de caracter cu îngustimea de spirit. Aici întâlnim cel mai sacru sacrificiu de sine alături de cel

[17]Datorită tehnologiei moderne, putem accesa vaste analize de-alungul timpului care indică faptul că Einstein a furat teoria relativității de la un italian, când lucra la biroul de brevete. Iar în 1931, cu doi ani înainte să vină Hitler la putere, peste 100 de oameni de știință de prestigiu austrieci și germani l-au denunțat pe Einstein că duce știința în pseudo-misticism, abstracție și speculație, contribuția fiind intitulată „Hundert Autoren Gegen Einstein". Mai mult, în 1933, când Hitler a venit la putere, Einstein a fugit în SUA, iar primul lucru pe care l-a făcut în fața studenților a fost să-i îndemne la război împotriva Germaniei.

mai limitat egoism, cel mai pur idealism alături de cel mai brutal materialism. Și aici se confirmă regula: cu cât un popor este mai amestecat, cu atât reprezentanții săi sunt mai diferiți între ei și cu atât devine mai imposibil să se construiască un tip unitar.

Acolo unde există multă lumină există și multă umbră. Familiile strălucite au un procent mai mare de nebuni și criminali decât cele mediocre; același lucru se aplică și popoarelor. Nu doar aristocrația spirituală revoluționară de mâine, dar și kakistocrația plutocratică profitoare de astăzi se recrutează în mare măsură dintre jidani, ascuțind astfel armele agitatorice ale antisemitismului.

O mie de ani de sclavie i-au dezbrăcat pe jidani, cu rare excepții, de gesturile omului stăpân. Oprimarea permanentă inhibă dezvoltarea personală și răpește astfel un element esențial al idealului estetic al nobilimii. O mare parte a jidanilor suferă de această lipsă, atât fizic cât și psihologic; această deficiență este principalul motiv pentru care instinctul european se împotrivește recunoașterii jidanilor ca rasă nobilă.

Resentimentul cu care opresiunea i-a împovărat pe jidani le dă multă tensiune vitală, dar le răpește o mare parte din armonia elegantă. Consangvinizarea exagerată, combinată cu hiper-urbanitatea trecutului ghetoului, a produs numeroase trăsături de decadență fizică și psihologică. Ceea ce mintea jidanilor a câștigat, trupurile lor au pierdut adesea; ceea ce creierele lor au câștigat, sistemele lor nervoase au pierdut.

Astfel, jidanii suferă de o hipertrofie a creierului și se află în contrast cu cerința aristocratică a unei dezvoltări armonioase a personalității. Slăbiciunea fizică și nervoasă a multor jidani spirituali produce o lipsă de curaj fizic (adesea combinată cu cel mai înalt curaj moral) și o nesiguranță a comportamentului: trăsături care încă par incompatibile astăzi cu idealul cavaleresc al nobilului.

Astfel, rasa spirituală conducătoare jidănească trebuie să sufere de trăsăturile de sclavi pe care dezvoltarea lor istorică le-a imprimat asupra lor: chiar și astăzi, mulți lideri jidani poartă în atitudinea și gesturile lor expresia omului ne-liber, persecutat. În gesturile lor, aristocrații decăzuți sunt adesea mai nobili decât jidanii excepționali.

Aceste neajunsuri ale jidanilor, apărute prin dezvoltare, vor dispărea tot prin dezvoltare. Ruralizarea jidovilor (un obiectiv major al sionismului), combinată cu educația fizică, va elibera jidanii de resturile ghetoului pe care încă le poartă în ei. Dezvoltarea jidănimii americane arată că acest lucru este posibil. Libertatea și puterea reală pe care jidanii le-au dobândit vor fi urmate de conștiința acestor lucruri, iar conștiința va fi urmată treptat de atitudinea și gestul unui popor liber și puternic.

Nu numai jidanii se vor schimba în direcția idealului occidental de nobilime — și idealul occidental al nobilimii va suferi o transformare care va veni în întâmpinarea jidanilor. Într-o Europă viitoare mai pașnică, nobilimea își va pierde caracterul războinic și îl va înlocui cu unul spiritual și preotesc. Un Occident pacificat și socializat nu va mai avea nevoie de stăpâni și conducători — ci doar de lideri, educatori și modele. Într-o Europă orientalizată, aristocratul viitorului va semăna mai mult cu un Brahman și cu un Mandarin decât cu un cavaler.

PERSPECTIVĂ

Omul nobil al viitorului nu va fi nici feudal, nici jidan, nici burghez, nici proletar: el va fi sintetic. Rasele și clasele așa cum le înțelegem astăzi vor dispărea; vor rămâne indivizii. Numai prin legătura cu cel mai bun sânge burghez se vor ridica la noi înălțimi elementele viabile ale fostei aristocrații feudale; numai prin unirea cu elitele europenismului ne-jidovesc se va dezvolta pe deplin elementul jidovesc din nobilimea viitorului. O nobilime rurală, bine crescută fizic, poate oferi poporului ales al viitorului corpuri și gesturi perfecte; o nobilime urbană, bine educată spiritual, poate oferi fizionomii intelectuale, ochi și mâini pline de suflet.

Nobilimea trecutului se baza pe cantitate: cea feudală pe numărul de strămoși; cea plutocratică pe numărul de milioane. Nobilimea viitorului se va baza pe calitate: pe valoarea personală, pe perfecțiunea personală; pe perfecțiunea corpului, sufletului și minții. Astăzi, pe pragul unei noi epoci, o nobilime întâmplătoare ia locul vechii nobilimi ereditare; în locul raselor aristocratice vor exista indivizi nobili: oameni a căror compoziție de sânge, rezultată întâmplător, îi ridică la statutul de tipuri exemplare.

Din această nobilime întâmplătoare de astăzi va apărea noua rasă nobilă internațională și intersocială de mâine. Tot ceea ce este remarcabil în frumusețe, forță, energie și spirit se va recunoaște și se va uni potrivit legilor secrete ale atracției erotice. Odată ce barierele artificiale pe care feudalismul și capitalismul le-au ridicat între oameni vor cădea, cei mai importanți bărbați vor merge automat către cele mai frumoase femei, iar cele mai remarcabile femei către cei mai împliniți bărbați.

Atunci, cu cât un bărbat va fi mai perfect fizic, mental și spiritual, cu atât va avea un număr mai mare de femei din care să aleagă. Numai cei mai nobili bărbați vor fi liberi să se unească cu cele mai nobile femei și invers — cei inferiori vor trebui să se mulțumească cu cei inferiori.

Atunci, modul de viață erotic al celor inferiori și mediocri va fi iubirea liberă, iar al celor aleși: căsătoria liberă. Astfel, noua nobilime de reproducere a viitorului nu va apărea din normele artificiale ale formării castelor umane, ci din legile divine ale eugeniei erotice. Ierarhia naturală a perfecțiunii umane va lua locul ierarhiei artificiale a feudalismului și capitalismului.

Socialismul, care a început cu abolirea nobilimii și nivelarea omenirii, va culmina în crearea unei noi nobilimi, în diferențierea omenirii. Aici se află misiunea sa istorică supremă — eugenia socială — pe care încă nu a realizat-o astăzi: să conducă din inegalitatea nedreaptă, prin egalitate, către o inegalitate corectă, peste ruinele tuturor pseudo-aristocrațiilor, către o nobilime nouă și autentică.

ÎN APĂRAREA TEHNOLOGIEI, 1922.

Motto:
Etica este sufletul culturii noastre —
Tehnologia corpul ei:
mens sana in corpore sano

I. PARADISUL PIERDUT

1. Blestemul culturii

Cultura a transformat Europa într-un penitenciar, iar majoritatea locuitorilor ei în muncitori condamnați la muncă silnică.

Omul civilizat modern duce o existență mai mizerabilă decât toate animalele sălbatice; singurele ființe încă și mai demne de milă decât el sunt animalele sale de companie — pentru că ele sunt și mai puțin libere.

Viața unui bivol din junglă, a unui condor din Anzi sau a unui rechin din ocean este incomparabil mai frumoasă, mai liberă și mai fericită decât aceea a unui muncitor de fabrică European care, zi după zi și oră după oră, înlănțuit de mașina sa, este silit să execute mișcări mecanice ale mâinilor doar pentru a nu muri de foame.

Și omul a fost cândva o creatură fericită în vremurile străvechi: un animal fericit. El trăia atunci în libertate, ca parte a unei naturi tropicale care îl hrănea și îl încălzea. Viața sa consta în satisfacerea impulsurilor sale; se bucura de ea până când îl întâlnea o moarte naturală sau violentă. Era liber; trăia în natură — nu în stat; se juca — nu muncea. De aceea era frumos și fericit. Curajul său și bucuria sa de a trăi erau mai puternice decât toate durerile care îl loveau și decât toate pericolele care îl amenințau.

De-a lungul mileniilor, omul a pierdut această existență liberă și încântătoare. Europeanul, care se consideră culmea civilizației, trăiește astăzi o viață nefirească, urâtă, neliberă și nesănătoasă în orașe nefirești și urâte. Cu instincte atrofiate și sănătatea slăbită, respiră aer fetid în încăperi întunecoase; societatea organizată — statul — îl privează de libertatea de mișcare și de acțiune, iar climatul aspru îl obligă să muncească pentru a supraviețui.

Omul a pierdut libertatea pe care o avea odinioară — iar odată cu ea și fericirea.

2. Dezvoltarea și libertatea

Scopul ultim al întregii existențe pământești este dezvoltarea. Stânca vrea să cristalizeze; planta vrea să crească și să înflorească; animalul și omul vor să-și trăiască viața pe deplin. Plăcerea, cunoscută doar de oameni și animale, nu are valoare în sine, ci doar o valoare simptomatică: animalul nu își satisface instinctele pentru că simte plăcere — dimpotrivă, el simte plăcere tocmai pentru că își satisface instinctele.

Dezvoltarea înseamnă creștere potrivit legilor propriei ființe interioare: creștere în libertate. Orice presiune sau constrângere externă limitează libertatea dezvoltării. Într-o lume determinată, libertatea nu înseamnă altceva decât dependență de legile interne, în timp ce lipsa libertății înseamnă dependență de condiții externe. Cristalul nu are libertatea de a alege orice formă stereometrică dorește; mugurele nu are libertatea de a deveni orice floare. Dar libertatea stâncii constă în faptul că devine cristal, iar libertatea mugurelui constă în faptul că devine floare. Stânca lipsită de libertate rămâne amorfă sau imperfect cristalină; floarea lipsită de libertate se ofilește. În ambele cazuri constrângerea externă este mai puternică decât forța interioară. Produsul libertății umane este omul dezvoltat; produsul robiei umane este omul atrofiat.

Omul liber poate să se dezvolte — de aceea el este frumos și fericit. Omul liber și dezvoltat este scopul întregii creșteri și măsura tuturor valorilor umane. Omul și-a pierdut libertatea de odinioară: aceasta a fost căderea sa în păcat. Astfel el a devenit o creatură nefericită și imperfectă. Toate animalele sălbatice sunt frumoase — în timp ce majoritatea oamenilor sunt urâți. Există mult mai mulți tigri, elefanți, vulturi, pești și insecte perfecți decât oameni; căci omul, prin pierderea libertății sale, a devenit atrofiat și degenerat.

Legenda paradisului pierdut proclamă adevărul că omul este un exilat din tărâmul libertății, al răgazului și al vieții naturale — tărâm în care fauna junglei trăiește și astăzi și în care, dintre oamenii contemporani, unii locuitori ai insulelor Pacificului se apropie cel mai mult de această stare. Paradisul pierdut este epoca existenței animale a omului în tropice, când nu existau orașe, state și nici muncă.

3. Suprapopularea și migrarea spre Nord

Două lucruri l-au alungat pe om din paradisul său: suprapopularea și migrarea spre zone mai reci.

Din cauza suprapopulării, omul și-a pierdut libertatea spațiului: pretutindeni se lovește de semenii săi și de interesele lor — iar astfel a devenit sclavul societății.

Din cauza emigrării spre Nord, omul a pierdut libertatea timpului: liniștea. Climatul aspru îl obligă să muncească fără voie pentru a-și câștiga existența; astfel a devenit un sclav al naturii nordice. Cultura a distrus cele trei forme ale frumuseții care transfigurau existența omului natural: libertatea, răgazul și natura; în locul lor, cultura a pus statul, munca și orașul. Europeanul cultural este un exilat din Sud, un exilat din natură.

4. Societatea și climatul

Cei doi tirani ai Europeanului cultural sunt: societatea și climatul.

Lipsa libertății sociale atinge apogeul în orașul modern, deoarece aici mulțimile și suprapopularea sunt cele mai mari. Oamenii nu trăiesc doar unul lângă altul, ci și unii peste alții, îngrămădiți în blocuri artificiale de piatră; supravegheați și suspectați neîncetat de autoritățile societății, ei trebuie să se supună fără întrebare unei nenumărate mulțimi de legi și regulamente; dacă le încalcă, sunt torturați (întemnițați) sau uciși (executați) de semenii lor pentru ani întregi.

Lipsa libertății sociale este mai puțin apăsătoare la țară decât în orașe și cel mai puțin apăsătoare în regiunile slab populate precum America de Vest, Groenlanda, Mongolia și Arabia. Acolo omul se poate încă dezvolta în spații larg deschise fără a intra imediat în conflict cu societatea; în acele locuri mai persistă încă rămășițe ale libertății sociale.

Lipsa libertății climatice este cea mai apăsătoare în țările cultivate ale Nordului. Acolo, în scurtele luni de vară, omul trebuie să smulgă hrana dintr-un sol sărac pentru întregul an și, în același timp, să se apere de gerul iernii procurându-și îmbrăcăminte, locuință și încălzire. Dacă refuză această muncă forțată, trebuie să moară de foame sau să înghețe. Climatul nordic îl obligă la o muncă forțată neîntreruptă, istovitoare și grea.

Natura oferă mai multă libertate în zonele temperate, unde omul trebuie să slujească un singur asupritor: foamea, în timp ce al doilea — gerul — este învins de soare. Cei mai liberi oameni se află în tropice, deoarece acolo fructele și nucile îi hrănesc chiar și fără muncă. Numai acolo mai poate fi găsită libertatea climatică.

Europa este, în același timp, o fâșie de pământ suprapopulată și nordică: de aceea Europeanul este cea mai lipsită de libertate ființă umană, un sclav al societății și al naturii.

Societatea și natura își aduc victimele una alteia: omul care fuge din oraș în deșert pentru a se proteja de mulțimea societății se vede amenințat de climatul nemilos, de foame și de ger. Omul care fuge din fața forțelor naturii în oraș și caută protecție împotriva semenilor săi se vede amenințat de societatea nemiloasă care îl exploatează și îl zdrobește sub picioare.

5. Încercările omenirii de a se elibera

Istoria lumii constă în încercările omului de a se elibera din închisoarea societății și din exilul în Nord.

Cele patru căi principale prin care omul a încercat să se întoarcă la paradisul pierdut al libertății și al răgazului au fost următoarele:

I. Calea înapoi (emigrarea): înapoi spre singurătate și spre soare! Cu acest scop, oamenii și popoarele au migrat întotdeauna din regiunile dens populate spre cele slab populate, din zonele mai reci spre cele mai calde. Aproape toate migrațiile de popoare și un mare număr de războaie pot fi urmărite până la acest impuls primordial pentru libertatea mișcării și pentru soare.

II. II. Calea în sus (puterea**):** din mulțimea oamenilor în sus, spre izolarea, libertatea și răgazul claselor superioare! Acest strigăt s-a ridicat atunci când, ca rezultat al suprapopulării, puterea a devenit o condiție a libertății — iar, ca rezultat al condițiilor climatice, puterea a devenit o condiție a răgazului. Numai cei puternici se pot dezvolta fără a fi nevoiți să țină seama de alți oameni; numai cei puternici se pot elibera de constrângerea muncii lăsându-i pe alții să muncească pentru ei. În țările suprapopulate omul se confruntă cu alegerea de a se urca pe capetele semenilor săi sau de a-și lăsa propriul cap călcat în picioare: să fie stăpân sau servitor, tâlhar sau cerșetor. — Acest impuls comun pentru putere a fost părintele războaielor, revoluțiilor și luptelor dintre oameni.

III. III. Calea spre interior (etica): departe de mulțimea exterioară spre singurătatea interioară, de la munca exterioară spre armonia interioară! Eliberarea omului prin stăpânire de sine, autocontrol și altruism: cumpătarea ca protecție împotriva nevoii; reducerea cerințelor de răgaz și libertate până la minimul pe care o societate suprapopulată și un climat aspru îl pot oferi. Toate mișcările religioase își au originea în acest impuls de a căuta, în libertatea și pacea spiritului, un substitut pentru robia și munca exterioară.

IV. IV. Calea înainte (tehnologia): ieșirea din epoca muncii de sclav într-o nouă eră a libertății și a răgazului prin victoria spiritului uman asupra forțelor naturii! Depășirea suprapopulării prin creșterea producției, depășirea muncii de sclav a omului prin înrobirea forțelor naturii. — Progresul tehnologic și științific poate fi urmărit până la această căutare de a frânge tirania naturii prin supunerea ei.

II. ETICĂ ȘI TEHNOLOGIE

1. Întrebarea Socială

Întrebarea corectă a culturii Europene este următoarea: cum poate fi protejată o umanitate înghesuită în spațiul limitat al unui continent rece și sterp de foame, frig, moarte și epuizare — și cum i se poate oferi libertatea și răgazul prin care ar putea într-o zi să atingă fericirea și frumusețea?

Răspunsul este: prin dezvoltarea eticii și a tehnologiei. Prin școală, presă și religie, etica poate transforma Europeanul din prădător în animal domestic, pregătindu-l astfel pentru o comunitate liberă. Tehnologia, prin creșterea producției și prin transformarea muncii umane forțate în muncă mecanică, poate oferi Europenilor timpul liber și capacitatea de muncă necesare pentru a dezvolta o cultură.

Etica rezolvă întrebarea socială din interior — tehnologia din exterior. În Europa, doar două categorii de oameni posedă condițiile fericirii:
cei bogați, care pot face și avea orice doresc — și sfinții, care nu doresc să facă sau să posede mai mult decât le îngăduie soarta.

Cei bogați dobândesc o libertate obiectivă, prin puterea lor de a transforma semenii și forțele naturii în organe ale propriei voințe. Sfinții dobândesc o libertate subiectivă, prin indiferența cu care privesc bunurile pământești. Omul bogat se dezvoltă spre exterior; sfântul spre interior. Toți ceilalți Europeni rămân sclavi ai naturii și ai societății: muncitori forțați și prizonieri.

2. Inadecvarea Politicii

Idealul eticii este de a face din Europa o comunitate de sfinți; idealul tehnologiei este de a face din Europa o comunitate de oameni bogați. Etica caută să desființeze lăcomia, astfel încât oamenii să nu se mai simtă săraci; tehnologia caută să desființeze nevoia, astfel încât oamenii să nu mai fie săraci.

Politica nu este capabilă nici să facă oamenii fericiți, nici bogați. De aceea încercările ei arbitrare de a rezolva întrebarea socială sunt sortite eșecului. Numai atunci când servește etica și tehnologia poate politica contribui la soluționarea acestei probleme.

În stadiul actual al eticii și tehnologiei, cel mai înalt rezultat la care ar putea ajunge politica ar fi generalizarea sclaviei, a sărăciei și a muncii forțate. Ea ar putea doar compensa aceste rele, nu să le elimine. Europa ar deveni astfel o închisoare pentru muncitori forțați cu drepturi egale — dar nu un paradis. Cetățeanul statului social ideal ar fi mai puțin liber și mai împovărat decât insularul din Mările Sudului în starea sa naturală. Istoria culturii s-ar transforma astfel în istoria unei înșelări fatale a omului.

3. Statul și Munca

Atât timp cât etica este prea slabă pentru a-l proteja pe om de semenul său și tehnologia prea puțin dezvoltată pentru a transfera povara muncii asupra forțelor naturii, omenirea va încerca să combată efectele suprapopulării prin stat și pericolele climei prin muncă. Statul îl protejează pe om de arbitrarul semenului său; munca îl protejează de arbitrarul forțelor naturii.

În anumite condiții, statul coercitiv organizat oferă oamenilor — care renunță la libertatea lor — protecția persoanei și a proprietății împotriva dorințelor ucigașe și prădătoare ale semenilor lor. În regiunile nordice, munca forțată organizată oferă oamenilor — care renunță la timpul și capacitatea lor de muncă — protecție împotriva foametei și a morții prin îngheț.

Aceste două instituții îl condamnă pe Europeanul care, prin natură, ar fi fost destinat morții ca surplus inutil — la închisoare pe viață. Pentru a-și asigura existența, el trebuie să renunțe la libertate. Ca cetățean, el este închis în cușca îngustă a drepturilor și obligațiilor sale; ca muncitor forțat, este înjugat în jugul dur al productivității. Dacă se revoltă împotriva statului, este amenințat cu spânzurătoarea; dacă se revoltă împotriva muncii, este amenințat cu foametea.

4. Anarhie și Răgaz

Statul și munca pretind amândouă a fi idealuri și cer reverență și iubire din partea victimelor lor. Dar ele nu sunt idealuri — sunt necesități sociale și climatice greu de suportat.

De când există state, dorința omului a fost să viseze la anarhie — la condiția ideală a lipsei de stat. De când există munca, dorința omului a fost să viseze la răgaz — la condiția ideală a timpului liber.

Anarhia și răgazul sunt idealuri — nu statul și munca. Anarhia este însă imposibilă într-o societate dens populată care nu menține un nivel etic ridicat. Realizarea ei ar distruge ultimele resturi de libertate și posibilitatea vieții pe care statul le păstrează cetățenilor săi.

În panica generală a egoismelor care se ciocnesc, oamenii s-ar zdrobi unii pe alții. În loc de libertate, anarhia ar duce la cea mai teribilă robie. Dacă timpul liber ar deveni generalizat într-o regiune nordică a lumii, majoritatea oamenilor ar muri de foame sau ar îngheța în câteva luni. Nevoia și mizeria ar atinge apogeul.

Anarhii izolate domnesc în deșerturi și câmpuri de zăpadă, printre Eschimoși și Beduini; răgazul predomină în țările sudice fertile și slab populate.

5. Depășirea Statului și a Muncii

Statul coercitiv și munca forțată, cei doi protectori și tirani ai omului civilizat, nu pot fi abolite prin nicio revoluție politică; ele pot fi depășite doar prin etică și tehnologie.

Până când etica nu va depăși statul coercitiv, anarhia înseamnă crimă și jaf generalizat; până când tehnologia nu va depăși munca forțată, răgazul înseamnă foamete și moarte prin îngheț pe scară largă.

Numai prin etică locuitorii țărilor suprapopulate se pot elibera de tirania societății; numai prin tehnologie locuitorii regiunilor reci se pot elibera de tirania forțelor

naturii. Misiunea statului este să se facă de prisos prin promovarea eticii și, în cele din urmă, să ducă la anarhie; Misiunea muncii este să se facă de prisos prin promovarea tehnologiei și, în cele din urmă, să ducă la răgaz.

Nu comunitatea umană voluntară este un blestem, ci doar statul coercitiv; nu munca voluntară este un blestem, ci doar munca forțată. Nu lipsa oricărei restricții este idealul, ci libertatea; nu trândăvia este idealul, ci răgazul.

Statul coercitiv și munca forțată sunt realități care trebuie depășite; însă ele nu pot fi depășite prin anarhie și răgaz până când etica și tehnologia nu vor fi pe deplin dezvoltate. Pentru a ajunge la acel punct, omul trebuie să extindă statul coercitiv pentru a promova etica și să extindă munca forțată pentru a promova tehnologia. Drumul către anarhia etică trece prin constrângerea statului, iar drumul către răgazul tehnologic trece prin obligația de a munci.

Curba spiralei culturale, care conduce de la paradisul trecutului la paradisul viitorului, urmează următorul curs dublu: anarhie naturală — suprapopulare — stat coercitiv — etică — anarhie culturală;

răgaz natural — migrație spre nord — muncă forțată — tehnologie — răgaz cultural.

Astăzi ne aflăm la mijlocul acestor curbe, departe de ambele paradisuri; de aici provine mizeria noastră. Europeanul mediu modern nu mai este un om al naturii, dar nici încă o persoană cultivată; nu mai este animal, dar nici încă om; nu mai este parte a naturii, dar nici încă stăpân al naturii.

6. Etică și Tehnologie

Etica și tehnologia sunt surori: etica controlează forțele naturale din noi, tehnologia controlează forțele naturale din jurul nostru. Amândouă caută să cucerească natura prin spiritul creator. Etica încearcă să-l elibereze pe om prin negare eroică, prin resemnare; tehnologia încearcă să-l elibereze pe om prin afirmare eroică, prin acțiune.

Etica îndreaptă voința de putere a spiritului spre interior: ea vrea să cucerească microcosmosul. Tehnologia îndreaptă voința de putere a spiritului spre exterior: ea vrea să cucerească macrocosmosul. Nici etica, nici tehnologia singure nu pot elibera omul nordic. O omenire înfometată și înghețată nu poate fi nici săturată, nici încălzită

prin etică; o omenire rea și lacomă nu poate fi nici protejată de sine însăși, nici satisfăcută prin tehnologie.

La ce folosește moralitatea oamenilor dacă mor de foame și de frig? Și la ce folosește progresul tehnologic oamenilor dacă îl folosesc pentru a se măcelări și mutila unii pe alții? Asia culturală suferă mai mult din cauza suprapopulării decât din cauza frigului; de aceea ar putea mai ușor să se lipsească de tehnologie și să se dedice mai ușor dezvoltării sale etice decât Europa, unde etica și tehnologia trebuie să se completeze reciproc.

III. Asia și Europa

1. Asia și Europa

Măreția Asiei constă în etica sa — măreția Europei constă în tehnologia sa.

Asia este învățătorul lumii în stăpânirea de sine. Europa este învățătorul lumii în stăpânirea naturii. În Asia, centrul întrebării sociale a fost suprapopularea; în Europa, clima. Mai presus de toate, Asia trebuia să încerce să facă posibilă coexistența pașnică a unei majorități de oameni; ea nu putea realiza acest lucru decât educând oamenii în spiritul altruismului și al autocontrolului, prin etică.

Mai presus de toate, Europa trebuia să încerce să îndepărteze grozăviile foametei și ale frigului, care îi amenințau necontenit locuitorii; ea nu putea face acest lucru decât prin muncă și invenție, prin tehnologie. Există două valori fundamentale ale vieții: armonia și energia; toate celelalte valori pot fi reduse la ele.

Măreția și frumusețea Asiei se întemeiază pe armonie.
Măreția și frumusețea Europei se întemeiază pe energie.

Asia trăiește în spațiu: spiritul ei este contemplativ, retras, calm și închis; este feminin, asemănător plantei, static, apolinic, clasic, idilic. Europa trăiește în timp: spiritul ei este activ, orientat spre exterior, tumultuos și orientat spre scop; este masculin, animalic, dinamic, dionisiac, romantic, eroic.

Simbolul Asiei este marea atotcuprinzătoare, cercul.
Simbolul Europei este cursul de apă care înaintează, linia dreaptă.

Aici se dezvăluie sensul cel mai profund al simbolurilor cosmice Alpha și Omega. În limbaj simbolic, ele ne transmit acea polaritate mistică, mereu recurentă, dintre putere și formă, dintre timp și spațiu, dintre om și cosmos, care se ascunde în spatele sufletului Europei și al Asiei.

Marele Omega, cercul a cărui poartă largă este deschisă cosmosului, este un simbol al armoniei divine a Asiei. Marele Alpha, un unghi ascuțit îndreptat în sus care străpunge Omega, este un simbol al activității umane și al hotărârii Europene, care rupe liniștea eternă a Asiei.

A și Ω sunt totodată simboluri inconfundabile ale sexului masculin și feminin în sens freudian: unirea acestor semne semnifică procrearea și viața și dezvăluie dualismul etern al lumii.

Aceeași simbolistică stă probabil și la baza cifrelor 1 și 0: unul finit ca protest împotriva zero-ului infinit — da contra nu.

2. Cultură și Climă

Sufletul Asiei și al Europei s-a născut din clima Asiatică și Europeană.

Centrele culturale ale Asiei se află în regiuni calde — centrele culturale ale Europei se află în regiuni reci. Din aceasta a rezultat atitudinea lor față de natură: în timp ce omul sudic poate să se simtă ca un copil și prieten al naturii sale darnice — omul nordic este silit, într-o luptă grea, să smulgă dintr-un pământ zgârcit tot ceea ce îi este necesar pentru a trăi. El este pus în fața unei alegeri: să devină fie stăpânul, fie sclavul naturii — dar în orice caz adversarul ei.

În sud, confruntarea dintre om și natură a fost pașnică și armonioasă — în nord ea a fost războinică și eroică. Dinamismul Europei se explică prin faptul că ea reprezintă centrul cultural nordic al Pământului. Timp de zeci de mii de ani, frigul și sterilitatea solului i-au pus pe Europeni în fața alternativei: „Muncește sau mori!" Cei care nu voiau sau nu puteau munci trebuiau să moară de foame sau de frig. De-a lungul multor generații, iarna nordică i-a exterminat sistematic pe Europenii slabi, pasivi, leneși și pașnici și a format astfel o rasă de oameni duri, activi și eroici.

Din timpurile preistorice, omul alb — și încă mai mult omul blond — s-a luptat cu iarna, care l-a decolorat, dar în același timp l-a călit. Datorită acestei căliri primordiale, Europenii și-au păstrat până astăzi sănătatea și energia, în ciuda tuturor păcatelor culturii lor.

Omul alb este un fiu al iernii, cel care se află departe de soare: pentru a învinge frigul, el a trebuit să-și încordeze mușchii și mintea până la performanță maximă și să creeze el însuși noi sori; a trebuit să învingă, să transforme și să supună sălbăticia etern ostilă.

Sub această constrângere de a alege între acțiune și moarte, cel mai puternic și mai eroic tip al fiecărei culturi a apărut pe marginea nordică: în Europa omul Germanic (Normanul / Nordmann[18]), în Asia omul Japonez, iar în America omul Aztec. Căldura îl obligă pe om să-și limiteze activitatea la un minim — frigul îl obligă să-și intensifice activitatea la maximum.

Omul activ și eroic al nordului l-a învins și cucerit întotdeauna pe omul pasiv și armonios al sudului; în schimb, sudul mai cultivat l-a asimilat și civilizat pe barbarul nordic — până când, în cele din urmă, el însuși a fost cucerit, barbarizat și regenerat de un nou nord.

Cele mai multe popoare cuceritoare provin din nord și sunt îndreptate spre sud — cele mai multe tulburări spirituale și religioase provin din popoarele sudice și sunt îndreptate spre nord. Europa a fost cucerită religios de jidovi — militar de popoarele Germanice; în Asia, religiile Indiei și Arabiei au fost victorioase — în timp ce Japonia reprezintă puterea politică supremă.

Popoarele active ale zonelor mai calde (Arabi, Turci, Tătari, Mongoli) provin din deșerturi sau stepe: aici, în locul iernii nordice, ariditatea solului a fost disciplinatorul lor; dar și aici omul eroic a triumfat inevitabil asupra omului idilic, omul activ asupra celui pasiv, iar omul flămând asupra celui sătul.

3. Cele Trei Religii

Căldura Indiei, care paralizează orice activitate, a creat mentalitatea sa contemplativă și relaxată. Frigul Europei, care obligă la activitate, a creat mentalitatea sa activă. Temperatura moderată a Chinei, care cere o alternanță armonioasă între activitate și liniște, a creat mentalitatea sa armonioasă.

Aceste trei condiții climatice au produs trei tipuri religioase fundamentale: tipul contemplativ, tipul eroic și tipul armonios.

[18] Nordmann este demonimul pentru norvegieni, dar aici este folosit pentru a se referi la diversele triburi scandinave. Împreună cu triburile normande, ele au alcătuit popoarele germanice antice.

Religia și etica eroică a nordului își găsesc expresia în Edda și în concepția despre lume a cavalerismului European și Japonez și sunt reînviate în învățătura lui Nietzsche. Valorile sale cele mai înalte sunt curajul și vigoarea; idealul său este lupta, iar eroul său: Siegfried.

Religia și etica contemplativă a sudului își găsesc împlinirea în budism. Valorile sale cele mai înalte sunt renunțarea și blândețea; idealul său este pacea, iar sfântul său: Buddha.

Religia și etica armonioasă a zonei mediane s-au dezvoltat în vest în Hellas[19], iar în est în China. Ele nu cer nici ascetismul luptei, nici ascetismul renunțării. Sunt optimiste și orientate spre lume; idealul lor este omul nobil: înțeleptul Confucius și artistul Apollon. Idealul grec al omului apolinic se află la mijloc între eroul Germanic Siegfried și sfântul Indian Buddha.

Toate tiparele religioase și etice sunt combinații ale acestor trei tipuri fundamentale. Orice religie care se răspândește trebuie să se adapteze acestor condiții climatice. Astfel, creștinismul oriental[20] se apropie mai mult de religia sudică, catolicismul de religia mediană, iar protestantismul de religia nordică.

Același lucru este valabil și pentru budismul din Ceylon[21], China și Japonia.

Creștinismul a transmis culturii noastre elementul sudic; Renașterea ne-a redat valorile antice ale centrului; cavalerismul ne-a transmis valorile Germanice ale nordului.

[19] Numele grec pentru Grecia, aici referindu-se la Grecia antică.

[20] Cunoscut și sub numele de creștinism ortodox răsăritean.

[21] Sri Lanka.

4. ARMONIE ȘI PUTERE

Valorile culturale ale Europei sunt amestecate — spiritul ei este predominant Nordic. Orientalul este superior Europeanului în bunătate și înțelepciune — îi este însă inferior în energie și ingeniozitate.

Onoarea Europeană este o valoare eroică — onoarea și demnitatea orientală sunt valori armonioase.

Lupta continuă întărește inima, pacea constantă o înmoaie. De aceea Orientalul este mai blând și mai gentil decât Europeanul. În plus, trecutul social al Indienilor, Chinezilor, Japonezilor și jidovilor este de multe ori mai vechi decât cel al Germanilor, care trăiau în anarhie acum 2000 de ani: astfel Asiaticii au putut să-și dezvolte valorile sociale mai bine și pentru mai mult timp decât Europenii.

Bunătatea inimii corespunde înțelepciunii spiritului. Înțelepciunea se întemeiază pe armonie — ingeniozitatea pe ascuțimea minții.

Înțelepciunea este de asemenea un rod al sudului mai matur și este rară în nord. Chiar și filosofii Europei sunt rareori înțelepți, iar eticienii sunt rareori buni. Cultura antică era încă mai bogată în oameni înțelepți a căror personalitate întreagă purta pecetea unei spiritualități luminate — în timp ce acest tip aproape a dispărut în Europa modernă, printre Creștini. Și aceasta are legătură cu tinerețea culturală a Germanilor și cu pasiunea spiritului European. În plus, în vremurile creștine din Evul Mediu, mănăstirile, în mijlocul unei lumi războinice și active, erau singurele aziluri pentru înțelepciunea contemplativă: oamenii înțelepți se retrăgeau acolo și au dispărut treptat ca victime ale jurământului de castitate.

Imaginile Europene ale lui Hristos par serioase și triste — în timp ce statuile lui Buddha zâmbesc. Gânditorii Europei sunt profund serioși — în timp ce înțelepții Asiei zâmbesc: căci ei trăiesc în armonie cu ei înșiși, cu societatea și cu natura, nu în conflict; ei încep fiecare reformă cu ei înșiși mai degrabă decât cu alții și astfel acționează mai mult prin exemplu decât prin cărți. Dincolo de gândire, ei își redescoperă copilăria interioară — în timp ce gânditorii Europei îmbătrânesc devreme.

Și totuși, în felul ei propriu, Europa este la fel de mare ca Asia: însă măreția ei nu stă nici în bunătate, nici în înțelepciune — ci în energie și ingeniozitate. Europa este eroul Pământului; pe fiecare front de luptă al omenirii ea se află în vârful popoarelor: Europeanul a realizat mai mult în vânătoare, război și tehnologie decât orice popor civilizat din istorie înaintea lui sau contemporan cu el. El a distrus aproape toate

animalele periculoase din ținuturile sale; a cucerit și a supus aproape toate popoarele cu pielea închisă la culoare și, în cele din urmă, prin invenție și muncă, prin știință și tehnologie, a dobândit o asemenea putere asupra naturii cum nu fusese niciodată și nicăieri înainte considerată posibilă.

Misiunea mondială a Asiei este salvarea omenirii prin etică — misiunea mondială a Europei este eliberarea omenirii prin tehnologie.

Simbolul Europei nu este nici omul înțelept, nici sfântul, nici martirul — ci eroul, luptătorul, învingătorul și eliberatorul.

IV. MISIUNEA TEHNOLOGICĂ GLOBALĂ A EUROPEI

1. SPIRITUL EUROPEAN

Marea misiune culturală a Europei începe odată cu epoca modernă.

Esența Europei este voința de a schimba și de a îmbunătăți lumea prin acțiune. Europa se îndreaptă conștient din prezent către viitor; ea se află într-o stare de emancipare, reformă și revoluție continuă; este înclinată spre inovație, sceptică, lipsită de reverență și se luptă cu propriile sale obiceiuri și tradiții.

În mitologia jidovească, spiritul European corespunde lui Lucifer — în mitologia Greacă corespunde lui Prometeu: aducătorul de lumină, cel care poartă scânteia divină pe Pământ, cel care se răzvrătește împotriva armoniei cerești asiatice, împotriva ordinii divine a lumii, prințul acestui pământ, părintele luptei, al tehnologiei, al iluminării și al progresului, călăuza omului în lupta sa împotriva naturii.

Spiritul Europei a sfărâmat despotismul politic și tirania forțelor naturii. Europeanul nu se supune destinului său, ci caută să-l stăpânească prin acțiune și prin spirit: ca activist și ca raționalist.

2. HELLAS CA PRE-EUROPĂ

Hellas a fost premergătoarea Europei; ea a perceput pentru prima dată diferența esențială dintre sine și Asia și și-a descoperit sufletul activist-rațional. Olimpul ei nu era un paradis al păcii — ci un loc al luptei; zeul ei suprem era un rebel lipsit de reverență. Hellas și-a răsturnat regii și zeii — și a pus în locul lor statul burghez și religia omului.

Această perioadă Europeană a Greciei a început cu răsturnarea tiranilor și s-a încheiat cu despotismul Asiatic al lui Alexandru și al Diadohilor; ea a găsit o scurtă continuare în Roma republicană doar pentru a se pierde în cele din urmă în Imperiul Roman.

Alexandru cel Mare, regii Elenistici și împărații Romani au fost moștenitorii ideii Asiatice a marii regalități. Imperiul Roman nu se deosebea în niciun fel esențial de despotismele orientale ale Chinei, Mesopotamiei, Indiei și Persiei.

În Evul Mediu Europa era o provincie spirituală și culturală a Asiei. Ea era dominată de religia Asiatică a lui Hristos. Cultura ei religioasă, dispoziția ei mistică, forma ei monarhică de guvernare și dualismul dintre papi și împărați, călugări și cavaleri, erau Asiatice. Abia odată cu emanciparea Europei de Creștinism — care a început cu Renașterea și Reforma, a continuat în Iluminism și a culminat în Nietzsche — Europa și-a recăpătat conștiința și s-a separat spiritual de Asia.

Cultura Europeană este cultura epocii moderne.

3. FUNDAMENTELE TEHNOLOGICE ALE EUROPEI

Lumea lui Filip al II-lea[22] nu reprezintă o îmbunătățire culturală esențială în comparație cu lumea lui Hammurabi[23]: nici în artă, nici în știință, nici în politică, nici în justiție, nici în administrație.

În cele trei secole și jumătate care ne despart de Filip, lumea s-a schimbat mai radical decât în cele trei milenii și jumătate anterioare.

[22] Filip II al Spaniei (21 Mai 1527 – 13 Septembrie 1598).
[23] Hammurabi (cca. î.Hr 1810 – cca. 1750 î.Hr), regele Vechiului Imperiu Babilonian.

Tehnologia a fost cea care a trezit Europa din adâncul ei somn Asiatic al Evului Mediu. Europa a învins cavalerismul și feudalismul prin inventarea armelor de foc — a învins papalitatea și superstiția prin inventarea presei tipărite; cu ajutorul busolei și al tehnologiei navale Europa a deschis Europenilor părți străine ale lumii, pe care apoi le-a cucerit cu ajutorul prafului de pușcă.

Progresul științelor moderne nu poate fi separat de dezvoltarea tehnologiei: fără telescop nu ar exista astronomia modernă, fără microscop nu ar exista bacteriologia.

Arta modernă este de asemenea strâns legată de tehnologie: muzica instrumentală modernă, arhitectura modernă și teatrul modern se bazează parțial pe tehnologie. Efectul fotografiei asupra portretisticii va deveni de asemenea tot mai puternic: căci, întrucât fotografia este de neîntrecut în reproducerea formelor feței, ea va obliga pictura să se retragă în propriul ei domeniu și să surprindă esența, sufletul omului. — Cinematografia ar putea avea asupra teatrului un efect asemănător cu cel pe care fotografia îl are asupra picturii.

Strategia modernă s-a schimbat radical sub influența tehnologiei. Din punctul de vedere al psihologiei, arta războiului a devenit în mare măsură una tehnologică. Metodele de război de astăzi diferă mai mult de metodele de război medievale decât de felul în care luptau popoarele primitive.

Întregul prezent politic este caracterizat de dezvoltarea tehnologică: democrația, naționalismul și educația populară pot fi urmărite până la invenția presei tipărite; industrialismul și imperialismul colonial, capitalismul și socialismul sunt consecințe ale progresului tehnologic și ale transformărilor pe care acesta le-a produs în economia mondială. Așa cum agricultura creează o mentalitate patriarhală, iar meșteșugul creează o mentalitate individualistă — tot astfel munca industrială colectivă și organizată creează mentalitatea socialistă: organizarea tehnologică a muncii se reflectă în organizarea socialistă a muncitorilor.

În cele din urmă, progresul tehnologic l-a schimbat și pe European însuși: el a devenit mai grăbit, mai nervos, mai nestatornic, mai alert, mai iute la minte, mai raționalist, mai activ, mai practic și mai ingenios.

Dacă am îndepărta din cultura noastră toate aceste consecințe tehnologice, ceea ce ar rămâne nu ar fi în niciun fel superior culturii Egiptului antic și Babilonului antic — în unele privințe ar fi chiar inferior. [86]

Europa își datorează supremația asupra tuturor celorlalte culturi tehnologiei.
Numai prin tehnologie a devenit ea stăpâna și conducătoarea lumii.

Europa este o funcție a tehnologiei.

America este cea mai mare amplificare a Europei.

4. TRANZIȚIA TEHNOLOGICĂ GLOBALĂ

Epoca tehnologică a Europei este un eveniment istoric global a cărui importanță poate fi comparată cu descoperirea focului în timpurile primordiale ale omenirii. Istoria culturii umane a început cu descoperirea focului, iar întruparea omului-fiară a început atunci. Toate progresele intelectuale și materiale ulterioare ale omenirii se întemeiază pe această descoperire a lui Prometeu, Europeanul primordial.

Tehnologia marchează în istoria omenirii un punct de cotitură asemănător cu cel al focului. Peste zeci de mii de ani istoria va fi împărțită într-o epocă post-pre-tehnologică și într-o epocă tehnologică. Europeanul — care până atunci va fi dispărut de mult — va fi lăudat de omenirea viitoare ca un salvator, ca părintele tranziției tehnologice globale.

Efectele posibile ale epocii tehnologice, la începutul căreia ne aflăm, nu pot fi încă prevăzute. Această epocă creează baza materială pentru toate culturile viitoare, care vor diferi semnificativ de toate cele anterioare datorită fundamentului lor schimbat.

Toate culturile anterioare, de la culturile Egiptului antic și Chinei până la cele ale Evului Mediu, au fost atât de asemănătoare în cursul și dezvoltarea lor deoarece se întemeiau pe aceleași premise tehnologice. De la primele timpuri ale Egiptului până la sfârșitul Evului Mediu nu a existat niciun progres tehnologic semnificativ.

Cultura care va apărea din epoca tehnologică se va ridica deasupra culturilor antice și medievale la fel de mult cum acestea se ridicau deasupra culturilor Epocii Pietrei.

5. EUROPA CA TANGENTĂ CULTURALĂ

Europa nu este un ciclu cultural — ea este o tangentă culturală: tangenta marelui ciclu al culturilor orientale care au apărut, au înflorit și au dispărut, pentru a renaște apoi în altă parte, întinerite.

Europa a rupt acest ciclu cultural și, pe drumul ei, a luat o direcție care conduce către forme de viață necunoscute. Totul existase deja în cadrul culturilor orientale ale Estului și Vestului, însă cultura tehnologică a Europei este ceva fără precedent, ceva cu adevărat nou.

Europa este o tranziție între complexul închis al tuturor culturilor istorice anterioare și formele culturale ale viitorului.

O epocă comparabilă cu cea a Europei ca importanță și dinamism, ale cărei urme le-am pierdut, trebuie să fi precedat culturile Egiptului antic, Chinei antice și Babilonului antic. Această pre-Europă preistorică a creat fundamentul tuturor culturilor din ultimele milenii; asemenea Europei moderne, ea era o tangentă culturală desprinsă din ciclul culturilor preistorice.

Cursul marii istorii mondiale este alcătuit din cicluri culturale Asiatice și tangente culturale Europene. Fără aceste tangente (care sunt Europene doar în sens spiritual, nu în sens geografic) ar exista doar desfășurare, nu dezvoltare. După o lungă perioadă de maturitate, un popor ingenios apare din nou și din nou din întunericul timpului, străpunge cursul natural al culturii și ridică omenirea la un nivel mai înalt.

Invențiile — nu poezia sau religia — marchează aceste etape ale dezvoltării culturale: invenția bronzului, a fierului și a electricității. Aceste invenții formează moștenirea eternă a unei epoci pentru toate culturile viitoare. Din Antichitate nu va rămâne nimic — în timp ce epoca modernă îmbogățește cultura prin stăpânirea electricității și a altor forțe ale naturii: aceste invenții vor supraviețui mai mult decât Faust, Divina Comedie și Iliada.

Ciclul cultural al fierului s-a încheiat cu Evul Mediu — ciclul cultural al mașinii începe odată cu epoca modernă: aici începe nu o nouă cultură, ci o nouă epocă.

Creatorul acestei epoci tehnologice este poporul prometeic ingenios al Europenilor Germanizați. Cultura modernă se bazează atât pe ingeniozitatea lor, cât și pe etica jidovilor, pe arta Elenilor și pe politica Romanilor.

6. LEONARDO ȘI BACON

La începutul epocii tehnologice, doi mari Europeni au anticipat conștiința Europei: Leonardo da Vinci[24] și Bacon din Verulam[25].

Leonardo s-a dedicat sarcinilor tehnologice cu aceeași pasiune cu care s-a dedicat celor artistice. Problema lui favorită era zborul omului, a cărui soluție epoca noastră a putut-o contempla cu uimire.

În India se spune că există Yogini care, prin etică și asceză, pot sfida gravitația și pot levita în aer; în Europa însă ingeniozitatea inginerilor și materializarea ei au dominat: avionul a învins gravitația prin mijloace tehnologice.

Levitația și tehnologia zborului reprezintă simbolic calea Asiatică și cea Europeană către puterea și libertatea omului.

Bacon a fost creatorul îndrăznețeii utopii tehnologice „Nova Atlantis". Caracterul ei tehnologic o deosebește în mod esențial de toate utopiile anterioare, de la Platon până la More[26].

Tranziția de la gândirea medievală-Asiatică la gândirea modernă-Europeană se exprimă în contrastul dintre „Utopia" etico-politică a lui More și „Nova Atlantis" tehnologic-științifică a lui Bacon. More încă vedea pârghia îmbunătățirii lumii în reforme socio-etice — Bacon o vedea în invențiile tehnologice.

More era încă un Creștin — Bacon era deja un European.

---

[24] Leonardo da Vinci (15 aprilie 1452 – 2 mai 1519), renumit pictor și polimat italian.

[25] Francis Bacon (22 ianuarie 1561 – 9 aprilie 1626), cunoscut și ca Lord Verulam.

[26] Sir Thomas More (7 februarie 1478 – 6 iulie 1535), filozof, avocat și sfânt catolic englez.

V. VÂNĂTOARE — RĂZBOI — MUNCĂ

1. PUTERE ȘI LIBERTATE

Omul contemplativ trăiește în pace cu mediul său — omul activ trăiește într-o stare permanentă de război. Pentru a supraviețui, a se afirma și a se dezvolta, el trebuie să respingă, să distrugă și să supună neîncetat forțele străine și ostile.

Lupta pentru viață este o luptă pentru libertate și putere. Victoria înseamnă afirmarea propriei voințe. De aceea numai învingătorul este liber, numai învingătorul este puternic. Nu poate fi trasată nicio graniță între libertate și putere: exercitarea deplină a propriei libertăți încalcă interesele altora; puterea este singura garanție a unei libertăți neîngrădite.

Lupta omenirii pentru libertate coincide cu lupta ei pentru putere.

În cursul acestei lupte, ea a capturat și a cucerit globul: regnul animal prin vânătoare și creșterea animalelor — regnul vegetal prin agricultură — regnul mineral prin minerit — forțele naturii prin tehnologie. Dintr-un animal neînsemnat și slab, omul a devenit stăpânul Pământului.

2. VÂNĂTOAREA

Prima fază a luptei umane a fost epoca vânătorii.

În lupte care au durat sute de mii de ani, omul a câștigat dominația asupra lumii animale. Această luptă victorioasă a omului relativ slab împotriva tuturor speciilor de animale, dispărute sau supraviețuitoare, mari și feroce, este comparabilă în măreția ei cu cucerirea lumii antice de către micul sat Latin numit Roma.

Omul a învins toate coarnele și colții, toate labele și ghearele rivalilor săi mai bine înarmați fizic doar prin arma minții sale superioare, pe care a ascuțit-o neîncetat în cursul acestei lupte.

Scopurile luptei omului împotriva dușmanilor bestiali erau defensive și ofensive: protecția și înrobirea.

La început omul s-a mulțumit să facă animalele ostile inofensive, respingându-le și distrugându-le; mai târziu a început să le îmblânzească și să le pună la muncă. El a

transformat lupii în câini, bivolii în vite, elefanții sălbatici, cămilele, renii, măgarii, caii, lamele, caprele, oile și pisicile în animale domestice.

Astfel, dintre vechii rivali, el a supus o armată de sclavi animale, un arsenal de mașini vii care munceau și luptau în slujba sa, sporindu-i libertatea și puterea.

3. RĂZBOIUL

Pentru a-și menține și a-și spori puterea câștigată cu greu, omul a început să lupte cu semenul său folosind aceleași metode pe care le folosise împotriva lumii animale. Epoca vânătorii s-a transformat într-o epocă a războiului. Omul s-a luptat cu omul pentru împărțirea pământului cucerit de la lumea animală.

Cel mai puternic l-a respins pe cel mai slab și l-a nimicit sau l-a înrobit: războiul era o formă specială de vânătoare, iar sclavia o formă specială de creștere a animalelor. În lupta pentru putere și libertate, omul mai puternic, mai îndrăzneț și mai ingenios a triumfat asupra celui mai slab, mai laș și mai prost. Războiul a ascuțit de asemenea spiritul uman și a călit forța omului.

4. MUNCA

Pe termen lung, nici vânătoarea, nici războiul nu puteau să-l hrănească pe om: el a trebuit să schimbe din nou frontul și să înceapă lupta împotriva naturii lipsite de viață. A început epoca muncii. Războaiele și aventurile de vânătoare aduceau încă faimă și senzații — dar centrul vieții s-a mutat către muncă, deoarece numai ea îi oferea mijloacele de subzistență necesare supraviețuirii.

Munca era o formă specială de război — iar tehnologia o formă specială de sclavie: în locul oamenilor, erau învinse și înrobite forțele naturii.

Prin muncă omul lupta împotriva foamei: supunea pământul și culturile și culegea roadele. Prin muncă omul lupta împotriva frigului iernii: își construia case, țesea pânză, tăia lemne. Lucrând, se apăra de forțele ostile ale naturii.

5. RĂZBOIUL CA ANACRONISM

Vânătoarea, războiul și munca s-au contopit între ele în atât de multe feluri, încât este imposibil să fie separate cronologic. Altădată epoca vânătorii a mers în paralel cu cea a războiului timp de mii de ani — așa cum astăzi epoca războiului merge în paralel cu cea a muncii; dar centrul frontului de luptă s-a deplasat și continuă să se

deplaseze. Dacă la început vânătoarea era centrul activității umane, ea a fost ulterior înlocuită de război și, în cele din urmă, de muncă.

Războiul, care odinioară era esențial și necesar pentru progresul cultural, și-a pierdut această importanță și a devenit o primejdioasă plagă culturală. Astăzi nu războaiele marchează etapele progresului — ci invențiile.

Bătăliile decisive ale omenirii pentru libertate și putere se desfășoară acum pe fronturile muncii. Într-o epocă în care Marele Război Mondial îi va interesa doar pe istorici, începutul secolului nostru va rămâne glorios ca momentul nașterii zborului omenesc.

Așa cum, în epoca războiului, vânătoarea a fost păstrată ca un anacronism — tot astfel, în epoca muncii, războiul este păstrat ca un anacronism: fiecare război. Dar în această epocă fiecare război este un război civil, deoarece este îndreptat împotriva camarazilor de arme și tulbură frontul comun al muncii.

În epoca muncii, glorificarea războiului este la fel de nepotrivită cum era glorificarea vânătorii în epoca războiului. La început eroul era ucigașul de dragoni și de lei; apoi eroul a devenit generalul; în cele din urmă, eroul este inventatorul.

Lavoisier[27] a făcut mai mult pentru dezvoltarea omenirii decât Robespierre și Bonaparte la un loc. Așa cum în epoca vânătorii domnea vânătorul, iar în epoca războiului domnea războinicul — tot astfel, în epoca muncii va domni muncitorul.

6. TEHNOLOGIA

Epoca muncii se descompune în epoca agriculturii și epoca tehnologiei.

Ca agricultor, omul adoptă față de natură o atitudine predominant defensivă — ca tehnician, una ofensivă.

[27] Antoine-Laurent de Lavoisier (26 august 1743 – 8 mai 1794), nobil francez și chimist care a fost central în Revoluția chimică.

Metodele muncii corespund celor ale războiului și vânătorii: protecția și înrobirea.

Epoca agriculturii se limitează la respingerea foamei și a frigului — în timp ce tehnologia trece la înrobirea forțelor naturii odinioară ostile. Astăzi omul controlează aburul și electricitatea și o armată sclavă de mașini. Cu ajutorul lor nu se mai apără doar împotriva foamei și frigului, a dezastrelor naturale și a bolilor — ci începe chiar să sfideze barierele spațiului, ale timpului și ale gravitației. Lupta sa pentru libertate față de forțele naturii se transformă într-o luptă pentru putere asupra forțelor naturii.

Tehnologia este aplicarea practică a științei în scopul stăpânirii naturii; într-un sens mai larg, tehnologia include și chimia ca tehnologie atomică și medicina ca tehnologie organică.

Tehnologia spiritualizează munca: ea reduce povara muncii și crește randamentul acesteia.

Tehnologia se întemeiază pe o atitudine eroică și activistă față de natură; ea nu vrea să se supună voinței forțelor naturii, ci să le domine. Voința de putere este forța motrice a progresului tehnologic. În forțele naturii, tehnicianul vede tirani care trebuie răsturnați, adversari care trebuie învinși, fiare care trebuie îmblânzite.

Tehnologia este un copil al spiritului European.

VI. CAMPANIA MILITARĂ A TEHNOLOGIEI

1. MIZERIA MASELOR EUROPENE

Din cauza creșterii populației, condițiile de viață ale Europeanului devin din ce în ce mai disperate; în pofida tuturor progreselor tehnologice de până acum, el se află încă într-o stare foarte jalnică. A alungat spectrele foamei și ale înghețului — dar cu prețul libertății și al timpului său liber.

Pentru European, o cumplită muncă silnică începe la vârsta de șapte ani, când este obligat să meargă la școală, și de obicei se încheie abia odată cu moartea sa. Copilăria îi este otrăvită de pregătirea pentru lupta pentru existență, care în deceniile următoare îi devorează întregul timp și întreaga personalitate, vitalitatea și bucuria de a trăi.

Moartea este pedeapsa pentru răgaz; Europeanul mediu lipsit de bani se află în fața unei alegeri: fie să muncească până la epuizare, fie să moară de foame împreună cu copiii săi. Chinurile foamei îl împing să continue să lucreze în pofida epuizării, a dezgustului și a amărăciunii.

Popoarele Europei au încercat două soluții politice pentru a ameliora această stare jalnică: politica colonială și socialismul.

2. POLITICA COLONIALĂ

Prima formă a politicii coloniale este cucerirea și colonizarea continentelor slab populate de către națiuni care suferă de suprapopulare.

Emigrarea este, într-adevăr, capabilă să salveze țările de suprapopulare și să asigure o existență liberă și umană oamenilor care găsesc aglomerația Europeană de nesuportat. Emigrarea oferă încă milioane de oameni o cale de ieșire din infernul European și ar trebui, prin urmare, încurajată prin toate mijloacele.

A doua formă a politicii coloniale se întemeiază pe exploatarea regiunilor mai calde și a popoarelor de culoare. Oamenii raselor sudice sunt treziți din răgazul lor de aur de tunurile și puștile Europene și sunt siliți să muncească în slujba Europei. Omul nordic, mai sărac dar mai puternic, îl jefuiește sistematic pe omul sudic, mai bogat dar mai slab; îl deposedează de bogăție, libertate și timp liber și folosește acest jaf pentru a-și spori propria bogăție, libertate și răgaz.

Unele popoare Europene își datorează o parte a prosperității acestui mijloc de jaf, exploatare și sclavie, care le permite să îmbunătățească situația muncitorilor lor autohtoni.

Pe termen lung însă acest mijloc trebuie să eșueze: consecința sa inevitabilă va fi o monstruoasă răscoală a sclavilor, care îi va alunga pe Europeni din coloniile de culoare și va răsturna astfel baza tropicală a culturii Europei.

Și emigrarea este doar un expedient temporar: astăzi unele colonii sunt la fel de dens populate ca țările-mamă și hrănesc aceeași mizerie. Va veni timpul când nu vor mai exista pe pământ regiuni lipsite de oameni.

Până atunci trebuie găsite mijloace noi pentru a împiedica prăbușirea Europeanului.

3. POLITICA SOCIALĂ

Socialismul reprezintă a doua încercare de a ameliora mizeria maselor Europene. El își propune să alunge infernul European prin distribuirea egală a muncii și a veniturilor rezultate din muncă.

Nu există nicio îndoială că situația maselor Europene ar putea fi îmbunătățită considerabil prin reforme chibzuite. Însă, dacă progresul social nu este susținut de un avânt tehnologic, el nu poate decât să atenueze mizeria socială, nu să o elimine.

Volumul de muncă necesar pentru a hrăni și încălzi mult prea numeroșii Europeni este enorm; iar producția pe care Europa, aspră și insuficient de fertilă, o oferă — chiar și în condițiile unei exploatări intensive — rămâne relativ redusă. Astfel, chiar și în cazul celei mai echitabile distribuții, fiecare European ar trebui să muncească mult și ar primi foarte puțin. Cu tehnologia de astăzi, viața într-o Europă socialistă s-ar reduce la o funcție dublă: a munci pentru a mânca și a mânca pentru a munci. Idealul egalității ar fi atins, dar Europa s-ar afla mai departe ca niciodată de libertate, timp liber și cultură. Europa este, pe de o parte, prea barbară, iar pe de altă parte, prea săracă pentru a elibera omul. Averile puținilor bogați, dacă ar fi împărțite tuturor, s-ar risipi fără urmă: sărăcia nu ar fi desființată, ci generalizată.

Socialismul, de unul singur, nu este capabil să scoată Europa din robia și mizeria sa spre libertate și prosperitate. Nici votul, nici piața de capital nu pot compensa pentru minerul de cărbune faptul că își petrece viața în galerii și puțuri. Majoritatea sclavilor

despoților orientali sunt mai liberi decât acest muncitor „liber” dintr-o întreprindere socializată.

Socialismul interpretează greșit problema Europeană atunci când vede răul fundamental al economiei în distribuția nedreaptă, în loc să-l vadă în producția insuficientă. Rădăcina mizeriei Europene se află în necesitatea muncii forțate — nu în nedreptatea distribuirii ei. Socialismul greșește atunci când consideră capitalismul cauza ultimă a teribilei munci forțate sub care geme Europa; căci, în realitate, doar o foarte mică parte din productivitatea Europeană revine capitaliștilor și luxului lor. Marea majoritate a acestei munci servește transformării unei regiuni infertile a lumii într-una fertilă, a unei regiuni reci într-una caldă și menținerii unui număr de oameni pe care natura, prin mijloacele ei, nu i-ar putea hrăni.

Iarna și suprapopularea Europei sunt tirani mai duri și mai cruzi decât toți capitaliștii la un loc; însă nu politicienii conduc revoluția Europeană împotriva acestor despoți nemiloși, ci inventatorii.

4. REVOLUȚIA TEHNOLOGICĂ GLOBALĂ

Imperialismul colonial, la fel ca socialismul, reprezintă doar paliative, nu leacuri pentru boala Europeană; ele pot ameliora suferința, dar nu o pot elimina; pot amâna catastrofa, dar nu o pot preveni. Europa va trebui să aleagă între a-și decima populația și a comite sinucidere — sau a se redresa prin creșteri generoase ale producției și perfecționarea tehnologiei. Doar această cale îi poate conduce pe Europeni spre prosperitate, timp liber și cultură, în timp ce căile de evadare sociale și coloniale duc, în cele din urmă, în fundături.

Europa trebuie să înțeleagă că progresul tehnologic reprezintă un război de eliberare de cel mai înalt rang împotriva celui mai dur, mai crud și mai neînduplecat tiran: natura nordică. De rezultatul acestei revoluții tehnologice globale depinde dacă omenirea va valorifica oportunitatea care se ivește o dată la ere întregi — aceea de a deveni stăpâna naturii — sau dacă o va lăsa să treacă nefolosită, poate pentru totdeauna.

În urmă cu aproximativ o sută de ani, Europa a trecut la ofensivă împotriva naturii superioare, în fața căreia, până atunci, nu făcuse decât să se apere. Europa nu s-a mai mulțumit să trăiască la discreția forțelor naturii; dimpotrivă, a început să-și înrobească adversarii.

Tehnologia a început să completeze armata de sclavi domestici și să înlocuiască armata de sclavi ai muncii manuale cu mașini acționate de forțele naturii.

5. ARMATA TEHNOLOGIEI

Europa (și, odată cu ea, America) a mobilizat întregul glob pentru cel mai mare și mai decisiv dintre toate războaiele.

Trupele din prima linie ale acestei armate de muncă la scară mondială, care luptă împotriva arbitrarului forțelor naturii, sunt muncitorii industriali; ofițerii lor sunt inginerii, antreprenorii și directorii; statul lor major sunt inventatorii; trenul de aprovizionare este format din țărani și muncitori agricoli; artileria o constituie mașinile; tranșeele sunt minele, iar fortărețele sunt fabricile.

Cu această armată, ale cărei rezerve sunt recrutate din toate părțile lumii, omul alb speră să zdrobească tirania naturii, să-i supună forțele spiritului uman și astfel, în cele din urmă, să-l elibereze pe om.

6. TRIUMFUL ELECTRIC

Armata tehnologică a obținut prima sa victorie decisivă împotriva unuia dintre cei mai vechi adversari ai omenirii: fulgerul. Din zorii timpului, scânteia electrică a amenințat, rănit și ucis oameni sub forma fulgerului; le-a incendiat casele și le-a ucis vitele. Timp de sute de mii de ani, omul a fost la discreția acestui dușman perfid, care nu i-a fost de niciun folos — până când Benjamin Franklin a pus capăt domniei sale de teroare asupra omului prin inventarea paratrăsnetului.

Astfel, scânteia electrică a fost înlăturată ca flagel al omenirii. Însă omul alb nu s-a mulțumit cu această victorie defensivă: a trecut la ofensivă și a reușit, în decurs de un secol, să transforme acest dușman într-un sclav, acest prădător extrem de periculos în cel mai util servitor al său.

Astăzi, scânteia electrică, care odinioară îi îngrozea pe strămoșii noștri, ne luminează încăperile, ne prepară ceaiul, ne calcă rufele, ne încălzește locuințele, ne sună clopotele, ne transportă scrisorile (telegramele), pune în mișcare trenuri și vehicule și acționează mașinile — într-un cuvânt, a devenit mesagerul, poștașul, hamalul, bucătarul, fochistul, iluminatorul, muncitorul și chiar călăul nostru. Ceea ce realizează astăzi scânteia electrică în Europa și America, în serviciul omului, nu ar putea fi înlocuit nici măcar de o dublare a orelor de muncă umană.

Așa cum această forță a naturii, odinioară ostilă, nu doar că a fost respinsă, ci transformată în cel mai indispensabil și util slujitor al omului — tot astfel, într-o zi, apele mărilor și soarele arzător, furtunile și potopurile vor deveni, din dușmani, sclavi ai omului. Otrăvurile vor deveni medicamente, iar germenii letali vor deveni

vaccinuri. Așa cum omul primitiv a îmblânzit și supus animalele sălbatice, omul modern va îmblânzi și va supune forțele sălbatice ale naturii.

Prin asemenea victorii, omul nordic va cuceri într-o zi libertatea, timpul liber și cultura — nu prin depopulare sau austeritate, nici prin război și revoluție, ci prin acțiune.

7. INVENTATORUL CA RĂSCUMPĂRĂTOR

În epoca noastră inventatorul este un binefăcător al omenirii mai mare decât sfântul. Inventatorul automobilului a făcut mai mult bine pentru cai și le-a cruțat mai multă suferință decât orice organizație de protecție a animalelor din lume.

Mașina mică este pe punctul de a elibera mii de coolie[28] din Asia de Est din existența lor de animale de tracțiune. Inventatorii serurilor împotriva difteriei și variolei au salvat mai multe vieți de copii decât toate creșele la un loc.

Sclavii de pe galere își datorează eliberarea tehnologiei navale moderne, iar tehnologia modernă, prin introducerea combustibilului pe bază de petrol, începe să-i elibereze pe fochiștii de pe nave de munca lor infernală.

Inventatorul care va crea un substitut practic pentru cărbune, prin reacții nucleare de pildă, va realiza mai mult pentru omenire decât cel mai de succes reformator social: deoarece va salva milioane de muncitori din minele de cărbune de existența lor inumană și va elimina o mare parte a muncii umane — în timp ce astăzi niciun dictator comunist nu ar putea evita condamnarea oamenilor la acea viață subterană din mină.

Chimistul care va reuși să facă lemnul comestibil ar elibera omenirea de jugul foametei, care apasă asupra omului mai mult timp și mai crud decât orice tiranie umană.

Nici etica, nici arta, nici religia, nici politica nu vor șterge blestemul paradisiac — ci tehnologia o va face. Tehnologiei organice, medicinei, îi este rezervat să izgonească blestemul ereditar al femeii: „În durere vei naște copii.” Tehnologiei

[28] muncitor necalificat în India, China și unele alte țări asiatice, în special unul angajat de Europeni.

anorganice îi este rezervat să izgonească blestemul ereditar al bărbatului: „Prin sudoarea frunții tale îți vei mânca pâinea.”

În multe privințe, epoca noastră se situează alături de începutul Imperiului Roman. La acel timp, lumea spera la mântuire prin împărăția pașnică a Pax Romana. Schimbarea lumii, atât de dorită, a venit — dar dintr-o cu totul altă direcție: nu din exterior — ci din interior; nu prin politică — ci prin religie; nu prin Caesar Augustus — ci prin Isus Hristos.

Și noi ne aflăm în fața unui punct de cotitură global; omenirea așteaptă astăzi zorii epocii de aur a erei socialiste. Schimbarea globală mult așteptată va veni, poate: nu prin politică — ci prin tehnologie; nu printr-un revoluționar — ci printr-un inventator; nu prin Lenin — ci printr-un om care, poate, trăiește deja undeva, fără nume, și care într-o zi va reuși să salveze omenirea de foame, frig și muncă silită prin dezvoltarea unor noi și neașteptate surse de energie.

VII. OBIECTIVUL FINAL AL TEHNOLOGIEI

1. CULTURA ȘI SCLAVIA

Orice cultură anterioară a fost întemeiată pe sclavie: Antichitatea s-a întemeiat pe sclavi, Evul Mediu pe iobagi, iar timpurile moderne pe proletari.

Importanța sclavilor se bazează pe faptul că, prin supunerea și supramunca lor, ei creează spațiul pentru libertatea și timpul liber al unei caste stăpânitoare, care reprezintă o condiție prealabilă pentru orice formare culturală. Căci nu este posibil ca aceiași oameni să realizeze munca fizică enormă necesară pentru a-și hrăni, îmbrăca și adăposti generația — și în același timp munca intelectuală enormă necesară pentru a crea și menține o cultură.

Există peste tot o diviziune a muncii: pentru ca creierul să gândească, intestinele trebuie să digere; fără ca rădăcinile săpate în pământ, nicio plantă nu poate înflori spre cer. Purtătorii oricărei culturi sunt oameni dezvoltați. Dezvoltarea este imposibilă fără o atmosferă de libertate și timp liber: chiar și roca poate cristaliza doar într-o stare lichidă, liberă; acolo unde este închisă, neliberă, ea trebuie să rămână amorfă.

Libertatea și timpul liber, creatoare de cultură, ale celor puțini au putut fi create doar prin servitutea și supramunca celor mulți. În regiunile nordice și supraaglomerate, existența aproape divină a miilor a fost întotdeauna și pretutindeni construită pe o existență animalică a sutelor de mii.

Epoca modernă, cu ideile sale creștine și sociale, s-a confruntat cu alternativa: fie să renunțe la cultură — fie să mențină sclavia. Considerentele estetice vorbeau împotriva primei eventualități, iar cele etice împotriva celei de-a doua: prima contrazicea gustul, a doua sentimentul.

Europa Occidentală a optat pentru a doua soluție: pentru a păstra restul culturii sale burgheze, a menținut sclavia deghizată în forma proletariatului industrial — în timp ce Rusia se pregătește să recurgă la prima soluție: își eliberează proletarii, dar își sacrifică întreaga cultură pentru această emancipare a sclavilor.

Ambele soluții au consecințe insuportabile. Spiritul uman trebuie să caute o ieșire din această dilemă: o va găsi în tehnologie. Numai tehnologia poate distruge sclavia și salva cultura în același timp.

2. MAȘINA

Scopul final al tehnologiei este: înlocuirea muncii de sclav cu munca mașinii; ridicarea întregii omeniri la rangul unei caste stăpânitoare în slujba căreia lucrează, sub formă de mașini, o armată de forțe naturale. Ne aflăm deja pe drumul către acest scop: în trecut aproape toate energiile tehnice trebuiau generate de mușchii omului sau ai animalului — astăzi ele sunt adesea înlocuite de forța aburului, de electricitate și de energia motoarelor. Din ce în ce mai mulți oameni preiau rolul de regulator al energiilor — în locul celui de producător. Ieri muncitorul împingea cultura înainte ca un sisif — mâine el va fi șoferul ei, observând, gândind și dirijând în loc să alerge și să transpire.

Mașina este eliberarea omului de sub jugul muncii de sclav. Datorită ei, un singur creier poate realiza mai multă muncă și crea mai multă valoare decât milioane de oameni săraci. Mașina este spiritul uman materializat, matematică înghețată, creatura recunoscătoare a omului, zămislită din puterea intelectuală a inventatorului și născută din puterea musculară a muncitorului.

Mașina are o dublă misiune: să mărească producția și să reducă și să ușureze munca. Prin creșterea producției, ea va distruge sărăcia; prin reducerea muncii, va desființa sclavia.

Astăzi muncitorului i se permite să fie om doar într-o măsură foarte mică — deoarece, în cea mai mare parte, el trebuie să fie o mașină: în viitor, mașina va prelua partea mecanică, automată a muncii și va lăsa omului partea umană, organică. În acest fel, mașina deschide perspectiva intelectualizării și individualizării muncii umane: componentele ei libere și creatoare vor crește în raport cu cele automate și mecanice — componentele spirituale vor crește în raport cu cele materiale. Abia atunci munca va înceta să depersonalizeze, să mecanizeze și să degradeze omul; abia atunci munca va deveni asemănătoare jocului, sportului și activității creatoare libere. Ea nu va mai fi, ca astăzi, o ostatică ce suprimă tot ceea ce este uman — ci un ajutor împotriva plictiselii, o distracție și un exercițiu fizic sau intelectual pentru dezvoltarea tuturor capacităților. Această muncă, pe care omul o va îndeplini ca creier al mașinii sale și care se bazează pe dominație, va stimula în loc să amorțească, va înălța în loc să apese.

3. DEMONTAREA ORAȘULUI

Pe lângă aceste două sarcini — ameliorarea sărăciei prin creșterea producției și reducerea sclaviei prin diminuarea și individualizarea muncii — mașina mai are o a treia misiune culturală: dizolvarea orașului modern și întoarcerea omului la natură.

Originea orașului modern se situează într-o epocă în care calul era cel mai rapid mijloc de transport și nu existau telefoane. În acea vreme era necesar ca oamenii să locuiască în imediata apropiere a locurilor lor de muncă și, în consecință, să fie înghesuiți într-un spațiu restrâns.

Tehnologia a schimbat aceste condiții: astăzi trenul de navetiști, automobilul, bicicleta și telefonul permit muncitorului să locuiască la mulți kilometri distanță de biroul său. Nu mai este nevoie să construim și să acumulăm case de locuit. În viitor, oamenii vor avea posibilitatea de a trăi unii lângă alții, nu unii peste alții, de a respira aer sănătos în grădini și de a duce o viață sănătoasă, curată, umană, în încăperi luminoase și spațioase. Sobele electrice și pe gaz (fără grija încălzirii și procurării combustibilului) vor proteja împotriva frigului iernii, iar lămpile electrice vor proteja împotriva nopților lungi de iarnă. Spiritul uman va triumfa asupra iernii și va face zona nordică la fel de locuibilă ca zona temperată.

Dezvoltarea orașului-grădină a început deja: bogații părăsesc centrele marilor orașe în care trăiau și se stabilesc la periferie sau în apropierea acestora. Orașele industriale nou apărute se extind în lățime, nu în înălțime.

La un nivel superior, orașele viitorului vor semăna, în planul lor, cu cele din Evul Mediu: așa cum atunci casele joase erau grupate în jurul unei catedrale uriașe — tot astfel, casele modeste și grădinile largi ale orașului-grădină se vor extinde într-o zi în jurul unui zgârie-nori gigantic (care va cuprinde toate birourile publice și private și va deveni magazin universal și restaurant). În orașele-fabrică, fabrica va fi acea catedrală centrală a muncii: cultul omului în aceste catedrale ale viitorului va fi munca pentru comunitate.

Cei care nu vor fi legați profesional de oraș vor trăi la țară, participând la facilitățile, activitățile și divertismentele orașelor prin conexiuni la distanță și fără fir.

Va veni un timp când oamenii nu vor mai înțelege cum a fost posibil odinioară să se trăiască în labirinturile de piatră pe care le numim astăzi orașe moderne. Ruinele lor vor fi atunci admirate, așa cum sunt astăzi locuințele oamenilor din peșteri. Medicii își vor frământa mințile pentru a înțelege cum, din punct de vedere igienic, a fost

posibil ca oamenii să trăiască și să prospere într-o asemenea izolare de natură, libertate, lumină și aer, într-o asemenea atmosferă de funingine, fum, praf și murdărie.

Viitoarea desființare a marelui oraș, ca urmare a dezvoltării tehnicii transporturilor, este o condiție necesară pentru o cultură autentică. Căci, în atmosfera nenaturală și nesănătoasă a marelui oraș de astăzi, oamenii sunt otrăviți și mutilați sistematic în trup, suflet și spirit. Cultura marelui oraș este o plantă de mlaștină: pentru că este susținută de oameni degenerați, bolnavi și decadenți, care au ajuns, de bunăvoie sau nu, în aceste fundături ale vieții.

4. PARADISUL CULTURAL AL MILIONARULUI

Tehnologia este capabilă să ofere omului modern mai multe posibilități de fericire și dezvoltare decât au oferit timpurile trecute prinților și regilor lor.

Desigur, chiar și astăzi, la începutul perioadei tehnologice globale, numărul este mic al celor care au acces nelimitat la invențiile epocii moderne.

Un milionar modern în dolari se poate înconjura cu toate luxurile, conforturile, arta și frumusețea pe care le oferă pământul. El se poate bucura de toate roadele naturii și ale culturii și poate trăi unde și cum dorește, fără a fi nevoit să muncească. Prin telefon și automobil poate fi conectat la lume sau se poate izola de ea, după bunul său plac; poate trăi ca un sihastru în oraș sau în companie pe domeniul său de la țară; nu este constrâns nici de climă, nici de suprapopulare; foamea și frigul îi sunt străine; este stăpânul aerului prin avioanele sale și stăpânul mărilor prin iahtul său.

În multe privințe, el este mai liber și mai puternic decât Napoleon și Caesar. Aceștia puteau conduce oameni — dar nu puteau zbura peste oceane și nici comunica peste continente. El, în schimb, este stăpânul naturii. Forțele naturii îl servesc ca niște slujitori invizibili și puternici, ca niște spirite. Cu ajutorul lor, el poate zbura mai repede și mai sus decât o pasăre, poate străbate pământul mai iute decât o gazelă și poate trăi sub apă asemenea unui pește.

Prin aceste capacități și puteri, el este chiar mai liber decât locuitorii mărilor sudului și a depășit blestemul paradisiac. El s-a întors acasă, într-un paradis mai desăvârșit, ocolind prin cultură.

Tehnologia a creat temelia unei asemenea vieți perfecte. Pentru câțiva aleși, ea a transformat pădurile primordiale nordice și mlaștinile în adevărate paradisuri culturale. În acești privilegiați, omul poate întrezări o promisiune de fericire pentru copiii copiilor săi. Ei sunt avangarda omenirii pe drumul către viitorul Eden.

Ceea ce astăzi este excepția poate deveni regula pe măsură ce tehnologia înaintează. Tehnologia a deschis porțile paradisului; până acum doar câțiva au pășit prin intrarea îngustă, dar drumul este deschis, iar prin sârguință și inteligență întreaga omenire îi poate urma într-o zi pe acești puțini norocoși. Omul nu trebuie să deznădăjduiască: nu a fost niciodată atât de aproape de țelul său ca astăzi.

Cu câteva secole în urmă, a deține un vitraliu, o oglindă, un ceas, săpun sau zahăr era un lux considerabil; producția tehnologică a răspândit aceste bunuri, cândva rare, în rândul maselor. Așa cum astăzi fiecare poartă un ceas și are o oglindă — tot astfel, poate că peste un secol fiecare va putea avea un automobil, propria locuință și propriul telefon. Prosperitatea trebuie să crească cu atât mai rapid și să devină cu atât mai generală, cu cât producția crește mai repede decât populația.

Scopul cultural al tehnologiei este ca, într-o zi, să ofere tuturor oamenilor aceleași posibilități de viață de care dispun astăzi milionarii. De aceea, tehnologia luptă împotriva sărăciei — nu împotriva bogăției; împotriva servituții — nu împotriva dominației. Țelul ei este generalizarea bogăției, puterii, timpului liber, frumuseții și fericirii: nu proletarizarea, ci aristocratizarea omenirii!

VIII. SPIRITUL EPOCII TEHNOLOGICE

1. PACIFISMUL EROIC

Paradisul viitorului nu poate fi atins pe furiș prin puciuri — el poate fi cucerit doar prin muncă.

Spiritul epocii tehnologice este eroic-pacifist: eroic, deoarece tehnologia este război dar cu un obiectiv diferit — pacifist, deoarece lupta sa nu este îndreptată împotriva oamenilor, ci împotriva forțelor naturii.

Eroismul tehnologic este fără vărsare de sânge: eroul tehnologic muncește, gândește, acționează, îndrăznește și îndură nu pentru a lua viața semenilor săi, ci pentru a-i elibera din jugul sclaviei foamei, frigului, sărăciei și muncii silnice.

Eroul epocii tehnologice este un erou pașnic al muncii și al intelectului. Munca epocii tehnologice este asceză: stăpânire de sine și austeritate. În forma și amploarea sa actuală, ea nu este o plăcere, ci un sacrificiu greu pe care îl oferim semenilor noștri și urmașilor noștri.

Asceza înseamnă exercițiu: este termenul grecesc pentru ceea ce în engleză se numește antrenament; prin această traducere, termenul de asceză își pierde caracterul pesimist și devine optimist și eroic.

Asceza optimistă, afirmatoare de viață, a epocii tehnologice pregătește o Împărăție a lui Dumnezeu pe Pământ: ea curăță pământul, transformându-l în paradis; în acest scop mută munții, râurile și lacurile, învelește globul în cabluri și șine, creează plantații din păduri virgine și ogoare din stepe. Asemenea unei ființe supranaturale, omul schimbă suprafața pământului după nevoile sale.

2. SPIRITUL LENEVIRII

În epoca muncii și a tehnologiei nu există viciu mai mare decât lenea — așa cum în epoca războiului nu exista viciu mai mare decât lașitatea.

Învingerea lenii este sarcina principală a eroismului tehnologic.

Acolo unde viața se manifestă ca energie — acolo lenea stă în chipul Morții. Lupta vieții împotriva morții este o luptă a impulsului împotriva lenii. Victoria morții asupra vieții este o victorie a lenii asupra acțiunii.

Vestitorii morții sunt bătrânețea și boala: în ele, lenea capătă întâietate asupra vitalității; trăsăturile, membrele, mișcările devin moi și căzute, vitalitatea, curajul și pofta de viață scad, totul se apleacă spre pământ, devine obosit și greoi — până când omul, care nu mai poate înainta și sta drept, se prăbușește în mormânt, victimă a lenii: acolo lenea triumfă asupra vieții.

Toate florile tinere tind, împotriva gravitației, spre soare: toate fructele coapte, copleșite de gravitație, cad la pământ.

Simbolul victoriei tehnologice asupra gravitației, al voinței și spiritului uman triumfătoare asupra inerției materiei, este omul zburător. Puține lucruri sunt atât de sublime și de frumoase ca el. Aici poezia și adevărul, romantismul și tehnologia, miturile lui Daedalus și Wayland se unesc cu viziunile lui Leonardo și Goethe; prin faptele inginerilor, cele mai îndrăznețe visuri ale poeților devin realitate: pe aripi desfășurate de mintea și voința sa, omul se înalță deasupra spațiului, timpului și gravitației, deasupra pământului și mării.

3. FRUMUSEȚEA ȘI TEHNOLOGIA

Oricine mai putea încă să se îndoiască de frumusețea tehnologiei trebuie să tacă în fața omului zburător. Dar nu doar aeroplanele ne oferă o nouă frumusețe: automobilele, bărcile cu motor, locomotivele expres și dinamurile au și ele propria lor frumusețe specifică atunci când sunt în acțiune și în mișcare.

Dar, deoarece această frumusețe este dinamică, ea nu poate fi, asemenea frumuseții statice a peisajului, surprinsă de pensulă, creion și daltă: de aceea ea nu există pentru oamenii lipsiți de un simț originar al frumosului, care au nevoie de artă pentru a-i călăuzi în labirintul frumuseții.

Un lucru este frumos datorită idealurilor de armonie și vitalitate pe care ni le transmite și impulsurilor pe care ni le dă în aceste direcții. Astfel își creează fiecare cultură propriile simboluri ale puterii și frumuseții:
Grecul își sporea propria armonie în statui și temple;

Romanul își sporea forța și curajul în luptele de circ cu fiarele sale de pradă și gladiatorii;
Creștinul medieval își adâncea și transfigura sufletul prin empatie cu Patimile în Jertfa Liturghiei și în Sacramentele Altarului;

Cetățeanul modern crește prin eroii teatrelor și romanelor sale;

Omul japonez învăța grația, echilibrul și resemnarea în fața destinului din florile sale.

Într-un timp al progresului neobosit, idealul de frumusețe trebuia să devină dinamic — și, odată cu el, simbolul său. Omul epocii tehnologice este elevul mașinii pe care a creat-o: de la ea învață activitate neîncetată și forță concentrată. Mașina, ca creație și templu al spiritului uman sacru, simbolizează depășirea materiei prin spirit, rigidității prin mișcare, inerției prin forță: epuizarea de sine în slujba ideii, eliberarea omenirii prin acțiune.

Tehnologia a oferit epocii care vine o nouă formă de expresie: cinematograful. Cinematograful este pe cale să înlocuiască teatrul de astăzi, biserica de ieri, circul și amfiteatrul de odinioară și să joace un rol cultural conducător în viitorul stat al muncii.

În ciuda tuturor neajunsurilor sale artistice, filmul începe deja să aducă în mod inconștient maselor o nouă evanghelie: evanghelia puterii și frumuseții. Dincolo de bine și de rău, el proclamă victoria celui mai puternic bărbat și a celei mai frumoase femei — fie că bărbatul, care își depășește rivalii prin forța trupului, voinței sau spiritului, este un aventurier sau un erou, un criminal sau un detectiv, și fie că femeia, care este mai fermecătoare sau mai nobilă, mai grațioasă sau mai altruistă decât celelalte, este o hetairă sau o mamă.

În mii de variații, ecranul propovăduiește bărbaților: „Fii puternic!” și femeilor: „Fii frumoasă!”
A purifica și a extinde această misiune pedagogică de masă care zace latent în cinematograf este una dintre cele mai mari și mai responsabile sarcini ale artiștilor de astăzi: căci cinematograful viitorului va avea, fără îndoială, o influență mai mare asupra culturii proletare decât a avut teatrul asupra culturii burgheze.

4. EMANCIPAREA

Cultul epocii tehnologice este un cult al puterii. Există o lipsă de timp și de răgaz pentru dezvoltarea armoniei. Aceasta va marca epoca de aur a culturii. Un caracter masculin-european este o caracteristică a atitudinii dinamice a epocii noastre. Etica masculin-europeană a lui Nietzsche constituie protestul epocii noastre împotriva moralei feminin-asiatice a Creștinismului.

Emanciparea femeii[29] este, de asemenea, un simptom al masculinizării lumii noastre: deoarece nu conduce tipul uman feminin la putere — ci pe cel masculin. Dacă în trecut femeia feminină[30] participa la dominația lumii prin influența sa asupra bărbatului — astăzi oameni de ambele sexe mânuiesc sceptrul puterii economice și politice. Emanciparea femeii semnifică triumful femeii masculine[31] asupra femeii reale, feminine; ea nu conduce la victorie — ci la abolirea femeii[32]. Doamna este deja pe cale de dispariție, femeia ar trebui să o urmeze.

Prin emancipare, sexul feminin, care până acum a fost parțial lipsit de drepturi, este mobilizat pentru războiul tehnologic și înrolat în armata muncii.

Emanciparea Asiaticilor are loc în aceleași condiții ca emanciparea femeilor; este un simptom al Europenizării lumii noastre: căci nu conduce tipul oriental la victorie — ci tipul european.

Dacă în trecut spiritul oriental domina Europa prin Creștinism — astăzi europenii albi și colorați împart dominația lumii. Așa-numita trezire a Orientului semnifică triumful Europeanului galben asupra adevăratului Oriental; ea nu conduce la victorie — ci la distrugerea culturii orientale. Acolo unde sângele Asiei triumfă în Orient, spiritul Europei triumfă împreună cu el: spiritul masculin, dur, dinamic, orientat spre scop, energic, raționalist.

---

[29] [Frau] Termenul „Frau” înseamnă „femeie”, dar desemnează și un titlu asemănător cu „Doamnă” / „Lady”, care sugerează un rol demn, aristocratic.

[30] [weibliche Frau] Femeie feminină. Poate fi tradus și ca „doamnă soție” / „doamnă casnică”. Conotează o doamnă în rolul ei tradițional de soție și gospodină.

[31] [des Mannweibes] Femeie masculină, femeie asemănătoare bărbatului, femeie care și-a asumat rolurile tradiționale ale bărbatului.

[32] [Weibes] Termenul „Weib”, la fel ca „Frau”, înseamnă „femeie”, însă, spre deosebire de acesta, este considerat în general peiorativ / depreciativ.Poate însemna și „soție” și, în anumite contexte, se poate traduce prin „feminină” / „de natură feminină”.

Pentru a participa la progres, Asia trebuie să-și schimbe sufletul și cultura armonioasă cu cea vitală europeană. — Emanciparea Asiaticilor înseamnă intrarea lor în armata european-americană a muncii și mobilizarea lor pentru războiul tehnologic.
După încheierea sa victorioasă, Asia va fi din nou Asiatică, iar femeia va putea fi din nou feminină: atunci Asia și femeia vor educa lumea către o armonie mai pură. Până atunci însă, Asiaticii vor trebui să poarte uniforma europeană — iar femeile vor trebui să o poarte pe cea masculină.

5. CREȘTINISMUL ȘI CAVALERISMUL

Cine înțelege cultura ca armonie cu natura trebuie să numească epoca noastră barbară — cine înțelege cultura ca luptă cu natura trebuie să aprecieze forma specifică, masculin-europeană, a culturii noastre. Originile Creștin-orientale ale eticii europene au făcut ca valoarea etică a progresului tehnologic să fie judecată greșit; abia din perspectiva lui Nietzsche, lupta eroică, ascetică a epocii tehnologice pentru mântuirea prin spirit și impuls apare ca bună și nobilă.

Valorile epocii tehnologice sunt, înainte de toate: impulsul, perseverența, curajul, austeritatea, autocontrolul și solidaritatea. Aceste calități călesc sufletul pentru lupta dură și fără sânge a muncii sociale.

Etica muncii se leagă de etica cavalerească a luptei: ambele sunt masculine, ambele sunt nordice. Dar această etică se va adapta noilor condiții și va înlocui onoarea cavalerească depășită cu o nouă onoare a muncii. Noul concept de onoare se va întemeia pe muncă — noua rușine se va întemeia pe lene. Omul leneș va fi considerat și disprețuit ca un dezertor de pe frontul muncii. Obiectele noii venerări eroice vor fi inventatorii în locul generalilor: creatorii de valori în locul distrugătorilor de valori.

Etica muncii va adopta din morala creștină spiritul pacifismului și al socialismului: deoarece numai pacea este productivă pentru dezvoltarea tehnologică — războiul este distructiv, și deoarece numai spiritul social al cooperării tuturor creatorilor poate conduce la victoria tehnologică asupra naturii.

6. PERICOLUL BUDIST

Orice propagandă pasivistă și ostilă vieții, îndreptată împotriva dezvoltării tehnologice și industriale, este o înaltă trădare împotriva armatei muncii din Europa: căci ea este un apel la retragere și dezertare în timpul bătăliei decisive.

Tolstoienii și neo-budiștii se fac vinovați de acest sacrilegiu cultural: ei cheamă omenirea albă să capituleze în fața naturii cu puțin înainte de victoria finală, să abandoneze terenul cucerit de tehnologie și să se întoarcă de bunăvoie la primitivismul agriculturii și al creșterii animalelor. Obosiți de luptă, ei doresc ca Europa să-și ducă existența într-o natură sărăcită, într-o stare mizeră și copilăroasă — în loc să creeze o lume nouă în mod victorios, prin cea mai înaltă încordare a minții, voinței și mușchilor.

Tot ceea ce în Europa este încă viabil și capabil să facă față vieții respinge acest suicid cultural: el simte unicitatea situației sale și responsabilitatea sa față de omenirea viitoare. Capitulația tehnologiei ar arunca lumea înapoi în ciclul cultural Asiatic. Cu puțin înainte de atingerea scopurilor sale, revoluția tehnologică globală, numită Europa, s-ar prăbuși, iar una dintre cele mai mari speranțe ale omenirii ar fi îngropată.

Pământul nordic al Europei, înflorind prin creația sa eroică, trebuie să respingă spiritul slăbitor al budismului. Japonia, cu cât devine mai industrializată, cu atât trebuie să se îndepărteze lăuntric de budism; astfel Europa, cu cât s-ar dedica mai mult lăuntric budismului, ar trebui să-și neglijeze și să-și trădeze misiunea tehnologică. Budismul este o culme minunată a culturilor mature — dar o otravă periculoasă pentru culturile aflate la început. Viziunea sa asupra lumii este potrivită pentru bătrânețe, pentru toamnă — așa cum religia lui Nietzsche este potrivită pentru tinerețe și primăvară — și cum credința lui Goethe este potrivită pentru înflorirea verii. Budismul ar înăbuși tehnologia — și odată cu ea spiritul Europei.

Europa trebuie să rămână fidelă misiunii sale și să nu-și nege niciodată rădăcinile ființei sale: eroismul și raționalismul, voința germanică și intelectul elenic. Căci miracolul Europei a luat naștere numai prin unirea acestor două elemente. Setea oarbă de acțiune a barbarilor nordici a devenit prevăzătoare și rodnică prin contactul cu cultura intelectuală a Mediteranei: astfel războinicii au devenit gânditori, iar eroii au devenit inventatori.

Misticismul Asiei amenință claritatea spirituală a Europei — pasivismul Asiei îi amenință energia masculină. Numai dacă Europa rezistă acestor tentații și pericole și reflectează asupra idealurilor sale elenice și germanice va putea duce până la capăt lupta tehnologică, pentru a se salva într-o zi pe sine și lumea.

IX. STINNES ȘI KRASIN

1. STATE ECONOMICE

Stinnes[33] este liderul economiei Germaniei capitaliste — Krasin[34] liderul economiei comuniste a Rusiei. În pasajul următor, ei sunt considerați exponenți ai producției capitaliste și comuniste, nu indivizi.

De la prăbușirea celor trei mari monarhii militare Europene, au existat doar state economice în partea noastră a lumii: problemele economice sunt în centrul politicii interne și externe: Mercur[35] guvernează lumea; ca un moștenitor al lui Marte[36] — ca un precursor al lui Apollon[37].

Trecerea de la statul militar la statul economic exprimă politic faptul că, în locul frontului de război, frontul muncii a devenit forța centrală a istoriei. Statele militare corespundeau epocii războiului — statele economice corespund epocii muncii.

Statul comunist, precum și statul capitalist sunt state de muncă: nu mai sunt state de război — încă nu sunt state civilizate. Ambele sunt caracterizate prin producție și progres tehnologic. Ambele sunt conduse de producători, așa cum statele militare

---

[33] Hugo Stinnes (12 februarie 1870 – 10 aprilie 1924) a fost un industriaș și politician german.

[34] Leonid Krasin (15 iulie 1870 – 24 noiembrie 1926) a fost un politician sovietic rus, inginer, revoluționar bolșevic și diplomat. A fost un apropiat și colaborator timpuriu al lui Vladimir Lenin.

[35] Mercur este zeul Roman al comerțului.

[36] Marte este zeul roman al războiului.

[37] Apollon (sau Apollo) este zeul grec și roman al luminii, vindecării, poeziei și cunoașterii.

erau odinioară conduse de militari, statul comunist este condus de liderii muncitorilor industriali — statul capitalist de liderii industriașilor.

Capitalismul și Comunismul sunt la fel de strâns înrudite în natură precum Catolicismul și Protestantismul, care timp de secole s-au considerat opoziții extreme și au luptat sângeros cu toate mijloacele. Nu diferențele, ci înrudirea lor este cauza urii amare cu care se persecută reciproc.

Atât timp cât capitaliștii și comuniștii susțin că este permis și necesar să ucizi sau să înfometezi oameni deoarece susțin principii economice diferite — ambele sunt practic la un nivel foarte scăzut de dezvoltare etică. Teoretic, desigur, premisele și scopurile comunismului sunt mai etice decât cele ale capitalismului deoarece pornesc de la puncte de vedere mai obiective și mai juste.

Pentru progresul tehnologic, totuși, punctele de vedere etice nu sunt decisive: aici întrebarea decisivă este dacă sistemul capitalist sau sistemul comunist este mai rațional și mai potrivit pentru a duce lupta tehnologică pentru eliberare împotriva forțelor naturii.

2. FIASCOUL RUS

Succesul vorbește pentru Stinnes împotriva lui Krasin: economia capitalistă înflorește în timp ce economia comunistă este bolnavă. Ar fi ușor — dar nedrept — să se deducă valoarea celor două sisteme din această afirmație.

Pentru că nu trebuie ignorate circumstanțele în care comunismul a preluat și a condus economia Rusă: după o prăbușire militară, politică și socială, după pierderea unor importante zone industriale, în lupta împotriva întregii lumi, sub presiunea anilor de blocade, război civil continuu și rezistența pasivă a țăranilor, burgheziei și intelectualității; în plus a existat eșecul catastrofal al recoltei.

Dacă luăm în considerare toate aceste circumstanțe, precum și nivelul mai redus de organizare și educație al poporului Rus, nu putem decât să admirăm că fragmente ale industriei Ruse au supraviețuit.

A compara eșecurile unui comunism aflat abia în al cincilea an de existență, în asemenea condiții, cu succesele capitalismului matur ar fi la fel de nedrept ca și cum

am compara un nou-născut cu un adult și am declara copilul idiot — în timp ce în el poate dormitează un geniu.

Chiar dacă comunismul ar eșua în Rusia, ar fi la fel de naiv să respingem revoluția socială cum ar fi fost absurd, după prăbușirea mișcării husite, să respingem Reforma. Căci, după câteva decenii, a apărut Luther și a dus la victorie multe dintre ideile husite.

3. PRODUCȚIA CAPITALISTĂ ȘI COMUNISTĂ

Avantajul esențial al economiei capitaliste constă în experiența sa. Ea stăpânește toate metodele de organizare și producție, toate secretele strategice ale luptei dintre om și natură și dispune de un corp de ofițeri industriali bine instruiți. Comunismul, dimpotrivă, se vede constrâns să elaboreze noi planuri de luptă și să experimenteze metode noi de organizare și producție, având la dispoziție un stat-major și un corp de ofițeri insuficient pregătite. Stinnes poate înainta pe drumuri bătătorite — în timp ce Krasin este nevoit să deschidă drumuri în jungla revoluției economice.

Prin concurență, profit și risc, capitalismul utilizează un motor de neegalat care menține aparatul economic într-o mișcare continuă: egoismul. În statul capitalist, fiecare antreprenor, inventator, inginer și muncitor este constrâns să-și mobilizeze energia la maximum pentru a nu fi depășit de concurență și nimicit. Soldații și ofițerii armatei muncii trebuie să rămână în permanentă mișcare pentru a nu fi zdrobiți. Un alt avantaj al capitalismului, căruia tehnologia îi datorează mult, constă în inițiativa liberă a corporației. Una dintre cele mai dificile probleme ale comunismului este evitarea birocrației economice care îl amenință neîncetat.

Principalul avantaj tehnologic al comunismului constă în posibilitatea de a reuni toate forțele productive și resursele naturale ale spațiului său economic și de a le utiliza rațional, conform unui plan unitar. În acest fel, el economisește întreaga energie pe care capitalismul o irosește în lupta concurențială. Potrivirea fundamentală a planului economiei comuniste, care încearcă acum să electrifice rațional giganticul imperiu Rus după un plan unificat, reprezintă, din punct de vedere tehnic, un avantaj esențial față de anarhia capitalistă a producției. Armata muncii comuniste, aflată sub o comandă unică, luptă ca un tot unitar împotriva naturii ostile — în timp ce batalioanele fragmentate ale capitalismului nu luptă doar împotriva dușmanului comun, ci și unele împotriva altora, pentru a-și distruge concurenții.

Krasin își stăpânește armata mai ferm decât Stinnes: muncitorii armatei lui Stinnes sunt conștienți că o parte din munca lor servește îmbogățirii unui antreprenor străin, perceput ca adversar — în timp ce muncitorii armatei lui Krasin știu că lucrează pentru statul comunist, al cărui parteneri și susținători sunt. Pentru muncitorii săi, Stinnes apare ca un asupritor și adversar — Krasin, ca un conducător și aliat. De aceea, Krasin își poate permite să interzică grevele și să introducă munca de Duminică — lucru imposibil pentru Stinnes.

Armata lui Stinnes este măcinată de o nemulțumire crescândă și de răzvrătiri (greve) — în timp ce armata lui Krasin, în ciuda sărăciei sale materiale, este susținută de un ideal. Pe scurt: războiul împotriva forțelor naturii este, în Rusia, un război al poporului — în Europa și America, un război dinastic al regilor industriali.

Munca muncitorului comunist este o luptă pentru statul și forma sa de guvernare — munca muncitorului capitalist este o luptă pentru propria existență. Aici, forța motrice principală este egoismul — acolo, idealismul politic: iar în stadiul actual al eticii, din păcate, egoismul constituie o forță mai puternică decât idealismul, astfel încât eficiența combativă a armatei muncii capitaliste este superioară celei comuniste.

Comunismul dispune de un plan economic mai rațional — capitalismul de un motor al muncii mai puternic.

Capitalismul nu va eșua din cauza defectelor sale tehnologice, ci din cauza celor etice. Nemulțumirea armatei lui Stinnes nu va putea fi reprimată pe termen lung prin mitraliere. Capitalismul pur se întemeiază pe dependența și ignoranța muncitorilor — așa cum militarismul se întemeia odinioară pe obediența servilă, izvorâtă din dependența și ignoranța soldaților. Cu cât clasa muncitoare devine mai independentă, mai conștientă de sine și mai educată — cu atât devine mai imposibil ca indivizi privați să o exploateze pentru interesele lor proprii.

Viitorul îi aparține lui Krasin — experimentul Rus decide economia prezentului. De aceea, este în interesul întregii lumi nu doar să nu perturbe acest experiment, ci să-l sprijine pe cât posibil: numai astfel rezultatul său va putea răspunde la întrebarea dacă comunismul este capabil să reformeze economia actuală — sau dacă răul necesar al capitalismului este preferabil.

4. MERCENARI ȘI SOLDAȚI AI MUNCII

În epoca războiului, armata de mercenari corespundea capitalismului, iar armata poporului, comunismului.

În vremea mercenarilor, orice individ bogat putea să angajeze și să echipeze o armată militară, pe care o plătea și o comanda — așa cum, astăzi, orice individ bogat poate angaja și organiza o armată a muncii, pe care o plătește și o conduce.

Cu trei secole în urmă, Wallenstein[38] a jucat în Germania un rol analog celui pe care îl joacă astăzi Stinnes: cu ajutorul averii sale, sporită în Războiul Boem, și al armatei recrutate și întreținute din această avere, Wallenstein a devenit cea mai puternică personalitate a Reich-ului German — după cum Stinnes, prin averea sa acumulată în Războiul Mondial, precum și prin presa și armata muncii pe care le recrutează și le susține cu aceeași avere, a devenit cel mai puternic om din Republica Germană.

În statul capitalist, muncitorul este un mercenar, iar antreprenorul un condotier al muncii — în statul comunist, muncitorul este un soldat al unei miliții supus unor generali desemnați. Așa cum condotierii cuceream principate și întemeiau dinastii cu sângele mercenarilor lor — tot astfel, condotierii moderni acumulează bogății și poziții de putere și întemeiază dinastii plutocratice cu sudoarea muncitorilor lor. Asemenea conducătorilor de mercenari de odinioară, regii industriali de astăzi negociază de la egal la egal cu guvernele și statele: ei dirijează politica prin bani, așa cum odinioară mercenarii o făceau prin forță.

Reforma armatei muncii realizată de comunism corespunde în toate detaliile transformării prin care au trecut armatele tuturor statelor moderne.

Reforma militară a înlocuit armatele de mercenari cu armate ale poporului: a introdus serviciul militar obligatoriu, a naționalizat armata, a interzis recrutarea privată, a înlocuit conducătorii mercenari cu ofițeri ai statului și a conferit conscripției o legitimare etică.

Statul muncii introduce aceleași reforme în armata muncii: proclamă obligația generală de a munci, naționalizează industria, interzice întreprinderea privată,

[38] Albrecht von Wallenstein (24 septembrie 1583 – 25 februarie 1634) a fost un conducător militar și om politic boem, care a luptat în tabăra catolică în Războiul de Treizeci de Ani (1618–1648).

înlocuiește antreprenorii privați cu directori numiți de stat și glorifică munca drept datorie morală.

Stinnes și Krasin sunt ambii comandanți ai unor formațiuni uriașe de muncă, care luptă împotriva unui dușman comun: natura nordică. Ca un Wallenstein modern, Stinnes conduce o armată de mercenari — iar Krasin, ca mareșal al unui stat al muncii, conduce o armată a poporului. În timp ce acești doi comandanți se consideră adversari, ei sunt, în realitate, aliați, mărșăluind separat, dar lovind împreună.

5. CAPITALISM SOCIAL — COMUNISM LIBERAL

Așa cum regenerarea Catolicismului a fost o consecință a Reformei, tot astfel rivalitatea dintre capitalism și comunism le-ar putea stimula pe amândouă: dacă, în loc să se combată prin crimă, calomnie și sabotaj, s-ar limita la a-și demonstra superioritatea prin realizări culturale.

Nicio justificare teoretică a capitalismului nu susține acest sistem mai clar decât faptul incontestabil că situația muncitorilor Americani (dintre care unii merg la fabrică cu propriile automobile) este, în practică, mai bună decât cea a muncitorilor Ruși, care devin tot mai înfometați alături de camarazii lor. Căci prosperitatea este mai esențială decât egalitatea: este mai bine ca toți să prospere și puțini să fie bogați decât să domnească o mizerie universală și uniformă. Numai invidia și pedanteria pot contesta această judecată. Desigur, idealul ar fi o prosperitate generală și larg răspândită — însă aceasta aparține viitorului, nu prezentului: numai tehnologia, nu politica, o poate realiza.

Capitalismul American știe că nu poate supraviețui decât prin opere sociale generoase. El se consideră administrator al bogăției naționale, pe care o folosește pentru a finanța invenții și pentru scopuri culturale și umanitare.

Numai un capitalism social, care încearcă să se împace cu clasa muncitoare, are șanse de durată: și numai un comunism liberal, care caută să se împace cu intelectualitatea, poate dăinui. Anglia încearcă prima cale, iar Rusia, mai recent, pe cea de-a doua.

A purta un război împotriva rezistenței ofițerilor este, pe termen lung, la fel de imposibil ca și a lupta împotriva rezistenței soldaților. Acest lucru este valabil și pentru armata muncii: ea depinde în egală măsură de conducători competenți și de muncitori dispuși.

Krasin a înțeles că este necesar ca comunismul să învețe de la capitalism. De aceea, în ultima vreme, a încurajat inițiativa privată, a numit ingineri energici și competenți, învestiți cu cele mai largi puteri și participații la profit, pentru a conduce întreprinderile de stat, și a rechemat o parte dintre industriașii expulzați; în cele din urmă, el susține forța motrice slabă a idealismului prin egoism, ambiție și constrângere și caută să sporească productivitatea proletariatului Rus prin acest sistem mixt.

Numai aceste metode capitaliste pot salva comunismul: căci acesta a învățat să recunoască faptul că iarna și seceta sunt despoți mai cruzi ai Rusiei decât toți țarii și marii principi și că adevăratul război decisiv de eliberare este îndreptat împotriva lor. De aceea, astăzi, el plasează în centrul politicii sale lupta împotriva foametei, electrificarea și reconstrucția industriei și a rețelei feroviare și sacrifică chiar o parte din principiile politice în favoarea acestor obiective tehnologice. Comunismul știe că succesul sau eșecul său economic va determina succesul său politic și că de el depinde dacă revoluția Rusă va conduce, în cele din urmă, la salvarea lumii — sau la dezamăgirea ei.

În condițiile actuale ale eticii, abolirea proprietății private nu poate decât să eșueze din cauza unei rezistențe psihologice nelimitate a poporului. Cu toate acestea, comunismul rămâne un punct de cotitură în evoluția economică de la statul industriașilor la statul muncitorilor — și un moment decisiv în evoluția politică de la sistemul steril al democrației plutocratice către o nouă aristocrație socială a intelectualilor.

6. TRUSTURI ȘI SINDICATE

Atâta timp cât comunismul se dovedește prea imatur pentru a prelua conducerea în lupta tehnologică de eliberare, Krasin și Stinnes vor trebui să ajungă la o înțelegere. Idioții fanatici ai capitalismului, la fel ca cei ai comunismului, vor respinge această cale care duce la cooperare în locul confruntării: doar spiritele cele mai lucide din ambele tabere se vor întâlni în convingerea că este mai bine să salvezi cultura mondială printr-o pace convenită decât să o distrugi printr-o victorie nimicitoare.

Atunci, condotierii industriali vor deveni generali, iar mercenarii industriali vor deveni soldați.

În economia Roșie a viitorului nu va putea exista egalitate între conducători și executanți, așa cum există astăzi în Armata Roșie: însă industriașii viitorului nu vor mai fi iresponsabili, ca astăzi, ci vor deveni conștienți de răspunderea lor. Capitaliștii improductivi (speculanții) vor dispărea din viața economică, așa cum au dispărut odinioară generalii de curte decorativi din armată. Ca și în prezent, capitalistul productiv va trebui să devină cel mai harnic muncitor din propria sa întreprindere. Printr-o reducere simultană a profiturilor sale excesive, se va realiza un echilibru just între munca și venitul său.

Două mari grupuri de putere economică încep să participe la conducerea economiei în statele capitaliste ale muncii: reprezentanții antreprenorilor și ai muncitorilor — trusturile și sindicatele. Influența lor asupra politicii crește și va depăși în importanță parlamentele. Ele se vor completa și controla reciproc, asemenea Senatului și Tribunatului, Camerei Superioare și Camerei Inferioare. Trusturile vor organiza dominarea forțelor naturii și exploatarea resurselor — sindicatele vor controla distribuirea rezultatelor.

Stinnes și Krasin se vor întâlni pe terenul comun al creșterii producției și perfecționării tehnologiei: căci sunt adversari în problema distribuției — dar aliați în problema producției; se confruntă în privința metodelor economice — dar luptă împreună în războiul omenirii împotriva forțelor naturii.

X. DE LA STATUL MUNCII LA STATUL CULTURAL

1. CULTUL COPILULUI

Epoca noastră este, în același timp: epoca luptei tehnologice și epoca pregătirii culturale. Ea ne impune două sarcini:

1. extinderea statului muncii.
2. pregătirea statului civilizat.

Politica pune prima sarcină în slujba tehnologiei — pe cea de-a doua în slujba eticii.

Numai o provire asupra epocii culturale viitoare oferă omenirii suferinde și aflate în luptă, forța de a continua confruntarea cu forțele naturii până la victorie.

Munca suplimentară pe care omul modern o depune în comparație cu omul medieval constituie moștenirea sa pentru oamenii viitorului; prin această muncă în plus, el acumulează un capital de cunoaștere, mașini și valori, ale cărui roade vor fi într-o zi culese de nepoții săi.

Divizarea omenirii în stăpâni și sclavi[39], în purtători ai culturii și muncitori constrânși, este recunoscută și astăzi: însă aceste caste încep să se deplaseze din plan social în plan temporal. Nu suntem sclavii contemporanilor noștri — ci ai nepoților noștri. În locul unei clase de stăpâni și uneia de sclavi coexistente, concepția noastră despre cultură presupune o epocă a sclavilor și una a stăpânilor, succedându-se în timp. Lumea muncii de astăzi pune temeliile lumii culturale de mâine.

Așa cum odinioară timpul liber cultural al stăpânilor se sprijinea pe munca în exces a sclavilor — tot astfel, timpul liber cultural al viitorului se va întemeia pe munca prezentului. Omenirea actuală este în slujba celor care vor veni; noi semănăm pentru ca alții să culeagă; epoca noastră muncește, cercetează și luptă — pentru ca o lume viitoare să poată lua naștere în frumusețe.

Astfel, un cult occidental al copilului ia locul cultului estic al strămoșilor. El înflorește atât în statul capitalist al muncii, cât și în cel comunist: în America la fel ca în Rusia. Lumea îngenunchează în fața copilului ca în fața unui idol, ca în fața promisiunii unui viitor mai frumos. A devenit o dogmă ca, în orice act de binefacere, copilul să fie pus pe primul loc. În Occidentul capitalist, tații se epuizează până la

[39] Folosirea dialecticii stăpân–sclav ar putea fi parțial influențată de familiaritatea lui Coudenhove-Kalergi cu „Fenomenologia spiritului” a lui Hegel, dar și cu textele lui Marx.

moarte pentru a lăsa copiilor lor oportunități mai bogate — în Estul comunist, o întreagă generație trăiește și moare în mizerie pentru a asigura urmașilor un viitor mai fericit și mai drept. Pietatea epocii Europene este orientată spre viitor.

Cultul occidental al copilului își are rădăcinile în credința progresului. Europeanul vede ceea ce este mai bun și mai dezvoltat în viitor; el crede că nepoții săi vor fi mai vrednici de libertate decât el și contemporanii săi: el crede că lumea înaintează. În timp ce Orientalul percepe prezentul ca suspendat, în echilibru între trecut și viitor — pentru European, acesta apare ca o sferă în mișcare care se desprinde tot mai mult de trecut pentru a se avânta spre un viitor necunoscut. Orientalul stă în afara timpului; Europeanul se mișcă odată cu timpul: el respinge trecutul și îmbrățișează viitorul. Istoria sa este o confruntare continuă cu trecutul și un impuls necontenit spre viitor. Pentru el a sta pe loc înseamnă a merge înapoi. El trăiește în lumea Heracliteană[40] a devenirii — în timp ce Orientalul trăiește în lumea Parmenidiană[41] a ființei.

Ca urmare a acestei atitudini, epoca noastră nu poate fi judecată decât din perspectiva celei care va veni. Este un timp al pregătirii și al luptei, al imaturității și al tranziției. Suntem o generație tânără care traversează puntea dintre două lumi și se află la începutul unui spațiu cultural necunoscut: trăim cel mai intens sentiment în înaintare, în creștere și în luptă — nu în liniștita contemplare a maturității orientale. Scopul nostru nu este plăcerea — ci libertatea; drumul nostru nu este liniștea — ci acțiunea.

[40] După Heraclit, filosoful grec antic a cărui filozofie se ocupa cu ideea de impermanență (devenire, schimbare perpetuă).

[41] După Parmenide, filosoful grec antic care susținea realitatea ca fiind una, neschimbătoare și eternă, în opoziție cu Heraclit.

2. OBLIGAȚIA DE A MUNCI

Extinderea muncii reprezintă una dintre obligațiile culturale ale epocii noastre. Statul muncii este ultima etapă a omului pe drumul său către paradisul cultural al viitorului. A extinde statul muncii înseamnă a organiza toate forțele naturale și umane disponibile în modul cel mai rațional, în slujba producției și a progresului tehnologic.

Într-o epocă ce pune temeliile culturilor viitoare, nimeni nu are dreptul la odihnă. Obligația universală de a munci este, în același timp, o obligație etică și tehnologică.

Popper-Lynkeus a schițat un program ideal pentru extinderea statului muncii în lucrarea sa „Die allgemeine Nährpflicht”[42]. În aceasta, el cere ca serviciul militar să fie înlocuit cu un serviciu universal obligatoriu de muncă, care ar dura mai mulți ani și ar permite statului să garanteze fiecărui membru al său, pe tot parcursul vieții, un nivel minim de subzistență — hrană, locuință, îmbrăcăminte, încălzire și îngrijire medicală. Acest program ar putea înlătura simultan mizeria și suferința, precum și dictatura capitaliștilor și a proletarilor. Diferențele de clasă ar dispărea odată cu obligația universală de a munci, așa cum contrastul dintre soldații profesioniști și civili a dispărut prin introducerea conscripției generale în război. Însă abolirea proletariatului este un ideal mai de dorit decât dominația sa[43].

Prețul pe care Popper-Lynkeus îl cere pentru eliminarea mizeriei și suferinței este extinderea pe scară largă a muncii forțate. Reducerea acestei munci forțate la minimum prin promovarea tehnologiei și îmbunătățirea organizării și, în cele din urmă, înlocuirea ei cu muncă voluntară — constituie al doilea punct al programului statului muncii.

---

[42] Josef Popper-Lynkeus (21 februarie 1838 – 22 decembrie 1921) a fost un intelectual, scriitor și inventator evreu austriac, unchiul filosofului Karl Popper. În lucrarea sa „Datoria universală de a hrăni” (Die allgemeine Nährpflicht, publicată în 1923), el propune un sistem social în care statul este obligat să garanteze fiecărui cetățean un minim vital: hrană, îmbrăcăminte, locuință, asistență medicală și educație.

[43] Conceptul de dictatură a proletariatului în filozofia marxistă.

Speranța exprimată de Lenin în „Statul și Revoluția”, potrivit căreia omenirea ar continua să muncească voluntar chiar și după abolirea constrângerii, nu este utopică pentru omul nordic. Europeanul și Americanul neliniștit nu găsesc satisfacție în inacțiune; prin mii de ani de constrângere, munca a devenit pentru el o a doua natură: are nevoie de ea pentru a-și exercita forțele și pentru a alunga spectrul plictiselii. Idealul său este activ, nu contemplativ. Din acest motiv — nu din lăcomie — majoritatea milionarilor din Occident muncesc neobosit în loc să-și savureze fără griji bogăția; din același motiv, mulți angajați consideră pensionarea o mare nenorocire, deoarece preferă munca lor obișnuită, nu a unei inactivități impuse.

În stadiul actual al tehnologiei, această muncă voluntară ar fi încă insuficientă pentru a elimina sărăcia: este încă necesară multă muncă excesivă și muncă forțată pentru a deschide calea unei munci plăcute și voluntare în viitor.

Inventatorii sunt cei care deschid această cale spre viitor. Munca lor tăcută și neobosită este esențială și mai importantă pentru cultură decât agitația zgomotoasă a politicienilor și artiștilor care se împing în prim-plan pe scena lumii. Societatea modernă are obligația de a-i sprijini pe inventatori și activitatea lor prin toate mijloacele posibile: ea ar trebui să le acorde poziția privilegiată pe care Evul Mediu o oferea călugărilor și preoților și să le creeze astfel condițiile de a-și dezvolta invențiile fără griji.

Așa cum inventatorii sunt cele mai importante figuri ale epocii noastre, tot astfel muncitorii industriali reprezintă cea mai importantă clasă a ei: căci ei formează avangarda în lupta omului pentru dominarea pământului și dau naștere lucrurilor concepute de inventatori.

3. STATUL PRODUCĂTOR ȘI STATUL CONSUMATOR

O altă datorie a statului muncii este sporirea prosperității generale prin extinderea producției. De îndată ce pe piață ajung mai multe bunuri decât pot fi consumate — foamea dispare, iar starea naturală, aproape paradisiacă a țărilor prospere revine, însă la un nivel superior.

Numai atunci când un oraș construiește mai multe locuințe decât sunt necesare familiilor sale poate elimina criza locuințelor.

Numai atunci când se vor produce tot atâtea automobile câte ceasuri de buzunar există, fiecare muncitor va ajunge să dețină o mașină — nu prin comisari ai poporului care circulă în automobile confiscate de la directori de bancă.

Prosperitatea unui popor nu poate crește pe termen lung decât prin producție, nu prin confiscare. În statul capitalist, producția depinde de formarea prețurilor. În funcție de preț producătorul este la fel de dispus să distrugă bunuri precum să le creeze, să frâneze progresul tehnologic la fel cum îl stimulează, să restrângă producția sau s-o extindă. Dacă dezvoltarea tehnologică și culturală îi servește interesele, o va promova; dacă însă intră în conflict cu acestea, va decide fără ezitare împotriva tehnologiei, producției și culturii.

Interesul permanent al producătorilor este ca cererea să depășească întotdeauna oferta — în timp ce interesul consumatorilor este exact opusul: ca oferta să depășească cererea.

Producătorul trăiește din nevoia consumatorului: producătorii de cereale trăiesc din faptul că oamenii flămânzesc, iar producătorii de cărbune din faptul că oamenii îndură frigul. Ei au, prin urmare, un interes direct în perpetuarea foamei și a frigului. Capitalul cerealier ar sabota apariția unui substitut al pâinii, iar capitalul cărbunelui ar face același lucru cu orice substitut al cărbunelui; dacă ar fi necesar, ar încerca chiar să cumpere și să distrugă asemenea invenții. Muncitorii din aceste ramuri ar manifesta solidaritate cu angajatorii lor, pentru a nu-și pierde locurile de muncă și veniturile.

Antreprenorii industriali și muncitorii sunt interesați de creșterea prețurilor bunurilor manufacturate, în timp ce fermierii și lucrătorii agricoli urmăresc creșterea prețurilor produselor agricole. Ca producători, interesele oamenilor sunt divergente — dar ca consumatori, toți urmăresc același scop: scăderea prețurilor prin creșterea producției.

O altă neplăcere a statului producător este publicitatea. Ea reprezintă o consecință inevitabilă a concurenței și constă în stimularea artificială a cererii prin excitarea dorințelor umane. Această expunere agresivă a luxului, care stârnește dorințe fără a le putea satisface vreodată, constituie astăzi principala sursă a invidiei generalizate, a nemulțumirii și resentimentului. Niciun locuitor al orașului nu poate cumpăra toate bunurile care îi atrag privirea în vitrine; el este astfel condamnat să se simtă permanent sărac în raport cu bogățiile și plăcerile expuse. Devastarea psihologică produsă de publicitate nu poate fi înlăturată decât prin abolirea concurenței — iar concurența nu poate fi eliminată decât prin depășirea capitalismului.

În pofida progreselor extraordinare pe care epoca tehnologică le datorează capitalismului, nu trebuie să devenim orbi la pericolele pe care acesta le implică: este necesară, la timp, instituirea unui sistem superior, capabil să evite erorile capitalismului.

Rivalul și moștenitorul statului capitalist antreprenorial — statul muncitoresc comunist — preia, la rândul său, o parte din greșelile predecesorului: și el este condus de producători, și el rămâne un stat al producătorilor.

Statul cultural al viitorului, dimpotrivă, va fi un stat al consumatorilor: producția va fi controlată de consumatori — nu, ca astăzi, consumul controlat de producători. Nu se va produce pentru profit, ci pentru binele comun și pentru cultură: nu în interesul producătorilor, ci al consumatorilor.

Misiunea viitoare a parlamentului va fi aceea de a reprezenta și apăra interesele comune ale tuturor consumatorilor împotriva intereselor divergente ale grupurilor de producători, ale căror purtătoare de cuvânt rămân încă partidele și membrii parlamentului.

4. REVOLUȚIE ȘI TEHNOLOGIE

Transformarea economică menită să creeze o nouă ordine din actuala anarhie a producției din Europa nu trebuie să uite niciodată misiunea sa productivă și trebuie să se ferească să cadă în metodele distructive ale Rusiei.

Din cauza poziției sale nordice și a suprapopulării, Europa depinde mai mult decât orice alt continent de munca organizată și de producția industrială. Ea nu poate trăi nici măcar temporar din pomana unei naturi zgârcite; tot ceea ce a realizat datorează faptelor armatei sale de muncă. Dezorganizarea radicală a acesteia prin război sau anarhie înseamnă moartea culturală a Europei: căci cel puțin o sută de milioane de Europeni ar trebui să moară de foame dacă producția europeană ar înceta chiar și temporar; Europa, lipsită de rezistența Rusiei, nu ar putea supraviețui unei asemenea catastrofe.

Etica cere de la viitoarea răsturnare a Europei să protejeze și să sanctifice viața umană.
Tehnologia cere de la viitoarea răsturnare a Europei să protejeze și să sanctifice creativitatea umană.

Cine ucide cu nepăsare un om ofensează spiritul sfânt al comunității; cine distruge cu nepăsare o mașină — ofensează spiritul sfânt al muncii.

Capitalismul în Războiul Mondial și comunismul în revoluția Rusă s-au făcut vinovate de această dublă crimă în cel mai înalt grad. Amândouă nu au cunoscut nici respectul pentru viața umană, nici pentru creația umană.

Dacă Europa poate fi învățată, atunci ea poate învăța din revoluția Rusă ce metode nu trebuie să folosească; căci în această revoluție găsește un avertisment asupra importanței tehnologiei și asupra răzbunării pe care aceasta o exercită asupra celor care o disprețuiesc.

Conducătorii Rusiei au crezut în mod greșit că își pot salva țara și lumea doar prin scopuri etice și mijloace militare — în loc de muncă și tehnologie. Ei au sacrificat industria și tehnologia țării lor politicii. Însă, în timp ce tindeau spre stelele egalității, au pierdut sub picioare terenul producției — și au căzut astfel în abisul mizeriei. Pentru a se salva din acest abis, în care popoarele Rusiei decad, conducătorii comuniști sunt siliți să apeleze la dușmanii lor de moarte capitaliști pentru ajutor împotriva mediului natural copleșitor al Rusiei, care odinioară a zdrobit marea armată a lui Napoleon și amenință acum bolșevismul cu aceeași soartă.

Dacă Europa urmează exemplul distructiv al revoluției Ruse, în loc să ajungă la o nouă ordine post-capitalistă, riscă să recadă în primitivismul barbariei pre-capitaliste și să fie constrânsă să retrăiască epoca capitalistă. Claritatea sa intelectuală ar putea-o feri de acest destin tragic: altminteri, va sfârși ca un pacient care moare de insuficiență cardiacă sub anestezie — în timp ce asupra lui se efectuează o operație ingenioasă. Căci bătaia de inimă a Europei este tehnologia: ea nu poate trăi fără tehnologie — nici chiar sub cea mai liberă constituție. Înainte ca distribuția bunurilor să poată începe, producția lor trebuie asigurată: la ce folosește egalitatea dacă toți mor de foame? Și ce rău face inegalitatea dacă nimeni nu duce lipsă?

Revoluția europeană ar trebui să-și multiplice producția, nu să o desființeze — să-și revitalizeze tehnologia, nu să o distrugă. Numai astfel ar avea o șansă de succes și de realizare durabilă a idealurilor sale etice.

Organizarea tehnologică și mașinăria Europei constituie fundamentul culturii sale viitoare; Europa încearcă să așeze acoperișul politic peste această construcție culturală înainte ca temeliile sale tehnologice să fie ridicate — iar edificiul se prăbușește și îi îngroapă sub ruinele sale atât pe arhitecții nechibzuiți, cât și pe bieții locuitori.

5. PERICOLELE TEHNOLOGIEI

Cursul revoluției Ruse a arătat unde duc exigențele etice atunci când sunt oarbe față de necesitățile tehnologice; cursul Războiului Mondial a arătat unde duc progresele tehnologice atunci când sunt oarbe față de necesitățile etice.

Tehnologia fără etică trebuie să ducă la catastrofe, la fel pentru etică fără tehnologie.

Dacă Europa nu progresează din punct de vedere etic, ea va cădea dintr-un război mondial în altul: acestea vor fi cu atât mai teribile cu cât tehnologia se va dezvolta între timp. Prăbușirea Europei este, așadar, inevitabilă dacă progresul ei etic nu ține pasul cu progresul tehnologic. Cu toate acestea, ar fi la fel de absurd și de laș să combăți și să condamni tehnologia ca atare din cauza posibilității unor catastrofe culturale tehnologice — precum ar fi absurd și laș să eviți și să privești cu dezaprobare calea ferată din cauza posibilității accidentelor feroviare.

Pe măsură ce Europa dezvoltă statul muncii, nu trebuie să uite niciodată să pregătească statul culturii. Purtătorii dezvoltării etice — profesorii și preoții, artiștii și scriitorii — pregătesc omul pentru marea zi de sărbătoare care este precis scopul tehnologiei. Importanța lor este la fel de mare ca aceea a inginerilor, chimiștilor și medicilor: aceștia formează trupul culturii viitoare — ceilalți formează sufletul. Căci tehnologia este trupul culturii, iar etica este sufletul. Aici se află opoziția lor — aici și afinitatea lor.

Etica îi învață pe oameni folosirea corectă a puterii și libertății pe care tehnologia le oferă. Abuzul de putere și libertate este mai fatal pentru om decât neputința și lipsa de libertate: răutatea umană ar putea face viața, în viitoarea epocă a timpului liber, chiar mai cumplită decât în actuala epocă a muncii forțate.

Depinde de etică dacă tehnologia îl conduce pe om spre rai sau spre iad.

Mașina are o față de Ianus: folosită cu inteligență, va fi sclava omului viitor și îi va asigura putere, libertate, timp liber și cultură — folosită fără discernământ, îl va înrobi și îl va lipsi de restul puterii și culturii sale. Dacă nu este posibil ca mașina să devină un organ al ființei umane — atunci omul trebuie să decadă până la a deveni o componentă a mașinii.

Tehnologia fără etică este materialism practic: ea duce la distrugerea trăsăturilor umane din om și la transformarea lui într-o mașină; îl ispitește să devină superficial și să-și dea sufletul. Însă orice progres tehnologic devine dăunător și lipsit de valoare dacă omul își pierde sufletul în timp ce cucerește lumea: în acest caz, ar fi fost mai bine să fi rămas un animal.

Așa cum armatele și războaiele au fost necesare între popoare aflate în conflict pentru a păstra libertatea și cultura — tot astfel munca și tehnologia sunt necesare pentru a păstra viața și cultura în regiunile sărace și suprapopulate ale lumii. Dar armata trebuie să rămână subordonată scopurilor politice — iar tehnologia celor etice. O tehnologie care se emancipează de etică și se consideră un scop în sine este la fel de dezastruoasă pentru cultură precum o armată care se emancipează de politică și se consideră un scop în sine este pentru stat: un industrialism fără conducere va trage cultura în abis — la fel cum un militarism fără conducere va prăbuși statul.

Așa cum trupul este organul sufletului, tehnologia trebuie să se supună conducerii etice; ea trebuie să se ferească să cadă în greșeala pe care arta a comis-o proclamând *l'art pour l'art*[44]; căci nici arta, nici tehnologia, nici știința, nici politica nu sunt scopuri în sine: toate sunt doar căi care conduc către om — către oameni puternici și desăvârșiți.

6. ROMANTISMUL VIITORULUI

În vremuri grele și dificile crește dorul — și odată cu el romantismul.

Timpul nostru a dat naștere, de asemenea, unui romantism: pretutindeni în lume există o aspirație către lumi diferite, mai frumoase, care ar trebui să ne ajute să depășim monotonia cenușie a zilelor noastre de muncă. Locurile de cultivare ale romantismului modern — cinematografele, teatrele și romanele — sunt asemenea unor ferestre prin care muncitorii supuși muncii forțate din închisoarea europeană pot privi spre libertate.

Romantismul modern are patru forme principale:

Romantismul trecutului, care ne întoarce către epoci mai colorate și mai libere ale istoriei noastre;

Romantismul ținuturilor îndepărtate, care ne deschide vastul Orient și Vestul Sălbatic;

Romantismul ocultului, care pătrunde în cele mai ascunse sfere ale vieții și ale sufletului și umple existența cotidiană, ternă, cu miracole și mistere;

Romantismul viitorului, care îi ajută pe oameni să depășească cenușiul prezentului prin perspectiva unui mâine de aur.

[44] „L'art pour l'art" este o expresie franceză care înseamnă „arta pentru artă" (sau „arta de dragul artei").

Spengler[45], Kayserling[46] și Steiner[47] răspund acestui romantism modern; Spengler ne deschide culturile trecutului — Kayserling pe cele foarte îndepărtate — Steiner domeniul ocultului. Influența puternică pe care acești oameni o exercită asupra vieții spirituale Germane[48] se datorează în parte dorului romantic al poporului German greu încercat, care caută alinare în trecut, în ținuturi îndepărtate și în ceruri.

Imaginația conduce spre trecut, spre ținuturi îndepărtate și spre lumea de dincolo — acțiunea conduce spre viitor. De aceea, nu istorismul, nici orientalismul, nici ocultismul constituie adevărata forță motrice a timpului nostru — ci romantismul viitorului: el a dat naștere ideii statului viitorului și, odată cu aceasta, mișcării internaționale a socialismului; el a produs ideea Supraomului[Übermensch] și a inițiat astfel reevaluarea valorilor.

Marx, prezicătorul viitorului stat, și Nietzsche, prezicătorul Supraomului[Übermensch] , sunt amândoi romantici ai viitorului.

Ei nu plasează paradisul nici în trecut, nici în depărtare, nici în lumea de dincolo — ci în viitor.

Marx propovăduiește viitorul imperiu global al muncii — Nietzsche, viitorul imperiu global al culturii. Tot ceea ce privește dezvoltarea statului muncii astăzi trebuie să ia poziție față de socialism — iar tot ceea ce privește pregătirea statului culturii trebuie să ia poziție față de Supraom[Übermensch].

Marx este profetul zilei de mâine — Nietzsche, profetul zilei de poimâine.

---

[45] Oswald Spengler (29 mai 1880 – 8 mai 1936) a fost un polimat german care a scris despre civilizațiile umane și istorie.

[46] Meyer Kayserling (17 iunie 1829 – 21 aprilie 1905) a fost un rabin și istoric german care a scris extensiv despre istoria evreiască.

[47] Rudolf Steiner (27 sau 25 februarie 1861 – 30 martie 1925) a fost un ocultist austriac, reformator social, arhitect, esoteric și pretins clarvăzător, care a câștigat recunoaștere ca critic literar și pentru lucrarea sa „Filosofia Libertății”.

[48] [Geistesleben] Poate să se refere fie la viața spirituală, fie la viața intelectuală. Pentru mai multe detalii despre această idee, vezi „Fenomenologia spiritului” a lui Hegel.

Toate marile evenimente sociale și intelectuale ale Europei de astăzi se leagă într-un fel sau altul de opera acestor doi oameni: revoluția socială și politică mondială poartă amprenta lui Marx — revoluția etică și intelectuală mondială pe cea a lui Nietzsche. Fără acești doi oameni, chipul Europei ar fi fost diferit.

Marx și Nietzsche, vestitorii idealului social și individual al viitorului, sunt amândoi Europeni, bărbați, personalități dinamice[49]. Din orientarea idealurilor lor către viitor se naște voința și necesitatea de a le realiza prin acțiune. Idealurile lor dinamice conțin cerințe: ele nu vor doar să învețe oamenii, ci să-i cucerească; ele îndreaptă privirea omului spre înainte și acționează astfel ca forțe de recreare a societății și a omului. Esența spiritului European și viitorul destinului European se reflectă în polaritatea lor.

Idealul suprem și final al romantismului European al viitorului este: nu renunțarea la natură — ci întoarcerea la natură pe o treaptă superioară. Cultura, etica și tehnologia sunt în slujba acestui ideal. După sute de mii de ani de război, omul ar trebui să facă pace cu natura și să se întoarcă acasă în regatul ei; nu ca o creație a ei — ci ca stăpân al ei. Căci omul este pe punctul de a răsturna constituția planetei sale: ieri această constituție era anarhică, mâine ea trebuie să devină monarhică. Una dintre miliardele de ființe tinde spre coroana creației: omul liber și dezvoltat ca conducătorul regal al Pământului.

[49] Karl Marx era jidan, ambii bunici erau rabini, iar copiii lui Nathan Mayer Rothschild (cum ar fi Lionel de Rothschild) erau veri de gradul al treilea cu Marx.

PACIFISM

1924

Pentru morți, pentru vii, și pentru eroii păcii care vor veni!

1. ZECE ANI DE RĂZBOI

Pacea care a fost spulberată acum zece ani[50] nu a fost restabilită până în ziua de astăzi.

Pentru Europa, perioada de cinci ani de război a fost urmată de o perioadă de cinci ani de semi-război. Această perioadă a cunoscut războiul polono-sovietic și războiul greco-turc, ocuparea Ruhrului, luptele din Silezia Superioară, Lituania, Ungaria de Vest, Fiume[51], Corfu, războaiele civile din Germania, Italia, Spania, Ungaria, Irlanda, Grecia, Bulgaria și Albania, răspândirea crimelor politice și a instigării la ură[52], prăbușirea monedelor și sărăcirea unor popoare întregi.

Acest cel mai negru deceniu din istoria Europei de la Perioada Migrațiilor[53] încoace constituie o acuzație mai gravă împotriva războiului decât au putut și vor putea vreodată aduce pacifiștii: și totuși, acest război acuzat nu a fost pedepsit nici în libertatea sa, nici în onoarea sa, nici în existența sa, ci se lasă celebrat pretutindeni ca învingător, dictează politica europeană și se pregătește să atace din nou popoarele Europei pentru a le distruge în cele din urmă.

Căci nu există nicio îndoială că, în urma progreselor tehnologiei militare, în special în producerea de toxine și în aviație, următorul război european nu va slăbi acest continent, ci îl va distruge.

Fiecare European trebuie să ia poziție față de acest pericol, care îl privește direct în mod personal. Dacă i se pare inevitabil, singura consecință logică este emigrarea pe un continent străin. Dacă i se pare că poate fi evitat, lupta împotriva pericolului războiului și a purtătorilor săi rămâne o obligație: obligația față de pacifism.

A rămâne European astăzi nu este doar un destin — ci și o sarcină responsabilă, de a cărei rezolvare depinde viitorul fiecărui individ în parte.

---

[50] Scriind în 1924, Coudenhove-Kalergi se referă aici la Primul Război Mondial, care a început în 1914.

[51] Fiume este numele italian al orașului Rijeka din Croația modernă.

[52] [Völkerverhetzung] incitare la ură (etnică sau rasială), instigare a maselor, demagogie.

[53] Perioada migrațiilor (aprox. 300–800 d.Hr.), cunoscută și sub numele de Invaziile barbare, a fost o perioadă din istoria europeană marcată de căderea Imperiului Roman și de întemeierea multor regate de către triburi europene (în special Germanice și Slave).

Pacifismul este singurul realism politic[54] în Europa de astăzi. Cine speră la salvare prin război se abandonează unor iluzii romantice.

Majoritatea politicienilor Europeni par să recunoască acest lucru și doresc pacea — iar împreună cu ei și majoritatea covârșitoare a Europenilor.

Acest fapt nu îl liniștește însă pe pacifist, care își amintește că același lucru era valabil și în 1914; și atunci, majoritatea oamenilor de stat și majoritatea Europenilor doreau pacea — și totuși, împotriva voinței lor, războiul a izbucnit.

Această izbucnire a războiului a avut loc printr-un coup d'état internațional al minorităților pro-război împotriva majorităților anti-război ale Europei.

Acest coup d'état, pregătit îndelung, a profitat de o ocazie favorabilă și a copleșit cu minciuni și lozinci masele neavizate, a căror soartă fusese lăsată ani de zile la discreția acestor minorități.

Astfel, Războiul Mondial a luat naștere prin hotărârea militariștilor și slăbiciunea pacifiștilor. Atâta timp cât această relație persistă, un nou război european poate izbucni în orice zi. Căci astăzi, ca și atunci, o minoritate războinică mică, dar energică, se confruntă cu o majoritate pașnică numeroasă, dar lipsită de inițiativă; ea se joacă cu războiul în loc să-l înăbușe; îi liniștește pe instigatorii la război în loc să-i zdrobească, recreând aceeași situație ca în 1914.

Pacifismul uită că un lup este mai puternic decât o mie de oi — și că în politică, ca și în strategie, numerele contează doar atunci când sunt bine conduse și bine organizate.

Pacifismul nu este astăzi mai mult decât era acum zece ani: dacă ar fi fost atunci altfel, războiul nu ar fi izbucnit; dacă ar fi astăzi altfel, Europa ar fi în siguranță în fața unui nou război. Neputința pacifismului astăzi, ca și atunci, constă în faptul că, deși foarte mulți își doresc pacea, foarte puțini o vor cu adevărat; deși mulți se tem de război — puțini se duc la luptă.

[54] [Realpolitik] Realism politic. O orientare politică ce pune accentul pe aspectele practice și pragmatice, în detrimentul principiilor morale sau ideologice.

2. CRITICA PACIFISMULUI

Vina pasivă pentru război lovește pacifismul European. Conducerea sa slabă, slăbiciunea și lipsa de caracter i-au încurajat pe instigatorii la război să-l declanșeze.

Susținătorii ideii de pace, care nu și-au apărat idealul în 1914 la timp și cu suficientă forță, poartă o parte din responsabilitatea izbucnirii războiului.

Dar dacă astăzi, după această experiență și această cunoaștere, un adversar al războiului persistă în această pasivitate, atunci își asumă o vină și mai grea, favorizând indirect războiul viitorului.

Un pacifist bogat care nu finanțează pacea astăzi este pe jumătate un instigator la război.

Un jurnalist cu viziuni pacifiste care nu propagă pacea astăzi — este de asemenea pe jumătate un instigator la război.

Un alegător care, din motive de politică internă, votează pentru un candidat în a cărui voință de pace nu are încredere își semnează pe jumătate propria sentință la moarte, precum și pe cea a copiilor săi.

Datoria fiecărui pacifist este: să prevină, pe cât posibil, războiul viitorului care se profilează; dacă nu face nimic în acest scop, atunci fie nu este pacifist, fie este iresponsabil.

Pacifismul nu a învățat nimic din război: el este, în esență, același astăzi ca în 1914. Dacă nu își recunoaște greșelile și nu se schimbă, militarismul va continua să treacă peste el și în viitor.

Principalele greșeli ale pacifismului European sunt:

Pacifismul este apolitic: printre conducătorii săi se află prea mulți zeloți și prea puțini politicieni. De aceea, pacifismul se sprijină adesea pe iluzii, nu pe fapte evidente, nici pe slăbiciunea, iraționalitatea și răutatea umană. Astfel trage concluzii false din premise false.

Pacifismul este fără limite; nu știe să-și restrângă scopurile; nu realizează nimic pentru că vrea totul deodată. Pacifismul este vizionar; este rezonabil în scopuri —

dar nerezonabil în mijloace. Își îndreaptă voința spre viitor — și lasă prezentul în seama intrigilor militariste.

Pacifismul este lipsit de direcție: vrea să prevină războiul fără să-l înlocuiască; scopul său negativ este lipsit de un program pozitiv de politică globală activă.

Pacifismul este fragmentat; are secte, dar nu are o biserică; grupurile sale acționează izolat, fără conducere și organizare unificate.

Pacifismul tinde să fie mai degrabă un apendice decât o componentă centrală a programelor politice; accentul său cade pe atitudini de politică internă, în timp ce pacifismul său este mai degrabă tactic decât principial.

Pacifismul este inconsecvent; este de obicei gata să cedeze fără spirit critic în fața unui „ideal superior", adică a unui slogan abil, așa cum a făcut în 1914 și ar fi dispus să facă și în viitor.

*

Pacifiștii sunt cel mai mare rău al pacifismului. Faptul că printre ei se află unii dintre cei mai buni și mai importanți oameni ai timpului nostru nu schimbă acest lucru. Aceștia sunt excluși din critica de față. Cei mai mulți pacifiști sunt visători care disprețuiesc politica și mijloacele ei în loc să le folosească; de aceea nu sunt luați în serios din punct de vedere politic, în detrimentul propriului lor scop.

Mulți pacifiști cred că pot schimba lumea prin predici, nu prin acțiune: ei compromit pacifismul politic amestecându-l cu speculații religioase și metafizice. Teama de război este, de cele mai multe ori, mama pacifismului. Dacă această teamă de pericol se extinde asupra întregii vieți a pacifiștilor, ea îi împiedică să se expună în favoarea ideii de pace.

Curajul și disponibilitatea de sacrificiu ale pacifiștilor sunt mai rare decât cele ale militariștilor; mulți recunosc pericolul războiului — dar puțini fac sacrificii personale sau materiale pentru a-l preveni. În loc de luptători — ei sunt eschivatori ai pacifismului, care îi lasă pe alții să ducă lupta, ale cărei roade le împart apoi.

Mulți pacifiști sunt oameni cu naturi blânde, care nu se feresc doar de război — ci și de lupta împotriva războiului; inimile lor sunt curate, dar voința lor este slabă, iar valoarea lor în luptă este, prin urmare, iluzorie.

Cei mai mulți pacifiști duc lipsă de convingere — asemenea majorității oamenilor; incapabili să reziste unei sugestii colective în momentul decisiv — ei sunt pacifiști în timp de pace, militariști în timp de război. Numai o organizare fermă, condusă de o voință puternică, îi poate constrânge în mod durabil în slujba păcii.

3. PACIFISMUL RELIGIOS ȘI POLITIC

Pacifismul religios luptă împotriva războiului pentru că îl consideră imoral — pacifismul politic luptă împotriva războiului pentru că îl consideră neprofitabil. Pacifismul religios vede războiul ca pe o crimă — pacifismul politic îl vede ca pe o prostie.

Pacifismul religios vrea să abolească războiul prin schimbarea oamenilor — pacifismul politic vrea să prevină războiul prin schimbarea condițiilor.

Ambele forme de pacifism sunt bune și legitime: separate, ele servesc pacea și progresul umanității; doar atunci când se amestecă își fac mai mult rău decât bine. Pe de altă parte, ele ar trebui să se susțină conștient reciproc: este de la sine înțeles că pacifistul politic folosește și argumente etice pentru a întări forța de convingere a propagandei sale; iar pacifistul religios va sprijini, în momentul unei decizii, politica pacifistă — și nu pe cea militaristă.

În metodele sale însă, pacifismul practic trebuie să se emancipeze de pacifismul etic: altfel rămâne incapabil să conducă cu succes lupta împotriva militarismului.

În politică, metodele Machiavelice ale militarismului s-au dovedit superioare metodelor Tolstoiene ale pacifismului, care de aceea au fost nevoite să capituleze în 1914 și 1919.

Dacă pacifismul vrea să triumfe în viitor, trebuie să învețe de la adversarii săi și să-și urmărească scopurile Tolstoiene prin mijloace Machiavelice: trebuie să învețe de la tâlhari cum să se poarte cu tâlharii. Căci cine își aruncă arma printre tâlhari în spiritul non-violenței nu face decât să-i ajute pe tâlhari, să ajute violența, să ajute nedreptatea.

De aceea, pacifistul politic trebuie să recunoască faptul că, în politica de zi cu zi, non-violența nu poate concura cu violența; numai acela care gândește în termeni de secole, așa cum a făcut odinioară creștinismul, își poate permite să renunțe la violență. Dar Europa nu își poate permite acest lucru: dacă pacea nu se impune aici

curând, peste 300 de ani doar arheologi Chinezi vor tulbura liniștea ei de mormânt. Așadar, nu este suficient ca pacea europeană să triumfe: dacă nu triumfă curând, victoria ei este iluzorie.

*

Cine vrea să joace un joc cu succes trebuie să se supună regulilor lui. Regulile jocului în politică sunt: viclenia și forța. Dacă pacifismul vrea să intervină practic în politică, trebuie să folosească aceste mijloace pentru a combate militarismul. Numai după victorie ar putea schimba regulile jocului și ar putea înlocui forța cu legea.

Însă, atâta timp cât forța are prioritate asupra legii în politică, pacifismul trebuie să se întemeieze pe forță. Dacă renunță la forță în favoarea instigatorilor la război, în timp ce el însuși se sprijină doar pe propria lege — atunci, insistând asupra principiilor, nu face decât să favorizeze războiul viitorului.

Un politician care nu vrea să folosească forța este ca un chirurg care nu vrea să taie, și aici, și acolo, este esențial să se găsească echilibrul just între prea mult și prea puțin; altfel pacientul moare în loc să se vindece.

Politica este studiul cuceririi și al folosirii corecte a puterii. Pacea internă a tuturor statelor este menținută prin lege și forță: legea fără forță ar duce imediat la haos și anarhie, adică la cea mai rea formă a forței. Aceeași soartă amenință pacea internațională — dacă legea ei nu găsește sprijin într-o organizare internațională a puterii.

Prin urmare, pacifismul, ca program politic, nu trebuie nicidecum să respingă forța: el trebuie doar să o folosească împotriva războiului — nu pentru război. Lipsa de încredere a maselor iubitoare de pace în conducerea politică a pacifiștilor, care pare paradoxală, se explică prin faptul că majoritatea pacifiștilor nu cunosc alfabetul politicii.

Căci, așa cum am prefera să ne încredințăm reprezentarea unui avocat priceput decât unuia nepriceput — oricât de binevoitor ar fi acesta — tot astfel poporul preferă să-și încredințeze soarta unor mâini competente, nu unor mâini binevoitoare.

Pacifiștii vor câștiga încrederea politică a maselor numai atunci când, după cuvintele Bibliei, nu vor fi doar nevinovați ca porumbeii — ci și înțelepți ca șerpii; când nu vor fi doar mai nobili în scopuri — ci și mai abili în mijloace decât rivalii lor militariști.

4. REFORMA PACIFISMULUI

Noua epocă cere un nou pacifism. Oamenii de stat, nu visătorii, trebuie să iasă în prim-plan; luptătorii, nu cârtitorii, trebuie să umple rândurile epocii!

Numai un pacifism abil politic poate convinge masele — numai un pacifism eroic le poate entuziasma!

Noii pacifiști trebuie să fie optimiști ai voinței — dar pesimiști ai cunoașterii. Ei nu trebuie nici să ignore, nici să exagereze pericolele care amenință pacea — ci să le combată. A spune: „Un nou război este imposibil" este la fel de greșit ca a spune: „Un nou război este inevitabil."

Dacă posibilitatea războiului devine sau nu realitate depinde în primul rând de energia și prudența pacifiștilor. Căci războiul și pacea nu sunt fenomene naturale — ci creații ale oamenilor.

De aceea, pacifistul trebuie să adopte următoarea poziție față de pace:
„Pacea este amenințată;
Pacea este posibilă;
Pacea este de dorit:
Așadar, să facem pace!"

*

Noul pacifism trebuie să-și limiteze scopurile pentru a le putea atinge și să ceară doar ceea ce este hotărât să realizeze. Căci domeniul păcii poate fi cucerit doar pas cu pas, iar un pas înainte în realitate valorează mai mult decât o mie de pași în imaginație.

Programele fără sfârșit atrag doar visătorii — dar îi resping pe politicieni: însă un singur politician poate face mai mult pentru pace decât o mie de visători!

Pacifiștii din toate națiunile, partidele și ideologiile trebuie să formeze o falangă în politica internațională, cu o conducere unificată și simboluri comune.

Fuziunea unor grupuri atât de divergente este imposibilă și nepotrivită — dar cooperarea lor este posibilă și necesară.

Pacifismul trebuie să ceară claritate de la fiecare politician în privința poziției sale față de război și pace. În această chestiune vitală, fiecare alegător are dreptul să

cunoască exact poziția candidatului său, să știe în ce circumstanțe precise ar vota pentru război și ce mijloace intenționează să folosească pentru a-l preveni.

Numai dacă alegătorii intervin astfel în politica externă, în loc să fie amăgiți ca până acum cu fraze și lozinci, parlamentele ar putea deveni o reflectare a voinței de pace care animă masele muncitorilor, țăranilor și burgheziei din toate națiunile.

*

Mai presus de toate, noul pacifism trebuie să-i reformeze și pe pacifiști.

Pacifismul poate triumfa numai dacă pacifiștii sunt gata să facă sacrificii de onoare, bani și viață în lupta pentru pace; când pacifiștii bogați plătesc — iar pacifiștii energici acționează.

Atâta timp cât masele văd eroi în militariști, care sunt gata zilnic să-și dea viața pentru idealul lor, iar în pacifiști văd slăbiciune și lașitate, entuziasmul pentru război va rămâne mai puternic decât entuziasmul pentru pace.

Căci puterea de persuasiune stă în lucruri — dar puterea de entuziasm stă în oameni.

Această capacitate de a inspira va crește pe măsură ce pacifiștii vor deveni luptători, apostoli, eroi și martiri ai ideii lor — nu doar susținători și beneficiari ai acesteia.

5. PACEA MONDIALĂ ȘI PACEA EUROPEANĂ

Scopurile pacifismului religios sunt absolute și simple — scopurile pacifismului politic sunt relative și variate. Fiecare problemă politică cere o poziție specifică în privința pacifismului.

Există trei tipuri principale de război: războiul de agresiune, războiul defensiv și războiul de eliberare.

Toți pacifiștii se opun războiului de cucerire; modul de combatere a acestuia este clar trasat: garanții reciproce între state pentru a apăra împreună împotriva celor care încalcă pacea. O asemenea organizare, așa cum este planificată astăzi de Liga Națiunilor în Pactul de Garanție, va proteja în viitor popoarele de războaiele de cucerire și le va scuti, în același timp, de acțiuni defensive individuale.

Mult mai dificilă este problema războiului de eliberare.

Căci acesta apare ca un război de agresiune — dar este, în esență, un război defensiv împotriva unei cuceriri încremenite. Un pacifism care face imposibile războaiele de eliberare se situează astfel de partea opresorilor. Pe de altă parte, legitimarea internațională a războiului de eliberare ar deveni o licență pentru războaiele de cucerire.

Căci eliberarea popoarelor și claselor oprimate este cel mai frecvent pretext al tuturor războaielor de cucerire; iar din moment ce pretutindeni există popoare, facțiuni, rase și clase care se simt oprimate sau chiar sunt oprimate, un pacifism care ar permite războiul de eliberare ar deveni, în practică, iluzoriu.

*

Aici se confruntă două teorii: pacifismul conservator al popoarelor înstărite, al cărui scop este să combată orice perturbator al păcii, să mențină status quo-ul și raporturile actuale de putere — și pacifismul revoluționar, al cărui scop este un ultim război mondial pentru eliberarea tuturor claselor, popoarelor și raselor oprimate și, astfel, anihilarea oricărei cauze viitoare de război și întemeierea republicii globale pacifiste.

Pacifismul Conservativ își are centrul în Liga Națiunilor de la Geneva — pacifismul revoluționar își are centrul în Internaționala de la Moscova[55].

*

Pacifismul de la Geneva vrea să mențină pacea în prezent fără a elimina sursele de conflict care amenință să conducă la un război viitor; pacifismul de la Moscova vrea să accelereze explozia internațională pentru a instaura un regat sigur al păcii, cel puțin pentru viitor.

Există temerea că Geneva va fi prea slabă pentru a menține pacea — iar Moscova prea slabă pentru a o instaura. De aceea, ambele tendințe, prin radicalismul lor, amenință pacea mondială.

[55] [Moskauer Internationale] Se referă la Internaționala Comunistă, cunoscută și sub numele de Comintern sau a Treia Internațională, o organizație internațională controlată de sovietici care promova comunismul mondial.

O cale parțială de ieșire din această dilemă este un pacifism evolutiv, al cărui scop este desființarea treptată a opresiunii naționale și sociale, menținând în același timp pacea. Acest pacifism, care înaintează ca pe o funie îngustă deasupra unui dublu abis, cere cel mai înalt grad de abilitate politică din partea conducătorilor și o mare înțelegere politică din partea poporului. Și totuși, el trebuie încercat de toți cei care doresc cu sinceritate pacea.

*

Cele mai dificile două probleme ale păcii viitoare sunt: problema Indiană și problema Australiană.

În problema Indiană (care este un caz particular al problemei coloniale generale), este voința civilizației Indiene de a obține independența politică și voința Marii Britanii de a o menține în cadrul federației sale de state par să fie ireconciliabile. Această situație îi provoacă pe Asiatici (și semi-Asiatici) să se unească într-o zi cu India într-o mare luptă de eliberare.

Problema Australiană (care este un caz particular al problemei imigrației din Pacific) se referă la excluderea Mongolilor[56] din așezările anglo-saxone. Creșterea rapidă a populației Mongolilor este complet disproporționată față de lipsa lor de teritorii de colonizare și amenință să conducă într-o zi la o explozie spre Oceanul Pacific, dacă nu li se deschide o supapă. Pe de altă parte, Australienii albi știu că admiterea Mongolilor i-ar transforma curând într-o minoritate. Ce soluție se va găsi pentru această problemă, odată ce China va fi la fel de bine înarmată ca Japonia, rămâne incert.

Soluționarea pașnică a acestor probleme globale reprezintă o sarcină extrem de dificilă pentru pacifiștii Britanici, Asiatici și Australieni. Pacifiștii Europeni, însă, trebuie să recunoască limpede că o soluție militară a acestor probleme este mai probabilă decât una pașnică, dar că le lipsește puterea și influența pentru a preveni aceste războaie iminente.

*

[56] [Mongolen] Mongoli, mongolieni. Aici, Coudenhove-Kalergi nu se referă literalmente la poporul mongol, ci folosește termenul ‘Mongolen’ pentru a desemna popoarele Asiei, în principal chinezii. Excluderea popoarelor asiatice face trimitere la Australian Immigration Restriction Act 1901 (Legea australiană de restricționare a imigrației din 1901), care urmărea să limiteze imigrația persoanelor de origine etnică non-europeană în Australia.

Această constatare clarifică misiunea pacifismului European: el nu are puterea de a pacifica globul — dar are puterea de a asigura Europei o pace durabilă prin rezolvarea problemei europene și prin protejarea continentului de implicarea în conflictele Asiatice și din Pacific în viitor. Prin urmare, pacifismul politic European trebuie să-și limiteze scopurile și să învețe să distingă între ceea ce doar dorește — și ceea ce poate realiza. Fără a-și depăși forțele, el trebuie mai întâi să lupte pentru o pace durabilă în propria parte a lumii și să lase Americanilor, Britanicilor, Rușilor și Asiaticilor sarcina de a menține pacea în regiunile care le revin.

Totuși, toți pacifiștii lumii trebuie să rămână în contact permanent unii cu alții, deoarece multe probleme (în primul rând dezarmarea) pot fi rezolvate doar la nivel internațional și deoarece pacifismul internațional trebuie să încerce să evite și să reglementeze conflictele dintre aceste mari blocuri globale.

În raport cu pericolele de război din Asia de Est, problemele păcii europene sunt relativ ușor de rezolvat. Niciun obstacol insurmontabil nu stă în calea păcii europene. Într-un război european nimeni nu ar avea de câștigat — dar toți ar avea de pierdut totul. Învingătorul ar ieși din acest măcel în masă mortal rănit — învinsul ar ieși nimicit.

Prin urmare, un nou război european nu ar putea lua naștere decât printr-o crimă a militariștilor, prin neglijența pacifiștilor și prin prostia politicienilor.

El poate fi evitat dacă, în fiecare țară, instigatorii la război sunt ținuți în frâu, pacifiștii își îndeplinesc datoria, iar oamenii de stat apără interesele popoarelor lor.

*

Asigurarea păcii în Europa, care au devenit acum Balcanii lumii, constituie un pas esențial înainte către pacea mondială. Așa cum Războiul Mondial a început în Europa — tot astfel, poate, pacea mondială ar putea lua naștere într-o zi tot în Europa.

În niciun caz nu trebuie avută în vedere pacea mondială înainte ca pacea europeană să fie stabilită într-un sistem stabil.

6. PROGRAMUL DE PACE AL REALISMULUI POLITIC [REALPOLITIK]

Amenințarea războiului în Europa se împarte în două grupuri: prima își are originea în opresiunea națională — a doua în opresiunea socială. Astăzi, problema granițelor și problema Rusă amenință pacea europeană.

Esența problemei granițelor constă în faptul că majoritatea statelor și popoarelor Europene sunt nemulțumite de frontierele lor actuale, deoarece acestea nu corespund cerințelor naționale, economice sau strategice ale naționaliștilor. O modificare pașnică a granițelor actuale este imposibilă, din cauza importanței lor prezente: de aceea, naționaliștii statelor nemulțumite pregătesc o schimbare violentă a granițelor printr-un nou război și își obligă vecinii să se înarmeze.

Problema Rusă își are astăzi rădăcina în faptul că, la frontiera estică deschisă a Europei, se află o putere mondială ai cărei conducători își declară scopul de a răsturna prin forță ordinea existentă în Europa. Pentru a-și atinge acest scop, ei sprijină irredenta socială a Europei cu bani și speră că vor fi curând în poziția de a redirecționa aceste fonduri de propagandă către trupe sovietice, atunci când revoluția europeană va izbucni.

În principiu, Rusia se opune pacifismului actual, adoptă metode militariste și organizează o armată puternică pentru a schimba în mod fundamental harta lumii, cel puțin în Europa și Asia. De îndată ce această armată va deveni suficient de puternică, va mărșălui fără îndoială spre vest.

*

Aceste două probleme, care se intersectează în anumite puncte (Basarabia[57], Galiția de Est[58]), amenință zilnic pacea Europei. Fiecare pacifist European trebuie să le înfrunte și să încerce să le prevină.

Programul Pan-European[59] este singura cale de a preveni aceste două războaie amenințătoare prin mijloace de Realism Politic[Realpolitik] și de a asigura pacea europeană. Scopul său este:

1. Asigurarea păcii intra-europene prin tratate de arbitraj pan-europene, pacte de garanție, uniuni vamale și protecția minorităților.
2. Asigurarea păcii cu Rusia printr-o alianță defensivă pan-europeană, prin recunoaștere reciprocă, neamestec în treburile interne și garanții de frontieră, prin dezarmare comună și cooperare economică, precum și prin reducerea opresiunii sociale.
3. Asigurarea păcii cu Marea Britanie, America și Asia de Est prin tratate obligatorii de arbitraj și prin reformarea regională a Ligii Națiunilor.

*

Programul Pan-European este singura soluție posibilă a problemei frontierelor europene. Căci incompatibilitatea tuturor aspirațiilor naționale, precum și tensiunea dintre granițele geografico-strategice, istorico-economice și naționale ale Europei fac imposibilă o delimitare justă a frontierelor. O modificare a granițelor ar elimina nedreptăți vechi, dar ar crea altele noi în locul lor.

De aceea, soluționarea problemei frontierelor europene este posibilă doar prin eliminarea ei.

---

[57] [Bessarabien] Basarabia, o regiune din Europa de Est care astăzi constituie părți din Moldova și Ucraina.

[58] [Ostgalizien] Galiția de Est, o regiune din Europa de Est care astăzi constituie părți din sud-estul Poloniei și vestul Ucrainei.

[59] Vezi: „Pan-Europa” de R. N. Coudenhove-Kalergi (Pan-Europa Verlag, Viena)

Cele două elemente ale acestei soluții sunt:

A. Elementul conservator al status quo-ului teritorial, care stabilizează granițele existente și previne astfel războiul iminent;

B. Elementul revoluționar al desființării treptate a granițelor din punct de vedere strategic, economic și național, care distruge semințele viitoarelor războaie.

Această stabilizare a granițelor, combinată cu desființarea lor treptată, păstrează organizarea formală a Europei, dar îi schimbă esența. În același timp, ea asigură atât pacea prezentă, cât și pe cea viitoare, precum și dezvoltarea economică și națională a Europei.

*

Cealaltă amenințare de război în Europa este amenințarea Rusiei.

Militarizarea Rusiei rezultă, pe de o parte, din teama unei invazii anti-bolșevice, care ar fi sprijinită de Europa — iar pe de altă parte din voința de a purta un război de agresiune împotriva Europei în numele eliberării sociale.

De aceea, scopul pacifismului European trebuie să fie protejarea simultană a Rusiei împotriva unui atac european și a Europei împotriva unui atac Rus. Prima este posibilă doar printr-o voință sinceră de pace — a doua doar prin superioritate militară.

Europa poate obține imediat această superioritate militară fără a-și spori armamentele, printr-o alianță defensivă pan-europeană.

Totuși, pacifismul European nu trebuie să permită ca această superioritate militară să degenereze într-o cursă a înarmărilor, ci trebuie să o transforme în baza dezarmării și a compromisului ruso-european.

*

Europa nu are posibilitatea de a schimba atitudinea politică a conducătorilor Ruși, al căror sistem este expansionist. Din moment ce nu îi poate convinge să facă pace, trebuie să-i constrângă să o facă. Dacă un vecin este orientat spre pace, iar celălalt spre război, pacifismul cere ca superioritatea militară să fie de partea păcii. Inversarea acestei relații înseamnă război.

Pentru mulți pacifiști este o iluzie să considere limitarea propriilor armamente drept calea sigură spre pace. În anumite circumstanțe, pacea cere dezarmare — în altele însă, cere înarmare. Dacă Anglia și Belgia, de exemplu, ar fi avut armate puternice în 1914, propunerea britanică de compromis chiar înainte de catastrofă ar fi avut mai multe șanse de a fi acceptată.

Dacă, de pildă, un popor, din motive pacifiste, adoptă astăzi obiecția de conștiință, în timp ce vecinul său așteaptă momentul potrivit pentru a-l ataca — atunci nu promovează pacea, ci războiul.

Dacă un alt popor își sporește armamentele pentru a-și asigura pacea și, prin aceasta, provoacă un vecin pașnic la o cursă a înarmărilor — atunci nu promovează pacea, ci războiul.

Fiecare problemă a păcii cere o abordare individuală. De aceea, Europa nu poate aplica astăzi aceleași metode de pace față de Anglia și față de Rusia.

Pacea cu Anglia, a cărei politică este stabilă și pacifistă, se poate baza pe tratate — pacea cu Rusia, care se află în mijlocul unei revoluții și nu își ascunde planurile de război împotriva sistemului european, are nevoie de garanții militare.

Ar fi la fel de apolitic și ne-pacifist pentru Sovietici să se bazeze pe tratate, pe cât ar fi pentru Marea Britanie să se bazeze pe flota sa navală. Pe de altă parte, pacifismul European trebuie să fie întotdeauna pregătit să întâmpine o Rusie pacifistă, care se dezarmează și renunță sincer la planurile sale de intervenție, la fel cum întâmpină Anglia pacifistă.

*

Dar pacifiștii Europei nu trebuie să uite niciodată că Rusia se înarmează în numele eliberării sociale și că milioane de Europeni ar interpreta o invazie Rusă ca pe un război de eliberare. Acest război devine cu atât mai periculos cu cât această convingere se răspândește în rândul maselor Europei.

Așa cum pericolele războiului național pot fi înlăturate durabil doar prin reducerea opresiunii naționale, acest pericol social al războiului poate fi evitat doar prin reducerea opresiunii sociale.

Irredenta socială a Europei se va desprinde de Internaționala de la Moscova doar atunci când i se vor oferi dovezi practice că situația și viitorul forței de muncă din țările democratice sunt mai bune decât în cele sovietice. Dacă comunismul reușește să demonstreze contrariul, nicio politică externă nu va putea proteja Europa de revoluție și de unirea cu Rusia Sovietică.

*

Aceasta arată legătura strânsă dintre politica internă și cea externă, dintre libertate și pace. Deoarece orice opresiune, fie națională, fie socială, conține în sine germenii războiului, lupta împotriva opresiunii constituie o parte esențială a luptei pentru pace.

Orice opresiune îi obligă pe opresori să mențină puterea militară, dar îi împinge pe oprimați și pe aliații lor spre război. Invers, o politică de război și de înarmare oferă conducătorilor statului cel mai puternic instrument de reprimare internă: armata.

De aceea, pacea europeană și mondială nu va fi asigurată definitiv decât atunci când religiile, națiunile și clasele vor înceta să se simtă oprimate.

Aceasta este motivul pentru care o politică externă pașnică merge mână în mână cu o politică internă liberă — în timp ce o politică de război în exterior este însoțită de opresiune în interior.

7. PROMOVAREA IDEII DE PACE

Pe lângă lupta pentru programul său de politică externă în favoarea păcii, pacifistul nu trebuie să rateze nicio ocazie de a favoriza cooperarea și înțelegerea internațională.

Aceasta determină atitudinea pacifismului față de Liga Națiunilor.

Liga Națiunilor de astăzi este foarte imperfectă ca instituție a păcii; ea este, mai presus de toate, puternic împovărată de moștenirea războiului care i-a dat naștere. Este slabă, incoerentă, nesigură; în plus, rămâne doar un schelet atâta timp cât Statele Unite, Germania și Rusia stau departe de ea. Cu toate acestea, Liga Națiunilor de la Geneva reprezintă prima schiță a unei organizații internaționale a statelor lumii, menită să înlocuiască anarhia anterioară a statelor.

Ea are avantajul incomensurabil al existenței față de toate instituțiile mai bune care există doar ca proiecte.

De aceea, fiecare pacifist trebuie să sprijine Liga Națiunilor, slabă, fragilă, aflată în stadiu embrionar: să o critice, dar nu să o combată; să lucreze la transformarea ei — nu la distrugerea ei.

*

Fiecare pacifist ar trebui să contribuie la eliminarea urii stupide dintre popoare, care îi dăunează tuturor și nu folosește nimănui. El poate face acest lucru cel mai bine prin răspândirea adevărului și prin combaterea demagogiei răuvoitoare și ignorante.

Căci una dintre principalele cauze ale urii naționale este faptul că popoarele nu se cunosc între ele și, pe baza afirmațiilor unei prese și literaturi șovine, nu se văd decât în imagini deformate. Pentru a combate aceste deformări, pacifismul trebuie să creeze o literatură populară de informare, să promoveze traducerile, precum și schimbul de profesori, învățători, studenți și copii.

Prin acord internațional, agitația șovină împotriva națiunilor străine în școli și în presă trebuie combătută fără milă.

Pentru a promova ideea de pace și a combate propaganda războinică, ar trebui înființate în toate statele ministere ale păcii, care, în contact permanent unele cu altele și cu toate organizațiile pacifiste din țară și din străinătate, să servească reconcilierii internaționale.

*

Una dintre cele mai importante sarcini ale pacifismului este introducerea unei limbi internaționale de comunicare. Căci, înainte ca popoarele să poată vorbi între ele, este dificil să se aștepte ca ele să se înțeleagă.

O limbă internațională comună ar avea scopul ca fiecare să vorbească limba sa maternă acasă, dar să folosească limba de comunicare în relațiile cu membrii altor națiuni. Astfel, orice persoană care își părăsește patria ar trebui să cunoască doar această limbă de comunicare, în timp ce astăzi are nevoie de mai multe limbi în străinătate.

Esperanto și engleza sunt singurele limbi care pot fi luate în considerare ca limbi internaționale de comunicare. Care dintre aceste două limbi va fi aleasă este mai puțin important decât necesitatea ca lumea să cadă de acord asupra uneia dintre ele.

*

Limba engleză are marele avantaj față de Esperanto că a preluat deja rolul de lingua franca internațională în Australia, jumătate din Asia, Africa și America, precum și în mare parte din Europa, astfel încât introducerea ei oficială în aceste regiuni nu ar face decât să consacre o practică existentă. În plus, datorită poziției sale intermediare între limbile germanice și cele romanice, ea poate fi învățată ușor atât de popoarele germanice, cât și de cele romanice, precum și de Slavi care cunosc deja o limbă germanică sau romanică. La aceasta se adaugă faptul că engleza este limba celor două dintre cele mai puternice imperii de pe Pământ și cea mai răspândită limbă maternă a omenirii albe.

Introducerea limbii auxiliare internaționale ar putea avea loc printr-o propunere a Ligii Națiunilor de a o face obligatorie mai întâi în toate școlile secundare și instituțiile de formare a profesorilor din lume, iar după un deceniu și în școlile primare.

*

Răspândirea educației și lupta împotriva ignoranței umane oferă perspective mai rapide pentru succesul propagandei păcii decât răspândirea umanității și lupta împotriva răutății.

Căci convingerile oamenilor se schimbă mai repede decât instinctele lor. Iar mișcarea pentru pace, cel puțin în Europa, nu ar fi avut nevoie să apeleze la inima omului — dacă s-ar putea sprijini într-o oarecare măsură pe rațiunea lui. Așa cum Iluminismul a pus capăt arderii vrăjitoarelor, torturii și sclaviei — tot astfel va pune într-o zi capăt războiului, această rămășiță a unei epoci barbare a omenirii.

Când se va întâmpla acest lucru este incert; faptul că se va întâmpla este sigur.

Ritmul depinde de pacifiști.

Faptul că oamenii au învățat în cele din urmă să zboare, după sute de mii de ani, a fost mult mai uimitor și mai improbabil decât faptul că vor învăța într-o zi să trăiască în pace unii cu alții.

8. PROPAGANDA PĂCII

Propaganda păcii este complementul necesar al politicii păcii: căci politica-pacifistă este pe termen scurt — iar propaganda-pacifistă este pe termen lung.

Doar propaganda păcii este incapabilă să prevină războiul iminent, deoarece are nevoie de cel puțin două generații pentru a produce efecte; doar politica păcii este incapabilă să asigure o pace durabilă, deoarece, odată cu dezvoltarea rapidă a epocii noastre, sfera de acțiune politică abia se întinde pe durata a două generații.

În cel mai bun caz, politica-păcii poate, prin mare abilitate, să creeze un aranjament provizoriu pacifist, oferind în același timp propagandei-păcii posibilitatea de a dezarma moral popoarele și de a le convinge că războiul este un mijloc barbar, nepractic și depășit de soluționare a diferențelor internaționale.

Căci, atâta timp cât această cunoaștere nu a dobândit acceptare internațională și cât timp există popoare care consideră războiul drept cel mai potrivit mijloc de a-și atinge scopurile politice, pacea nu poate fi întemeiată pe dezarmare, ci doar pe superioritatea militară a pacifiștilor.

Dezarmarea completă este posibilă doar după triumful ideii de pace — la fel cum abolirea poliției ar fi posibilă doar după dispariția criminalității: altfel, desființarea poliției ar duce la dictatura crimei — iar desființarea armatei ar duce la dictatura războiului.

*

Propaganda pacifistă este îndreptată împotriva instinctelor de război, intereselor de război și idealurilor de război.

Lupta împotriva instinctelor de război trebuie dusă prin slăbirea și devierea lor, precum și prin întărirea instinctelor contrare.

Înainte de toate, oamenii trebuie vindecați de război și trebuie să lase instinctele lor războinice să moară, așa cum fumătorii, băutorii și dependenții de morfină renunță la înclinațiile lor prin neexersarea lor. Mijlocul de a vindeca oamenii de război este politica păcii.

Sportul este foarte potrivit pentru a devia instinctele de luptă umane, în special cele masculine, de la mentalitatea războinică. Nu este o coincidență că popoarele cele mai pasionate de sport din Europa (Englezii, Scandinavii) sunt și cele mai pașnice.

Numai vânătoarea constituie aici o excepție: ea păstrează forma cea mai primitivă a luptei și întărește instinctele ucigașe în loc să le diminueze. A contribuit mult la menținerea militarismului European faptul că, în multe țări Europene, vânătoarea a fost principalul sport al castelor conducătoare și al bărbaților: căci vânătoarea învață ușor disprețul față de viața altora și amorțește sensibilitatea față de vărsarea de sânge.

Condamnarea războiului nu trebuie să degenereze niciodată într-o condamnare a luptei. O astfel de deviere a pacifismului nu ar face decât să servească militariștilor, oferindu-le contraargumente puternice și compromițând pacifismul din punct de vedere etic și biologic.

Căci lupta și voința de a lupta sunt creatoarele și susținătoarele culturii umane. Sfârșitul luptei și moartea instinctelor de luptă ale omului ar echivala cu sfârșitul și moartea culturii și a omului.

Lupta este bună; doar războiul este rău, deoarece este o formă primitivă, brutală și învechită a luptei internaționale, așa cum duelul este o formă primitivă, brutală și învechită a luptei sociale.

Scopul pacifismului nu este, așadar, abolirea luptei, ci rafinarea, sublimarea și modernizarea metodelor ei.

*

Astăzi, forma economică a luptei este pe cale să înlocuiască forma militară a luptei: boicotul și blocada iau locul războiului, iar lupta politică ia locul revoluției. China a câștigat mai multe confruntări politice împotriva Japoniei cu arma boicotului, iar Gandhi a încercat să ducă lupta de eliberare a Indiei prin această metodă lipsită de sânge.

Va veni o vreme când rivalitatea națională va fi purtată cu arme intelectuale în loc de cuțite și gloanțe. În loc să concureze în curse ale înarmărilor, popoarele vor concura între ele prin realizări științifice, artistice și tehnologice, prin justiție și bunăstare socială, prin sănătate publică și educație, precum și prin producerea de mari personalități.

*

Lupta împotriva intereselor de război constituie a doua sarcină a propagandei păcii.

Această propagandă constă în a arăta popoarelor și indivizilor probabilitatea scăzută de câștig și riscul enorm de pierdere, astfel încât războiul a devenit astăzi o afacere proastă, riscantă și neprofitabilă.

În ceea ce privește popoarele, Norman Angell[60] a demonstrat acest lucru înainte de război, iar Războiul Mondial i-a confirmat în mod strălucit teza.

Dacă, din punct de vedere național, un război de eliberare victorios în India sau o cucerire a Australiei de către Mongoli ar compensa pierderile poate rămâne discutabil; cert este însă că, într-un nou război European, învingătorul ar ieși din luptă grav afectat din punct de vedere politic, economic și național, în timp ce poporul învins ar fi anihilat pentru totdeauna. Posibilul câștig nu are nicio proporție cu pierderile sigure.

[60] „Marea Iluzie” de Norman Angell. Norman Angell (26 decembrie 1872 – 7 octombrie 1967) a fost un lector, jurnalist și autor englez, ale cărui lucrări au avut un impact semnificativ. Cartea sa „The Great Illusion” (publicată inițial în 1909 sub titlul Europe's Optical Illusion) reprezintă un tratat influent în domeniul relațiilor internaționale.

*

Pe de o parte, doar politicienii ambițioși și militarii, care speră la glorie, au un interes personal în război — iar pe de altă parte furnizorii lacomi de război, care speră la profituri. Aceste grupuri sunt foarte mici, dar foarte puternice.

Primul grup poate fi marginalizat în democrații printr-un pacifism hotărât: politicienii care pun ambiția mai presus de binele popoarelor lor trebuie tratați ca infractori.

Despre ofițeri se spune adesea că atitudinea lor războinică este o datorie profesională. În statele a căror politică este pacifistă, aceasta ar fi o mare greșeală; căci acolo armata nu este considerată un mijloc de cucerire, ci o armă necesară împotriva dorințelor de război ale altora. Ar fi, prin urmare, necesar ca tocmai ofițerii să fie formați ca pacifiști — dar pacifiști eroici, care sunt întotdeauna gata să-și rișteviața pentru a menține pacea și se simt ca niște cruciați în lupta împotriva războiului.

Industriașii care tânjesc după război din cauza profiturilor li se poate aminti că bolșevismul este probabil rezultatul următorului război European. Astfel, există o probabilitate de peste 50% ca, la sfârșitul războiului, să se confrunte cu exproprierea, dacă nu chiar cu spânzurătoarea.

În fața acestei perspective, afacerea războiului își pierde farmecul. Pare, în cele din urmă, mai avantajos pentru industrie să se mulțumească cu profituri de pace relativ mici, dar sigure, decât să urmărească profituri de război mari, dar amenințătoare pentru viață.

Această linie de argumentare este importantă deoarece scoate motorul de aur din propaganda războiului și îl redirecționează către propaganda păcii.

*

Propaganda păcii trebuie, de asemenea, să mobilizeze imaginația umană împotriva unui viitor război. Ea trebuie să lumineze masele cu privire la pericolele și ororile care le amenință în caz de război: despre noile radiații și gaze capabile să anihileze orașe întregi; despre războiul de exterminare care se prefigurează, orientat mai puțin împotriva frontului și mai mult împotriva spatelui; despre consecințele politice și economice pe care un astfel de război le-ar avea atât pentru învingători, cât și pentru învinși.

Această propagandă trebuie să ajute memoria slabă și imaginația slabă ale oamenilor: căci dacă oamenii ar avea mai multă imaginație — nu ar mai exista războaie. Voința de a trăi ar fi cel mai puternic aliat al pacifismului.

*

Instinctele de război sunt brute și primitive — interesele de război sunt problematice și periculoase — idealurile de război sunt ipocrite și depășite.

Ele se bazează pe falsul care identifică războiul cu lupta, războinicul cu eroul, lipsa de imaginație cu curajul, frica cu lașitatea.

Ele provin dintr-o epocă apusă, din condiții depășite. Au fost odinioară modelate de o castă războinică și adoptate fără spirit critic de popoarele libere.

Odinoară, războinicul era apărătorul culturii, eroul de război era eroul prin excelență, iar războiul era elementul vital al popoarelor al căror destin era decis de curajul lor pe câmpul de luptă.

De atunci, războiul a devenit lipsit de cavalerism, metodele sale josnice, formele sale urâte; curajul personal nu mai este decisiv: frumusețea cavalerească a unui turnir de masă a fost înlocuită de urâțenia jalnică a unui abator de masă. Războiul mecanizat de astăzi și-a pierdut pentru totdeauna romantismul de odinioară.

Din punct de vedere etic, un război defensiv este autoapărare organizată — un război de agresiune este crimă organizată. Mai rău: oameni pașnici sunt constrânși prin violență să otrăvească și să sfâșie alți oameni pașnici.

Vinovăția pentru acest masacru organizat nu cade asupra celor care l-au executat, ci asupra instigatorilor. În statele democratice, acești instigatori sunt direct deputații pro-război și indirect alegătorii lor.

Cine se teme să comită crimă ar trebui, așadar, să se gândească foarte bine pe cine trimite în Parlament ca reprezentant al său!

9. NOUL EROISM

Reînnoirea idealului eroic prin pacifism distruge principala armă a propagandei militariste. Nimic nu conferă militarismului o atracție publică mai puternică decât monopolizarea eroismului.

Pacifismul s-ar sinucide dacă ar lupta împotriva idealului eroic; ar pierde astfel toți adepții săi valoroși, căci respectul pentru eroism este măsura magnanimității umane.

Pacifismul trebuie să rivalizeze cu militarismul în cultul eroilor și să caute chiar să-l depășească în păgânism. În același timp însă, trebuie să elibereze conceptul de erou din învelișul său medieval și să-l umple cu întregul conținut al eticii moderne.

Trebuie recunoscut că eroismul lui Hristos reprezintă o treaptă mai înaltă de dezvoltare decât eroismul lui Ahile — și că eroii fizici ai trecutului nu sunt decât precursori ai eroilor morali ai viitorului.

*

Niciun pacifist onest nu va încerca să nege eroismul acelor oameni care, dincolo de simpla mobilizare pe front, și-au riscat viața pentru idealurile lor; care și-au lăsat de bunăvoie în urmă fericirea domestică, confortul, siguranța și sănătatea pentru a-și împlini datoria. Eroismul lor nu este afectat de întrebarea dacă au pornit de la premise greșite sau corecte. Nimic nu ar fi mai josnic decât a ridiculiza acest eroism.

Antiteza acestor eroi o reprezintă acei demagogi care, din birouri, adunări, redacții și parlamente, agită și împing spre război, pentru ca apoi să comită cele mai josnice abuzuri asupra eroismului străin, departe de front.

Încercarea unor militaristi de a monopoliza eroismul pentru partidul războiului este la fel de necinstită ca încercarea unor naționaliști de a monopoliza sentimentul național pentru propriul lor partid.

Căci acela care vrea să-și ferească poporul de cea mai mare catastrofă din istoria lumii este cel puțin la fel de patriotic ca acela care speră să-l conducă spre o nouă

putere printr-un război victorios: acesta din urmă se sprijină doar pe eroare, cel dintâi pe adevăr.

Există astăzi în Europa țări în care este mai periculos să te ridici pentru pace decât pentru război: în aceste țări, apostolii păcii dovedesc un eroism mai mare decât apostolii războiului.

*

Dar cea mai gravă și mai nedreaptă insultă adusă unui popor apare atunci când o clasă, și anume clasa ofițerilor, monopolizează pentru sine caracterul eroic: căci există eroism în fiecare profesie — un eroism tăcut și măreț, fără glorie, fără romantism și fără o fațadă strălucitoare: eroismul muncii și al intelectului, eroismul maternității, eroismul convingerii.

Iar cine studiază biografiile marilor artiști, gânditori, cercetători, inventatori și medici va învăța să înțeleagă că există și alt eroism decât cel al războinicilor și aventurierilor.

*

Oricine își sacrifică interesul personal pentru idealul său este un erou: cu cât sacrificiul este mai mare, cu atât mai mare este eroismul.

Cine nu se teme nu este eroic, ci doar lipsit de imaginație. Numai acela care își învinge frica din dragoste pentru idealurile sale acționează eroic. Cu cât frica este mai mare — cu atât mai mare este depășirea ei și eroismul.

*

Europa s-a eliberat de dominația feudalismului — dar nu și de dominația valorilor feudale. Ca urmare, idealul eroic a devenit la fel de învechit și de degradat precum conceptul de onoare. Numai o reînnoire le poate salva.

Onoarea unei persoane și a unui popor trebuie să devină independentă de acțiunile altora și să fie determinată exclusiv de propriile lor fapte.

Trebuie să prevaleze principiul potrivit căruia onoarea unei națiuni nu poate fi niciodată lezată prin faptul că steagul ei este rupt undeva de bețivi: ci doar prin faptul că judecătorii ei sunt părtinitori, funcționarii corupți, oamenii de stat necredincioși

cuvântului dat; că își izgonește sau își ucide cei mai buni fii, că provoacă vecini mai slabi, oprimă minorități, își neglijează obligațiile și încalcă tratate.

Prin acest nou cod al onoarei, toate disputele care dezbină popoarele și le împing în războaie din motive de onoare vor înceta de la sine: căci fiecare popor se va considera atunci dator să ofere satisfacție altuia, nu de dragul onoarei acelui popor, ci pentru a-și păstra sau restabili propria onoare națională. Forma acestei satisfacții va putea fi atunci stabilită cu ușurință de tribunale arbitrale.

*

Pacifismul trebuie să educe generația prezentă și pe cea viitoare în spiritul eroismului convingerii. Minciuna și lașitatea au contribuit în parte la izbucnirea războiului, l-au hrănit și l-au susținut, pentru ca în cele din urmă să-și pună pecetea asupra păcii. De aceea, lupta împotriva minciunii este și o luptă împotriva războiului.

Eroismul păcii va fi un eroism al ethosului, al convingerii, al stăpânirii de sine; numai astfel poate învinge eroismul militarist.

Eroismul păcii este mai dificil și mai rar decât cel al războiului. Este mai greu să-ți comanzi propriile pasiuni decât propriul echipaj; mai greu să-ți disciplinezi propriul caracter decât o armată de recruți. Iar mulți dintre cei care ar putea, fără ezitare, să înfigă baioneta în trupul unui inamic nu găsesc curajul de a-și mărturisi convingerile unui prieten.

Această lașitate morală este terenul de reproducere al oricărei demagogii, inclusiv al militarismului: de teama de a părea lași, milioane de oameni își neagă astăzi pacifismul lăuntric; preferă să fie lași decât să fie considerați ca atare.

Victoria ideii de pace este, așadar, profund legată de victoria eroismului moral, care este pregătit să sacrifice totul în afară de convingere și să se păstreze pur în fața tuturor încercărilor de persuasiune, șantaj și corupere într-o epocă impură.

*

Pacifismul trebuie mai întâi să organizeze asemenea eroi ai păcii într-o armată voluntară a păcii în toate țările europene.

Această armată a păcii trebuie recrutată dintre eroii care resping războiul ca instrument politic barbar și lipsit de sens și ca dușman al umanității și care sunt întotdeauna gata să facă orice sacrificiu pentru convingerile lor pacifiste.

În primul rând, acești luptători pentru pace, ca propagandiști și agitatori ai ideii lor, trebuie să adune în jurul lor milioanele care doresc pacea. Dar armata păcii trebuie, de asemenea, să fie pregătită ca, în momentul decisiv al pericolului, să mărșăluiască împotriva războiului și să salveze pacea prin intervenția sa activă.

În fruntea acestei armate a păcii trebuie să se ridice oameni care îmbină clarviziunea de om de stat cu o voință neînduplecată și neclintită pentru pace.

Numai atunci când asemenea conducători se vor afla în fruntea unor asemenea luptători, Europa poate spera să nu mai fie niciodată din nou copleșită și călcată în picioare de război.